

Vážený čitateľ,

píšem tieto riadky v nedeľu ráno, po zverejnení výsledkov volieb do Národnej rady Slovenskej republiky. Nie je našim cieľom venovať sa na stránkach nášho časopisu politickým témam, ale bohužiaľ sa tomu nedá vyhnúť: lesníctvo na Slovensku je ovplyvňované politikou, a to azda vo väčšej miere, než by bolo žiadúce či azda prípustné.

V tejto súvislosti mi prišlo na um, že prednedávnom uplynulo štvrt' tisícročia od vydania tereziánskeho lesného zákona. Áno, tak trochu uniklo pozornosti lesníckej verejnosti, že je to už dvestopäťdesiat rokov. 22. decembra 1769 vydala osvietená panovníčka Mária Terézia dokument pod názvom *Holz- und Waldordnung für das Königsreich Ungarn* (Lesný poriadok pre Uhorsko). V roku 1770 vyšiel aj v národných jazykoch, pre Horné Uhorsko v západoslovenskom nárečí pod názvom *Porádek Hor aneb Lesuw Zachováni*. Dôvodom vydania tohto prelomového politického rozhodnutia bol dramaticky zlý stav lesov v Uhorsku.

Bol to zásadný počin: politika cez legislatívny nástroj zasiahla do ekonomiky. Určila lesnému hospodárstvu nové pravidlá, aby zabezpečila poriadok a systém v obnove, pestovaní a ochrane lesa, v ťažbe dreva a hlavne garantovala trvalý úžitok z lesov. Je nad slnko jasnejšie, že tento významný dokument nenapísala cisárovná sama, zostavili ho poradcovia, ktorí boli odborníkmi. Rozumeli ekonomike, chápali veci v súvislostiach, brali ohľad na časový horizont rubnej doby lesa a rešpektovali potreby krajiny. A iste neprihliadali na partikulárne záujmy komorských panstiev, kráľovských miest, žúp ani šľachty.

História sa asi opakuje. Po dvestopäťdesiatich rokoch opäť potrebujeme „osvietených“ politikov, ktorí nadradia záujmy krajiny nad partikulárne záujmy skupiniek, nech by boli akokoľvek agresívne v presadzovaní svojich záujmov. Či z týchto volieb vzíde vláda, ktorá to pochopí, to je otázne. Chceme veriť v zdravý rozum. A čo Vy?

Prajem Vám príjemné čítanie

Peter
Gajdos

LES & LETOKRUHY

MAREC 2020

TÉMA

Agrolesníctvo u nás a v zahraničí
Perspektíva tu je. Vyžaduje spoluprácu
lesníkov a farmárov 4
*Rozhovor s vedúcim tímu
pre agrolesníctvo v NLC – LVÚ Zvolen
Ing. Jaroslavom Jankovičom, CSc.*

Príprava na podporu agrolesníctva
v Českej republike 7

Minulosť a budúcnosť agrolesníckych
systémov v Taliansku 8
Antonio Brunori, generálny tajomník PEFC Taliansko

ŠTÁTNE LESY

LESY SR v roku 2019 so ziskom 10

Podpisom Memoranda dali prednosť
vedeckým faktom pred emóciám 11
Milión stromov pre Moje Slovensko 12
Chcú hospodáriť s citom 13

NEŠTÁTNE LESY

Vy sa pýtate, my odpovedáme 14
Inú než náhodnú ťažbu nepoznáme 16
*Rozhovor s Ing. Jánom Mazurekom,
odborným lesným hospodárom lesov
obce Ľubica*

REPORTÁŽ

Beh na dlhú trať. Stratový však nie je
a ani nebude 18

POLEMIKA

„Dobrí“ a „zlí“ lesníci 20
Cyril Bábela

AKTUÁLNE

Pre lesy sa neurobilo málo 22
Peter Kicko

LES & Letokruhy
Časopis o lesnom hospodárstve
a spracovaní dreva
Mesačník

Vydavateľ:
LESMEEDIUM SK s.r.o., www.lesmedium.sk

Sídlo vydavateľa:
Centrum 29/34, 017 01 Považská Bystrica
Kontakt: Ing. Jan Václavík
IČO: 36690911
ISSN: 1337-9712, EV: 3432/09

Adresa redakcie:
LES & Letokruhy
P.O. Box 92
974 04 Banská Bystrica

Šéfredaktor:
Peter Gogola
mobil: +421 918 444 444
gogola@lesmedium.sk

Redaktori:
Ing. Jozef Marko
mobil: +421 908 762 693
marko@lesmedium.sk

Mgr. Ján Fillo
mobil: +421 902 582 137
lesmedium.fillo@gmail.com

Grafická úprava, DTP:
Lesnická práca, s.r.o.

Jazykové korektúry:
Mgr. Katarína Kovačechová

Redakčná rada:

Predseda: Ing. Andrej Kunca, PhD.
Ing. František Štulajter, CSc., Ing. Milan Dolňan,
Ing. Milan Sarvaš, PhD., PhDr. Peter Zemaník,
Ing. Miroslav Tököly, Ing. Michal Tomčík

Externí spolupracovníci:

Ing. Viliam Stockmann, CSc., Ing. Bc. Mária
Rošková, Ing. Pavel Bútor, Ing. Ján Hein-
rich, Ing. Alena Pástorová, PhD., prof. Vladí-
mír Šimanov, kolektív LOS Banská Štiavnica

Tlač:

Tiskárna TRIANGL, s.r.o., Praha 9

Predplatné:

Ing. Zuzana Šikulová,
predplatne@lesmedium.sk
Celoročné predplatné: 20 €
Tel.: +421 917 505 917

Cenník inzercie, pokyny pre autorov a informácie
o podmienkach predplatenia si časopisu nájdete
na webovej stránke www.lesmedium.sk

Pokiaľ nie je uvedené inak, všetky použité
fotografie sú z archívu redakcie. Redakcia si
vyhradzuje právo upravovať a v prípade potreby
krátiť jednotlivé príspevky. Prevzatie článku alebo
jeho časti je možné len so súhlasom redakcie a pri
zachovaní autorských práv. Názory publikované
v časopise nemusia byť totožné so stanoviskom
redakcie a vydavateľa.

Foto na titulnej stránke:

Gustáv Hegedúš

Časopis LES & Letokruhy je vytlačený
na 100% PEFC certifikovanom papieri.

V šlapajach Jozefa Dekreta Matejovie 26
*Rozhovor s Ing. Blažejom Možuchom,
riaditeľom Mestských lesov Banská Bystrica s.r.o.*

Kalendár prírody 29
Miroslav Saniga

V akom stave máme naše lesy? (20. časť) 30
*Rozhovor s Ing. Vladimírom Šebeňom, PhD.
z LVÚ – NLC Zvolen*

M. Sarvaš: Zameriavame sa na vlastníkov lesov 32
Predstavujeme Ústav lesníckeho poradenstva
a vzdelávania Zvolen (NLC-ÚLPV)

LOS INFORMUJE

Pajaseň žliazkatý – účinnosť eradikácie
inváznej dreviny 34
Valéria Longauerová, Katarína Sujová,
Miriam Maľová, Andrej Kunca, Roman Leontovyč

TECHNIKA

Motorová pila (III.časť)
Mechanické, manuálne pohánené pily 36
Vladimír Simanov, Radan Bernacký

SVETOVÉ LESNÍCTVO

LESY V EURÓPE II. Albánsko 40
Vladimír Simanov

SPRAVODAJSTVO

Zo sveta 41
Z domova 42

NÁZORY A KOMENTÁRE

Ohrady budú okolo záhrad, polí aj lesov? 44
Jozef Marko

Ostrým perom 44
Ján Fillo

Greenwashing alebo
Vymývanie mozgov „nazeleno“ 45
Peter Gogola

LESNÍCKE DYNASTIE

Nestačí si len robiť lesnícku robotu, treba o nej
aj hovoriť 46
Predstavujeme rozvetvený lesnícky
rod Kovalčíkovcov

OSOBNOSTI

Lesník, poľovník a športovec
v jednom – Štefan Manko 46
Jozef Marko

HISTÓRIA

Povojnové obdobie v lesnom hospodárstve
(3. časť) 50
Viliam Stockmann

Výročia a jubileá – MAREC 52
Mária Rošková

FOTORUBRIKA

Fotograf prírody – Martin Chirila 54
Dominik Belica

RECENZIA

Peter Wohlleben – Můj první les 56
Alena Pástorová

Komerčné prezentácie 57

AGROLESNÍCTVO U NÁS A V ZAHRANIČÍ

PERSPEKTÍVA TU JE. VYŽADUJE SPOLUPRÁCU LESNÍKOV A FARMÁROV

Rozhovor s vedúcim tímu pre agrolesníctvo v NLC – LVÚ Zvolen
Ing. Jaroslavom Jankovičom, CSc.

Problematika agrolesníctva, resp. vytvárania a udržiavania produkčných agrolesníckych systémov v kultúrnej krajine sa v posledných rokoch stáva dôležitou celoeurópskou témou. Po dlhšom období, kedy administratívy mnohých európskych národných vlád (vrátane slovenskej) považovali za legitímne iba poľnohospodárstvo, alebo lesníctvo, nastáva v európskych politických štruktúrach zvýšený záujem o túto problematiku. Dnes je agrolesníctvo považované za významný inovačný trend a jeden z najvýznamnejších nástrojov na zmierňovanie dopadov klimatickej zmeny v sektore celého európskeho pôdohospodárstva. Agrolesníctvo, ktoré vychádza z tradičnej praxe, má dnes ambíciu stať sa samostatným vedným odborom na úrovni poľnohospodárstva alebo lesníctva. To sú úvodné konštatovania vedúceho tímu, ktorý sa zaoberá problematikou agrolesníctva v Lesníckom výskumnom ústave Národného lesníckeho centra vo Zvolene Ing. Jaroslava JANKOVIČA, CSc.

**ZÁMERNÁ KOMBINÁCIA
POĽNOHOSPODÁRSKEJ PRODUKcie
S PESTOVANÍM DREVÍN**

■ V Európe v súčasnosti azda najviac rezonuje téma klimatickej zmeny a uhlíkovej bilancie, ktorá má priamu väzbu na lesníctvo a pôdohospodárstvo. Európska komisia v novom zložení ohlásila ambiciózný a fi-

nančne nákladný plán boja proti klimatickej zmene a za vyrovnanú uhlíkovú bilanciu. Akú rolu môže a má zohrať v tomto procese agrolesníctvo?

Najnovšia správa IPCC (medzivládneho panela pri OSN pre klimatickú zmenu) hovorí o nevyhnutnosti zásadnej transformácie väčšiny svetového hospodárstva v priebehu najbližších desiatich rokov s cieľom znížiť riziko nezvládnuteľných zmien klímy. Zároveň uvádza, že pre splnenie tejto výzvy je rozhodujúca transformácia globálnych poľnohospodárskych postupov smerom k dlhodobo udržateľným systémom, kam patria aj agrolesnícke systémy. Výsledky mnohých výskumných prác, ktoré boli prezentované na vlaňajšom 4. svetovom agrolesníckom kongrese v Montpelieri poukázali na to, že agrolesníctvo je schopné udržiavať alebo zvyšovať výnosy a zároveň zmierňovať emisie uhlíka, prispôbovať sa čoraz častejším suchám a povodniám, ktoré klimatické zmeny prinášajú, obnoviť degradované pôdy a maximalizovať celkovú produktivitu krajiny rovnako pre ľudstvo aj prírodu.

■ Laik si predstavuje pod agrolesníctvom striedanie lesa a polí, plošné zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy, plantáže rýchlorastúcich drevín na poľnohospodárskej pôde, náletovými drevinami porastené nevyužívané poľnohospodárske pozemky,

alebo tzv. krajinné prvky, ktoré chránime v zmysle správnej poľnohospodárskej praxe, či navrhujeme ako tzv. spoločné opatrenia a zariadenia v rámci pozemkových úprav. Čo na takúto predstavu povie odborník? Ako je vlastne zadané agrolesníctvo?

To, čo ste vymenovali vo vašej otázke, je práve mylná interpretácia a nepochopenie toho, čo dnes rozumieme pod pojmom agrolesníctvo. Žiaľ, na Slovensku takúto predstavu o agrolesníctve nemajú iba laici, ale aj mnohí odborníci, či vysokoškolskí pracovníci, alebo niektorí štátni úradníci v sektore pôdohospodárstva. Aby sme to však uviedli na pravú mieru - o agrolesníctve možno hovoriť iba vtedy, keď obhospodarovateľ pôdy na jednej ploche kombinuje poľnohospodársku produkciu s pestovaním drevín so zámerom využívať benefity, ktoré plynú z ich vzájomných ekologických a ekonomickejších interakcií.

Podľa celosvetovo ustálenej definície agrolesníctvo predstavuje také systémy hospodárenia na pôde, pri ktorých sa na jednej ploche zámerne kombinuje poľnohospodárska produkcia (rastlinná a/alebo živočíšna) s pestovaním drevín (lesných a/alebo ovocných stromov a/alebo krovín). Dreviny môžu byť pestované vnútri parciel (pôdnych blokov), na ktorých sa realizuje poľnohospodárska produkcia, alebo na okrajoch a to ako solitéry, tak i v skupinách alebo pásach. Je zrejmé, že dreviny v agrolesníckych systémoch vy-

známy spôsobom zabezpečujú aj mimoprodukčné funkcie, resp. tzv. „ekosystémové služby“ požadované spoločnosťou, ale ako primárne je v prípade agrolesníckych systémov produkčné hľadisko.

JEDNOZNAČNÝM LÍDROM V EURÓPSKOM AGROLESNÍCTVE JE FRANCÚZSKO

■ Akú má agrolesníctvo v Európe tradíciu a ako je uplatňované v súčasnosti v reálnej praxi na starom kontinente?

V tropických, subtropických a stredomorských krajinách predstavujú agrolesnícke systémy tradičné spôsoby hospodárenia na pôde, bez ktorých by tam poľnohospodárska produkcia prakticky nebola udržateľná. Vzhľadom na citelné negatívne dopady klimatickej zmeny na poľnohospodárstvo mierneho pásma sa však v poslednom desaťročí stáva agrolesníctvo významnou celoeurópskou témou. Svedčí o tom aj založenie Európskej agrolesníckej federácie (EURAF) v roku 2011, ktorá združuje národné agrolesnícke spolky a združenia. Slovensko je jednou z posledných európskych krajín, ktorá zatiaľ v tejto organizácii nemá oficiálne zastúpenie. V oblasti zavádzania moderných agrolesníckych systémov je v Európe jednoznačným lídrom Francúzsko, ktoré má vypracovaný Národný plán rozvoja agrolesníctva na roky 2015 – 2020. Tento plán má 5 strategických cieľov a 23 rámcových opatrení.

Francúzsko realizuje v povodí rieky Adour-Garonne program AGR'EAU (voľne preložené ako „Poľnohospodárska voda“). V tomto veľkom povodí s rozlohou takmer 5 mil. ha (približne rozloha Slovenska) s veľkou rôznorodosťou pôdno-klimatických podmienok (priemerné zrážky 700 mm) sa dlhé obdobie praktizovalo veľkoplošné mechanizované poľnohospodárstvo s vysokými chemickými vstupmi. To postupne viedlo, podobne ako v iných častiach Európy vrátane Slovenska, k významnej erózii a degradácii pôd, dezertifikácii, strate biodiverzity a znečisteniu povrchových i podzemných vôd.

Kombinujú agrolesnícke systémy s bezorbovými technológiami a snahou o trvalý vegetačný kryt na pôde

Výrazne sa tu v posledných desaťročiach zvýšil aj výskyt povodní a sucha, čo postupne viedlo k ďalším obmedzeniam pri poľnohospodárskej

produkcií. Na riešenie týchto problémov vznikol program AGR'EAU, v rámci ktorého tu miestne poľnohospodárske organizácie spolu s výskumnými pracoviskami už viac ako 20 rokov vyvíjajú poľnohospodárske systémy, ktoré by boli odolnejšie k negatívnym dôsledkom klimatickej zmeny. Ide o prístupy, ktoré kombinujú agrolesnícke systémy s bezorbovými technológiami a snahou o trvalý vegetačný kryt na pôde.

Od roku 2013 vznikla sieť viac ako 300 fariem, ktoré sa organizujú v rámci programu AGR'EAU s cieľom dospieť k spoločnému rozvoju poľnohospodárskych postupov, ktoré umožňujú dlhodobu udržateľné hospodárenie s pôdou a vodou (krajinný prístup), zintenzívnenie a optimalizáciu poľnohospodárskych systémov, skrátka produkciu väčšieho množstva s menšími zdrojmi a zároveň ochranu životného prostredia. Výsledkom je dnes na týchto farmách viacvrstvá forma poľnohospodárstva, ktorá maximalizuje rastlinné pokrytie (priestorovo aj časovo), diverzifikuje produkciu aj výnosy a prináša spoločnosťou požadované ekosystémové služby. Ide pritom o koncept, ktorý je použiteľný na všetky druhy fariem.

■ Podme späť na Slovensko. Tím, ktorý vediete na Národnom lesníckom centre je jediným, ktorý sa cielene zaoberá touto problematikou u nás. V európskych štruktúrach ale osamotení nie ste, však?

Agrolesníctvu sa dnes venujú mnohé významné európske akademické a výskumné pracoviská. Kým vo väčšine európskych krajín je to téma forsírovaná predovšetkým poľnohospodárskymi univerzitami či výskumnými pracoviskami, na Slovensku sa ňou ako prví začali systematicky zaoberať lesníci na Národnom lesníckom centre. Pracovníci NLC - Lesníckeho výskumného ústavu Zvolen sa od roku 2014 pravidelne zúčastňujú na Európskych agrolesníckych konferenciách (2014, 2016, 2018) ako jediní zo Slovenska. Vďaka tomu máme nadviazané medzinárodné kontakty s viacerými európskymi pracoviskami v problematike agrolesníctva.

Od roku 2015 intenzívne spolupracujeme s kolegami z Českej republiky a aktuálne je NLC členom konzorcia inštitúcií zo šiestich krajín (Česká republika, Francúzsko, Belgicko, Španielsko, Maďarsko a Slovensko), ktoré získali v roku 2018 v rámci výzvy ERASMUS+ vzdelávací projekt AGFOSY (Agroforestry Systems: The Opportunity for European Landscape and Agriculture – Agrolesnícke systémy: Príležitosť pre európsku krajinu a poľnohospodárstvo). Viac informácií o tomto projekte sa čitatelia môžu dozvedieť na webových stránkach projektu (<https://www.agroforestrysystems.eu/sk/>).

Foto č. 1: Pohľad na erózne ryhy na 130 hektárovom monokultúrne obhospodarovanom pôdnom bloku nad obcou Trávnica (Podunajská pahorkatina), z ktorého obec v roku 2018 postihli tri bleskové povodne (5.8., 24.8. a 3.9.2018) (foto: archív starostu obce E. Ivana).

Foto č. 2: Tradičné silvopastorálne agrolesnícke systémy – pasienky s lesnými drevinami na Podpol'aní (foto: J. Jankovič)

Foto č. 3: Silvopastorálny agrolesnícky systém – pasienok s líniovým usporiadaním drevín na medzích medzi parcelami vytvorený na drevinami zarastených dlhodob neobhospodarovaných plochách TTP – Šuja (foto: J. Jankovič)

Foto č. 4: Silvopastorálny agrolesnícky systém – pasienok so solitérmi dubov na ploche vytvorený na drevinami zarastených dlhodob neobhospodarovaných plochách TTP – Turóv (foto: J. Jankovič)

Foto č. 5: Moderný agrolesnícký systém na ornej pôde – alejové pestovanie poľnohospodárskych plodín (lucerna medzi radmi ovocných drevín) – Moravské Lieskové (foto: J. Jankovič)

Foto č. 6: Moderný agrolesnícký systém na ornej pôde – alejové pestovanie liečivých rastlín (levandula medzi líniami sľachtených topoľov) – Tomášov (foto: J. Jankovič)

AGROLESNÍCTVO NA SLOVENSKU OFICIÁLNE NEEXISTUJE

■ **Odborníkov na agrolesníctvo teda na Slovensku máme a sú zapojení aj do európskej spolupráce, ale ako je to s agrolesníctvom u nás v praxi?**

V dávnejšej minulosti boli agrolesnícke systémy hojne využívané aj na Slovensku. Ešte v prvej polovici minulého storočia, v období pred kolektizáciou, väčšina roľníkov okrem poľnohospodárskej produkcie pestovala na svojich pozemkoch aj dreviny, keďže každý gazda potreboval drevo, resp. plody ovocných drevín. Pochopiteľne vtedy pojem „agrolesnícke systémy“ neexistoval a hospodárenie sa riadilo iba zdravým sedliackym rozumom.

Neskôr však pri snahe o intenzifikáciu poľnohospodárskej produkcie prišlo k striktnému oddeleniu poľnohospodárstva a lesníctva a to ako v praxi tak aj vo vzdelávaní. Kombinované systémy hospodárenia postupne z našej krajiny ustú-

pili a vývoj došiel až k dnešnému stavu, keď naša administratíva považuje za legitímne iba poľnohospodárstvo, alebo lesníctvo. Agrolesníctvo teda u nás oficiálne neexistuje. Nemáme ho nikde v legislatíve, nevyskytuje sa v našom systéme podpôr a úplne nám chýba aj domáca poznatková báza.

Kým drevinám v krajine z pohľadu sektoru životného prostredia sa naše akademické a výskumné pracoviská už dlhodobo venujú v rámci krajinného inžinierstva a pozemkových úprav, úplne sme na Slovensku zanedbali využívanie funkcií drevín v agrolesníckych systémoch ako súčasti udržateľného hospodárenia na pôde. Žiadna zo slovenských univerzít ani stredných poľnohospodárskych škôl sa dnes tejto problematike nevenuje, napriek tomu že zvyšky agrolesníckych systémov na Slovensku stále existujú a viacero farmárov dreviny pri svojom hospodárení aj dnes úspešne využíva.

Keďže v prípade agrolesníctva ide o medzisektorovú problematiku, oslovovali sme postupne

na spoluprácu všetky relevantné slovenské akademické a výskumné pracoviská. Reakcie boli rôzne a aktuálne najlepšiu odozvu máme na našom partnerskom rezortnom pracovisku NPPC (Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum) a Ústave krajinskej ekológie SAV, s ktorými sme už spoločne pripravili viacero zámerov výskumných projektov v tejto oblasti. Doteraz však žiadny z týchto projektov nebol podporený. Trocha nás mrzí zatiaľ slabší záujem o spoluprácu zo strany slovenských univerzít.

■ **Aké aktivity sú na Slovensku aktuálne vyvíjané, aby mohlo agrolesníctvo v našej krajine reálne existovať a bolo aj náležité inštitucionalizované a podporované?**

Problematicku agrolesníctva od roku 2015 intenzívne komunikujeme najmä z farmármi, vlastními pôdy a ich združeniami (ASYF - združenie mladých farmárov na Slovensku, EKOTREND Slovakia - Zväz ekologického poľnohospodárstva, ÚNIA regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, Združenie agropodnikateľov, družstvo v Dvoroch nad Žitavou a ďalšie). Absolvovali sme veľké množstvo prezentácií na rôznych odborných podujatiach a stretnutiach a publikovali viacero príspevkov v odborných periodikách s cieľom iniciovať aj odbornú diskusiu na túto tému. Veľký záujem o agrolesníctvo registrujeme najmä zo strany mladých farmárov, rodinných fariem, ale aj niektorých väčších obhospodarovateľov či dokonca obecných a mestských samospráv (Banská Bystrica, Trnava či Košice).

Treba povedať, že naše aktivity našli postupne odozvu aj na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, kde agrolesníctvo bolo v roku 2018 pridelené do agendy hlavného štátneho radcu na Sekcii lesného hospodárstva a spracovania dreva a vďaka podpore tejto sekcie NLC rieši od roku 2019 pre MPRV SR v kontraktovej úlohe výskumu a vývoja etapu „Výskum možností využívania agrolesníckych systémov na Slovensku“. Jej výstupom v roku 2021 bude „Pilótna štúdia o možnostiach využívania agrolesníckych systémov na Slovensku“ ako východisková poznatková báza pre širšie koncipovaný medzisektorový výskumný program s vyústením

Nádejou na renesanciu agrolesníckych systémov na Slovensku je fakt, že zmienka o nich sa dostala do viacerých strategických materiálov

do tvorby politík. Pre prax zaujímavé poznatky prinesie aj už spomínaný medzinárodný vzdelávací projekt AGFOSY (doba riešenia 2018 – 2020), ktorého výstupy budú distribuované farmárom a ich združeniam vo všetkých šiestich partnerských krajinách.

Výstupy projektu sú zamerané na analýzu súčasného stavu v agrolesníctve formou porovnávacej štúdie so vstupmi z jednotlivých partnerských krajín a na vytvorenie vzdelávacieho programu na agrolesníctvo a jeho pilotné otestovanie. Pôjde o študijné materiály pre cieľovú skupinu farmárov a lektorov, ktoré budú obsahovať najmä metodiky pre zakladanie a manažment vhodných agrolesníckych praktík, prípadové štúdie a študijné materiály pre lektorov, vrátane osnov výučby.

Nádejou pre „renesanciu“ agrolesníckych systémov na Slovensku je fakt, že zmienka o nich sa dostala aj do viacerých strategických materiálov, pripravených rezortom životného prostredia (Envirostratégia 2030, aktualizovaná verzia Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy, Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody) a o potrebe ich širšej aplikácie u nás sa hovorí už dlhšie aj na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka.

BUDE TO STAČÍ?

Pre intenzívnejšie uplatňovanie agrolesníckych systémov v praxi na Slovensku bude rozhodujúcim faktorom, v akej miere sa podpora týchto systémov hospodárenia dostane do pripravovaného Strategického plánu slovenského pôdohospodárstva na roky 2021–2027. Oceňujeme, že do tzv. intervenčnej stratégie, ktorá je analytickou podporou pre tvorbu Strategického plánu SPP 2021–2027 sa už zmienka o podpore agrolesníckych systémov dostala, ale problematiku treba ďalej intenzívne rozpracovať. Ak to porovnáme s Českou republikou, kde už bola vytvorená pracovná skupina na prípravu podporných schém pre agrolesníctvo, ako aj úpravy súvisiacej legislatívy, máme čo doháňať, pretože u nás žiadne takéto aktivity zatiaľ neregistrujeme.

Aby sa agrolesnícke systémy stali na Slovensku legálnymi a štátom podporovanými spôsobmi hospodárenia, bude súbežne s tým nevyhnutné v krátkom čase akcelerovať aj tvorbu domácej poznatkovej bázy. Tu je nevyhnutná medzisektorová spolupráca odborníkov z oblastí lesníctva, poľnohospodárstva, prírodných vied

i životného prostredia. Je potrebné definovať modely agrolesníckych systémov pre podmienky Slovenska a začať vytvárať sieť demonštračných objektov ako príkladov dobrej praxe pre udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi. To sa nezaobíde bez podpory výskumu a inovácií, pričom v tomto procese je dôležitá úloha spolupráca s farmármi a ich združeniami.

Perspektíva pre rozvoj agrolesníctva na Slovensku určite je, pretože rastúci tlak na racionálne využívanie prírodných zdrojov, pri súčasnom zachovaní zdravého životného prostredia, si vyžaduje aplikovať v praxi nové spôsoby myslenia pri manažmente krajiny. Súčasné veľkoplošné monokultúrne systémy hospodárenia sa najmä v našich pahorkatinných oblastiach stanú v krátkej dobe neudržateľnými a pri ich transformácii na maloplošnejšie, viac diverzifikované a efektívnejšie systémy bude významnú úlohu zohrávať určite aj agrolesníctvo.

■ Ďakujem za rozhovor.

Jozef Marko

Foto: archív LVÚ – NLC Zvolen

PRÍPRAVA NA PODPORU AGROLESNÍCTVA V ČESKEJ REPUBLIKE

V novembri minulého roka prezentoval zástupca Odboru environmentálnych podpôr Programu rozvoja vidieka Ministerstva poľnohospodárstva Českej republiky prípravu podpôr pre agrolesníctvo na budúce programové obdobie 2021 – 2027. Podľa jeho slov je stav prerokovania spoločnej poľnohospodárskej politiky na úrovni Európskej únie taký, že inštitucionálna dohoda o jej výslednej podobe medzi Európskym parlamentom, Radou Európy a Európskou komisiou sa očakáva na jeseň 2020. Na národnej úrovni je potom potrebný čas na prípravu jej implementácie približne dva roky.

Naši susedia za riekou Moravou nečakajú na zdĺhavý a komplikovaný schvaľovací proces. Podnikajú viaceré konkrétne kroky, aby boli na použitie finančných prostriedkov z EÚ pripravení. Na rozvoj vidieka navrhujú použiť 1,81 mld. eur a v druhom štvrtroku tohto roka plánujú predložiť pre informáciu Vláde ČR strategický plán s analytickými podkladmi, SWOT analýzou, stanoveniami potrieb a návrhmi intervencií. Následne vo štvrtom štvrtroku predložia tento materiál na konzultáciu Európskej komisii.

Agrolesníctvo v Českej republike vnímajú ako jeden z nástrojov na zmiernenie dopadov klimatických zmien, ochladzovania krajiny a zvyšovania retencie vody v krajine, ako aj zvyšovania biodiverzity, kvality vody a minimalizovania erózie

pôdy. Zmysel jeho podpory vidia v efektívnom multifunkčnom využívaní potenciálu menej produkčných poľnohospodárskych pôd, vo väzbe na prínos udržateľného hospodárenia.

V Českej republike chcú podporovať dva agrolesnícke systémy. Silvoorebný, založený na kombinácii rastlinnej výroby s vysadením drevín na jednom pozemku v radoch tak, aby mohla byť pôda obhospodarovaná poľnohospodárskou technikou. A silvopastevný s trávnatými porastmi, na ktorých sa budú vysádzať dreviny. Navrhnutými podmienkami pre poskytnutie dotácií na podporu hospodárenia týmito systémami sú: päťročný záväzok, minimálna výmera jeden hektár, vyše 50 percent lesných drevín, pričom žiadny z použitých druhov drevín nesmie byť vo výsadbe zastú-

pený viac ako 50 percentami, počet drevín vo výsadbe má byť 80 – 120 na hektár, lesné dreviny vysádzané ako odrostlíky s výškou 121 – 205 centimetrov, doplnené ovocnými stromami, vysádzanými ako ovocné vysokokmene s minimálnou výškou 170 centimetrov a na konci záväzku má byť 80 percent jedincov životaschopných.

Navyše okrem spoločných navrhovaných podmienok pre poskytnutie dotácií majú naši susedia stanovené aj špecifické podmienky pre oba agrolesnícke systémy. Od začiatku teda budú jasné pravidlá čerpania dotácií na podporu agrolesníctva a to je určite inšpirujúce aj v našich podmienkach.

Jozef Marko

MINULOSŤ A BUDÚCNOSŤ agrolesníckych systémov v Taliansku

Antonio Brunori,
generálny tajomník PEFC Taliansko (info@pefc.it)

Agrolesníctvo je spôsob využívania pôdy, ktorý integruje pestovanie drevín (stromov alebo kríkov) s plodinami a/alebo zvieratami na tej istej pôdnej jednotke. V Európe je to tradičné využívanie pôdy, ale poskytuje aj priestor pre inovácie. Výsledky nedávneho prieskumu uskutočneného v rámci európskeho projektu AGFORWARD (www.agforward.eu) uvádzajú, že celková európska plocha v rámci agrolesníctva predstavuje asi 15 miliónov ha, čo zodpovedá 8,8 % využívanej poľnohospodárskej pôdy (den Herder et al., 2017). Taliansko má štvrtú najväčšiu výmeru pôdy využívanú na agrolesníctvo v Európe s rozlohou 1,4 milióna ha (tabuľka 1), druhú najväčšiu výmeru lesov a agrolesníckych pozemkov s lesmi s vysokou hodnotou stromov a štvrtú najväčšiu výmeru poľnohospodárskych systémov chovu hospodárskych zvierat (Paris a kol., 2019).

Taliansko je charakteristické širokým rozsahom agroklimatického prostredia od chladných alpských oblastí po teplé Stredozemné more, čo

sa prejavuje širokou škálou agrolesníckych systémov, ktoré sú často bohaté na biodiverzitu.

V Taliansku je agrolesníctvo tradične kľúčovou súčasťou manažmentu krajiny. Komplexné systémy založené na integrácii medzi plodinami, hospodárskymi zvieratami, ovocnými stromami, resp. lesnými drevinami poskytujú širokú škálu produktov (napr. potraviny, krmivá, vlákna, palivové a priemyselné drevo) a ďalších ekosystémových služieb (napr. protierózna ochrana pôdy a ochrana biodiverzity). Silvopastorálne systémy sa používajú po stáročia a dodnes sa využívajú v marginálnych oblastiach. Integrácia ovocných stromov (primár-

ne olivovníkov) s plodinami a pasením sa široko praktizovala a je stále zisková. *Coltura promiscua* bola historicky vyvinutá integráciou ovocných stromov a lesných drevín a najmä multifunkčných stromov (napr. *Juglans regia* a *Prunus avium*) na podporu viniča a dočasných plodín.

V období do 50. rokov 20. storočia boli lesy a stromy neoddeliteľnou súčasťou mnohých talianskych systémov využívania pôdy ako zdroj dreva a potravy (ovocie a zver) a predstavovali zásadný prostriedok na udržanie úrodnosti pôdy. Mechanizácia, využívanie agrochemikálií a rastúce náklady na poľnohospodársku prácu však pre-

Tabuľka 1. Výmera a štruktúra agrolesníctva v Taliansku (den Herder et al., 2017)

1000 ha					Poradie v EU-27	% z využívanej poľnohospodárskej pôdy
Celková výmera územia ^a	30,134				4.	
Využívaná poľnohospodárska pôda ^a	12,656					
Agrolesnícky systém	Trvalá produkcia plodín	Zalesnené plochy	Kroviny s roztrúseným i stromami	Spolu		
Obrábané agrolesnícke systémy	90.3	15.8	0.0	106.1	2.	0.84
Agrolesnícke systémy pre hospodárske zvieratá	116.2	622.4	235.4	1,303.6	3.	10.3
Agrolesnícke postupy so stromami vysokej hodnoty	Medzizber		Spásanie			
	90.3		116.2	202.2	2.	1.6
Spolu agrolesníctvo				1,403.9	4.	11.09

* Zdroj: online zdroje údajov Eurostatu: Štatistika štruktúry fariem (2010): https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Farm_structure_statistics

Tabuľka 2. Rozloha lesov a rôznych druhov poľnohospodárskej pôdy a počet hospodárskych zvierat v Taliansku v rokoch 1861, 1950 a 2013 (zdroj: Taliansky národný štatistický inštitút, ISTAT).

Rok	Poľnohospodárstvo			Lesníctvo	Hospodárske zvieratá *
	Orná pôda (milióny ha)	Pasienky (milióny ha)	Permanentné plodiny (milióny ha)	(milióny ha)	(milióny ks)
1861	12.70	5.70	2.30	5.63	16.78
1950	13.10	5.10	2.40	5.67	27.16
2013	6.80	3.34	2.26	10.98	24.82

*hovädzí dobytok, ošpané, ovce, kozy a kone

rušili tesné väzby medzi talianskymi lesmi a poľnohospodárstvom, čo viedlo k postupnému zjednodušovaniu agroekosystémov, čo je kľúčovou slabinou súčasného talianskeho poľnohospodárstva (tabuľka 2).

Na základe najnovšieho výskumu sa nedávne projekty zamerali na inovácie v agrolesníctve. V silvopastorálnych a olivových systémoch sa skúmalo zavedenie a využívanie druhov a plodín tolerantných voči tieňu. Silvopastorálne systémy môžu významne vykompenzovať emisie CO₂ spôsobené „tepelnými vlnami“, ktoré sú vyprodukované hospodárskymi zvieratami a v tieni pasúcim sa dobytkom. Integrácia rýchlo rastúcich drevín (napríklad topoľov) do orných systémov môže pomôcť zvrátiť pokles výmery lesných plantáží v Taliansku.

Existujú príležitosti na implementáciu tradičných aj moderných foriem agrolesníctva, ktoré poskytujú výhody z výroby aj z hľadiska životného prostredia. Navyše, široké zameranie talianskeho agrolesníctva môže tiež vytvárať a udržiavať diverzifikovanú krajinu, ktorá je hodnotná pre rekreáciu a cestovný ruch. Na druhej strane, obmedzenia zavedené poľnohospodárskou politikou EÚ, najmä prevládajúce nariadenia pre monokultúry, však výrazne obmedzujú zavádzanie inovácií prístupov v agrolesníctve. Budúcnosť je otvorená, pretože ako poľnohospodári, tak aj občianska spoločnosť dôrazne vyžadujú opatrenia, ktorými sa zabezpečí rastlinná výroba v súlade s environmentálnymi požiadavkami, zameranými na zmierňovanie zmeny klímy.

CERTIFIKÁCIA TRVALO UDRŽATELNÉHO HOSPODÁRENIA V POĽNOHOSPODÁRSTVE

V Taliansku rastie záujem o rozšírenie rozsahu certifikácie trvalo udržateľného obhospodarovania lesov o certifikáciu „drevín mimo lesa“ (ToF). V rámci tohto konceptu sú takéto dreviny štandardne definované, pretože z certifikácie lesov sú všetky stromy rastúce na iných zalesnených pozemkoch vylúčené z dôvodu, že nespĺňajú definíciu lesa. Tvorí ich dreviny, ktoré sa nachádzajú väčšinou na poľnohospodárskej pôde a v zastavaných oblastiach vo vidieckych aj mestských oblastiach, alebo ktoré sú súčasťou poľnohospodársko-les-

níckych systémov a mestských lesných systémov. Preto veľký počet drevín rastúcich na nelesných pozemkoch pozostáva z vysadených alebo domestikovaných stromov vrátane stromov v agrolesníckych systémoch, ovocných sadoch, prípadne drobných drevín. Môžu rásť na lúkach, pastvinách a na farmách alebo pozdĺž riek, kanálov a ciest, alebo v mestách, záhradách a parkoch. Takáto certifikácia si bude vyžadovať zavedenie kritérií a usmernení trvalo udržateľného hospodárenia pre agrolesníctvo a mestské lesníctvo v Európe podobným spôsobom ako je to zavedené v prípade poľnohospodárstva a lesníctva. Mohlo by tiež tvoriť základ budúcej certifikácie výrobkov z trvalo udržateľne obhospodarovateľných agrolesníckych systémov, čo by mohlo zvýšiť povedomie európskych spotrebiteľov o sociálnych a environmentálnych výhodách agrolesníctva.

V Taliansku vypracoval národný riadiaci orgán Programu pre vzájomné uznávanie certifikačných schém (PEFC) v roku 2016 národný štandard zameraný na plantáže stromov, ktorý zahŕňa niektoré systémy obhospodarovania drevín na nelesných pôdach blízke agrolesníctvu. Certifikácia v oblasti agrolesníctva je teraz umožnená po tom, ako bol v roku 2019 schválený medzinárodný štandard PEFC pre trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov, ktorého súčasťou je i nový dodatok k interpretácii požiadaviek na certifikáciu drevín na nelesných pôdach. V súčasnosti sa v Taliansku pripravuje nový národný štandard pre certifikáciu drevín na nelesných pôdach, ktorý umožní implementáciu pilotnej certifikácie agrolesníctva s cieľom preskúmať kritické problémy zistené počas fázy tvorby štandardu a jasne zdieľať praktickú spätnú väzbu z realizácie projektu s PEFC komunitou.

AKÉ SÚ PERSPEKTÍVY PRE AGROLESNÍCTVO V TALIANSKU?

V dňoch 18. – 20. mája tohto roku sa v meste Nuoro uskutočnil 5. Európska konferencia o agrolesníctve (<https://www.euraf2020.eu/>), ktorú organizuje Európska agrolesnícka federácia (EURAF). „Prinášame konferenciu EURAF na Sardíniu, pretože agrolesnícky systém, starodávna prax opustená na iných európskych

Agrolesníctvo v strednom Taliansku

Živý plot a olivovníky (foto: Rosati)

Ovce v tieni solitéra (foto: Paris)

územiach s príchodom monokultúry, je stále nažive,“ povedala Francesca Camilli, delegátka EURAF pre Taliansko a výskumná pracovníčka v CNR. „Južná Európa predstavuje agrolesníctvo v celej jeho podstate. Najmä na Sardínii prispieva agrolesníctvo k produktivite regiónu a dáva mladým generáciám šancu začať podnikat.“ Sardínia by sa mohla považovať za laboratórium pre potenciál agrolesníctva na celom pobreží Stredozemného mora, keďže agrolesníctvo spojené s lesným hospodárstvom umožňuje súlad všetkých prvkov krajiny, a to môže byť kľúčom: zvieratá a ľudia, ktorí obhospodarujú tieto územia a chránia ich proti lesným požiarom a následkom zmeny klímy.

LESY SR v roku 2019 so ziskom

Tlak odberateľov na nízke ceny dreva rástol naprieč Európou počas celého roka. Dôvodom boli rozsiahle kalamity spôsobené lykožrútom vo Francúzsku, Nemecku, Česku ale aj na Slovensku. Napriek minuloročnému poklesu predaja ihličnatého dreva sa štátnemu podniku LESY SR podarilo uzavrieť hospodárenie v roku 2019 so ziskom.

V roku 2019 sa podarilo LESY SR dosiahnuť lepšie hospodárske výsledky ako pôvodne plánovali. Hospodársky výsledok pred zdanením bude na úrovni viac ako 4,1 mil. €.

„Nepriaznivú situáciu na trhu sa nám podarilo zvládnuť vďaka viacerým opatreniam, ktoré počas roka zabezpečili pozitívny hospodársky výsledok podniku. K spomínaným opatreniam patrí zvýšenie cien za kvalitné listnaté drevo, nastavenie obchodnej politiky na základe dlhodobých zmlúv s dodávateľmi a odberateľmi, či zvýšenie podielu tržieb z ostatných činností,“ uviedol Marian Staník, generálny riaditeľ štátneho podniku LESY SR.

Za posledný rok a pol došlo v dôsledku kalamity k výraznému poklesu tržieb podniku LESY SR. Kým v roku 2018 predstavovali tržby za predaj dreva 216,07 mil. €, v roku 2019 klesli

o vyše 13 miliónov €. Zníženie priemernej ceny za drevo v priebehu roka 2019 o 7 €/m³ spôsobilo, že štátny podnik LESY SR zaznamenali najnižšiu úroveň tržieb za predaj ihličnatého dreva za posledné tri roky.

Nepriaznivú situáciu na trhu sa vedeniu LESOV SR podarilo zvládnuť vďaka viacerým racionalizačným opatreniam, ktoré počas roka zabezpečili pozitívny hospodársky výsledok podniku. K spomínaným opatreniam patrí zvýšenie cien za listnaté drevo, nastavenie obchodnej politiky na základe dlhodobých zmlúv s dodávateľmi a odberateľmi, či zvýšenie podielu tržieb z ostatných činností.

„V oblasti ihličnatého dreva aj naďalej očakávame kontinuálny pokles cien drevnej hmoty. Našou snahou je však zachovávať ceny na úrovni zodpovedajúcej vysokej kvali-

te dreva, ktoré na Slovensku máme, a to napriek tlaku odberateľov na zníženie cien.“ uviedol generálny riaditeľ štátneho podniku LESY SR Ing. Marian Staník.

Najväčší podiel na hospodárení štátneho podniku LESY SR tvorí predaj drevnej hmoty. Ostatnú časť výnosov tvorí najmä prenájom nehnuteľností či poľovníctvo a s tým súvisiaci predaj odstrelu zveri a zveriny. Štátny podnik tiež zmenil obchodnú politiku pre svojich odberateľov a dodávateľov. Predaj aktuálne realizujú na základe až 5-ročných obchodných zmlúv. Vďaka tomu LESY SR vytvorili stabilné prostredie a istotu dodávok drevnej hmoty kontinuálne počas celého roka. Dodávateľia v oblasti ťažbových prác a pestovateľských činností sú po novom zazmluvnení na 4 roky, kým v minulom období dostali zmluvu len na jeden rok. Táto záruka práce im umožňuje investovať do nákladnejších strojov, vďaka čomu môže byť ich práca ekologickejšia a efektívnejšia.

LESY SR sa aj tento rok budú snažiť nájsť spoločný kompromis v cenovej politike spolu s odberateľmi a spracovateľmi dreva. Napriek tlaku a požiadavkám odberateľov LESY SR za stabilizovali ceny listnatého dreva v roku 2020 na úrovni z roku 2019. Podnik tak zásadným spôsobom pomohol pri stabilizácii pracovných miest pre takmer 40 000 ľudí, ktorí sú zamestnaní v lesnom hospodárstve a súvisiacich odvetviach.

Mgr. Pavel Machava
vedúci odboru komunikácie
LESY SR, š.p.

PODPISOM MEMORANDA DALI PREDNOSŤ VEDECKÝM FAKTOM PRED EMÓCIAMI

Predstavitelia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, štátneho podniku Lesy SR a Technickej univerzity vo Zvolene (TUZVO) 17. februára podpísali Memorandum o podpore rekreačných funkcií lesov v okolí Bratislavy. Projekt nastavenia obhospodarovania prímestských lesov, ktorý sa podarilo pripraviť vďaka úzkej spolupráci MPRV SR, Lesy SR a TUZVO na základe najmodernejších vedeckých prístupov bude patriť k najinovatívnejším v celej Európe.

„Podpisom dnešného memoranda sa znova vraciame k faktom, vedeckému prístupu a rozhodnutí na základe dát. Som veľmi rada, že sa nám s pánom primátorom podarilo odbúrať všetky emócie nezaložené na faktoch a dnes tu spoločne prichádzame s projektom starostlivosti o prímestské lesy, ktorý nemá v Európe obdoby. Naším spoločným cieľom je nielen posilnenie rekreačných funkcií lesov v okolí Bratislavy, ale aj zabránenie rozvratu týchto lesov utopickými ideami, ktoré presadzovali takmer nulovú starostlivosť. Opomínali pritom, že rekreačná funkcia si vyžaduje v záujme ochrany života ľudí, potešenia ich ducha z krásneho lesa, či pobodlnom športe v prírode, nemalú starostlivosť o lesné porasty,“ vysvetlila vicepremiérka a ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Gabriela Matečná.

Starostlivosť o prímestské lesy Bratislavy, ktoré obhospodaruje štátny podnik Lesy Slovenskej republiky sa zmení. TUZVO pripravila pomocou počítačového rastového simulátora Sibyla (Simulátor biodynamiky lesa) analýzu dopadov modifikovania manažmentu lesov, ktorá zohľadňuje posilnenie rekreačných funkcií lesov v tejto oblasti. Na jej základe Lesy SR a MPRV SR predostreli možné alternatívy riešenia Hlavnému mestu Bratislava. To si vybralo variant, ktorý je najlepšou alternatívou pre udržiavanie rekreačných lesov, ich rozvoja za najefektívnejšieho využitia nákladov. „Som mimoriadne rád, že do diskusie o starostlivosti o lesy sa znovu dostala veda a odborné fakty. Chcem sa poďakovať všetkým signatárom za spoluprácu. Dosiabli sme obrovský krok vpred a starostlivosť o prímestské lesy sa stane príkladom pre celý európsky priestor,“ povedal Marian Staník, generálny riaditeľ Lesov SR.

Lesy SR vďaka spoločnej dohode znížia v prímestských lesoch ťažbu a budú sa intenzívnejšie

starat' o rekreačné plochy. Mestu z nákladov, ktoré budú vo výške do 300 000 eur poskytnú príspevok viac ako 50 %, ktoré bude magistrát štátnemu podniku každoročne uhrádzať. Zároveň Lesy SR podporia vznik dvoch navrhovaných prírodných rezervácií na území Lesného celku Bratislava - NPR Vydrica a NPR Devínska Kobyla.

Hlavné mesto Bratislava bude vo svojich lesoch pri starostlivosti o mestské lesy zohľadňovať všeobecné odporúčania súvisiace s výchovou a obnovou lesných porastov a posilnením plnením rekreačnej funkcie lesov uvedené v štúdiu Technickej univerzity Zvolen. Vykonávať sa tu bude predovšetkým tzv. výchovná ťažba, aby sa zvýšila stabilita porastov a aby prímestské lesy mali optimálnu porastovú štruktúru drevín. Obe strany budú taktiež realizovať odstraňovanie inváznych druhov drevín ako sú napríklad pajaseň či javorovec.

K problematike trvalo udržateľného hospodárenia v týchto lesoch sa budú signatári memoranda vyjadrovať voči verejnosti a médiám spoločne po vzájomnej dohode. Tak, aby vedecké fakty mali prioritu pred neodbornými emóciami. Medzi štátnym podnikom a hlavným mestom bude prebiehať intenzívna komunikácia o plánovanej a prebiehajúcej ťažbe.

„Spoločne sme dnes preukázali, že aj zdánlivo nezmieriteľné strany, ak si spoločne sadnú za jeden stôl a dajú prednosť vedeckým dátam, faktom a spoločnému záujmu pre lepší život občanov našej krajiny dokážu nájsť špičkové riešenia. Toto je štýl politiky, ktorým by sme sa mali riadiť,“ dodala Gabriela Matečná.

*tlačová správa MPRV SR,
redakčne krátené*

MILIÓN STROMOV PRE MOJE SLOVENSKO

DOBROVOLNÍCI CHCÚ POMÔČŤ PRI ZALESŇOVANÍ

V piatok 21. februára sa v Banskej Bystrici stretli zástupcovia platformy MOJE SLOVENSKO, vedenie štátneho podniku LESY SR a Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

„Iniciatíva MOJE SLOVENSKO zaslala Lesom SR list so záujmom vysadiť milión stromov nad rámec plánovanej výsadby. Vidíme problémy s ubúdáním lesov v SR a chceme im pomôcť, reagujeme tak na výzvy z Davosu a taktiež sme sa inšpirovali našimi českými susedmi,“ vysvetlila Lenka Belovičová z platformy MOJE SLOVENSKO.

„Vítame záujem verejnosti a stále sa zvyšujúci záujem o výsadbu stromčekov. Máme rozbehnutú spoluprácu s viacerými firmami, ktoré do výsadby zapájajú aj svojich zamestnancov v rámci ich spoločenskej zodpovednosti. Veľmi nás teší, že o sadenie stromov v lesoch prejavujú záujem aj mladí ľudia či rodiny s deťmi,“ povedal generálny riaditeľ štátneho podniku LESY SR Marian Staník.

LESY SR každoročne vysadia viac ako 15 miliónov sadeníc. V roku 2020 vysadia o 1,5 milióna viac. „V roku 2019 sme presadili zrušenie mimoriadneho odvodu päť miliónov eur, ktorý museli LESY SR každoročne odvádzať do štátneho rozpočtu. Podnik bude vďaka tomu sadiť viac stromčekov. Som však veľmi rada, že po štyroch rokoch nezmieriteľných diskusií na oblasť starostlivosti o lesy sa nám podarilo nájsť spoločný záujem. Lesy majú Slovensko spájať, nie rozdeľovať. Aktivita mladých ľudí z „Milión stromov pre moje Slovensko“ a zapojenie sa mladšej generácie do životného cyklu našich lesov preto považujem za úžasnú a jedinečnú,“ povedala Gabriela Matečná, ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR.

„Platforma MOJE SLOVENSKO je začínajúce občianske združenie, ktoré mapuje problémy Slovenska a chce združiť odborníkov, aktívnych ľudí pre ich riešenia, či načrtnúť víziu ako by mohlo Slovensko vyzeráť v roku 2030

a neskôr. Jedným z problémov, ktorým Slovensko čelí je aj veľký zásah do prírody človekom a narastajúci počet ľudí, nielen na Slovensku ale aj vo svete. Povedali sme si, že potrebujeme viac kyslíka, zdravšie ovzdušie a aj preto sme iniciovali výsadbu stromčekov navyše,“ zdôraznil Martin Pechovský predseda platformy MOJE SLOVENSKO.

Na rokovaní štátneho podniku, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a platformy MOJE SLOVENSKO sa strany dohodli, že Lesy SR vysadia o milión stromčekov viac ako plánovali. Aktivisti spoločne s odborníkmi zafinancujú druhy sadeníc, lokality i spôsoby výsadby, ktoré odkomunikujú s ľuďmi. Platforma MOJE SLOVENSKO načrtla aj možnosť zrealizovania aplikácie, ktorá by navigovala záujemcov k miestam sadenia.

Mgr. Pavel Machava
vedúci odboru komunikácie
LESY SR, š.p.

VEDENIE LPM ULIČ PODALO OCHRANÁROM RUKU

KROKY K PRÍRODE BLÍZKEMU HOSPODÁRENIU V LESOCH

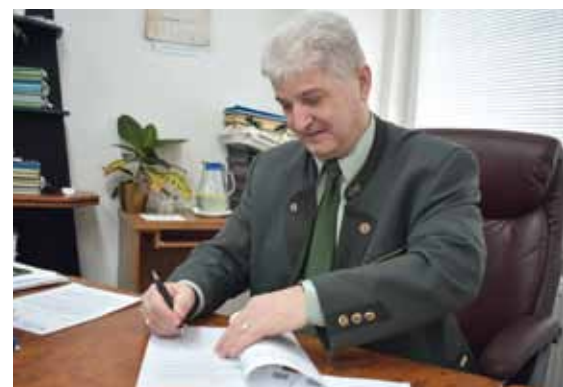
Súčasný vedenie štátneho podniku Lesoplynohospodársky majetok Ulič (LPM) obrazne i doslova podáva ruku ochrancom prírody zo Správy Národného parku Poloniny a podniká konkrétne kroky k dosiahnutiu prírody blízkeho hospodárenia v lesoch. Za posledné tri roky znížilo ročný objem ťažby z 98 000 m³ na 76 000 m³. Aktuálne pripravilo návrh zmeny platného programu starostlivosti o les tak, aby mohlo v doline Zbojského potoka, ktorá je nárazníkovou zónou projektu UNESCO Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy, pestovať trvalo viacetážové porasty. Cieľom štátnych lesníkov sú priestorovo a výškovo rozvrstvené lesné porasty, pripomínajúce prírodný les.

„Lesníci dlhodobo hospodária na tomto území trvalo udržateľným spôsobom. Dôkazom toho je skutočnosť, že za 1. československej republiky sa tu nachádzali až 900-hektárové borovice. V súčasnosti rastú na týchto miestach práve vďaka práci niekoľkých generácií lesníkov krásne lesy. Sú také aj preto, že sme nadviazali na prácu našich predchodcov a v hospodárskych lesoch uplatňujeme maloplošné formy podrostového hospodárskeho spôsobu s maximálnou podporou prirodzenej obnovy. Teší nás, že aj líder hnutia Pro Silva Slovakia prof. Saniga ako člen odbornej komisie, ktorá posudovovala hospodárenie v našich porastoch nedávno ocenil, že sú vo výbornom stave. Ani štátna správa lesného hospodárstva nenašla v našich postupoch žiadne pochybenia,“ hovorí riaditeľ LPM Ulič Ing. Peter Šiška.

Štátni lesníci z Uliča si ale uvedomujú, že hospodária v Národnom parku Poloniny a preto iniciatívne zadali odborníkom z Národného lesníckeho

centra vo Zvolene spracovanie projektu zmeny programu starostlivosti o les, platného pre decénium 2014 – 2023 v lokalite Zbojský potok. Taxátori z Národného lesníckeho centra na jeseň minulého roka do návrhu zmeny programu starostlivosti o les zapracovali všetky opatrenia tak, aby boli v súlade s legislatívnymi zmenami v zákone o lesoch a v zákone o ochrane prírody a krajiny, ktoré sú platné od 1. januára 2020. Všetky navrhované postupy boli konzultované v procese prípravy a spracovania projektu s pracovníkmi Správy Národného parku Poloniny, ktorí mali možnosť ich pripomienkovať. Takú istú možnosť dostali ochranári aj počas odborného seminára o prírode blízkom hospodárení v lesoch LPM Ulič, ktorý sa uskutočnil i formou terénnych ukážok priamo v lesných porastoch v novembri 2019.

„Ak chceme dosiahnuť priestorovú a výškovú diferenciáciu existujúcich porastov a pestovať tak trvalo viacetážové lesné porasty, bude

Ing. Peter Šiška

nevyhnutné predĺžiť ich obnovnú dobu zo súčasných 30 rokov na minimálne 60 rokov. V praxi to znamená, že bude potrebné skôr tieto porasty rozpracovať, aby sme ich mohli prebudovať do podoby, ktorá je v súlade s prírodou blízkeho spôsobom hospodárenia a predstavami ochrancov prírody a verejnosti. Zároveň sme zadali projekt na zabúšenie existujúcej lesnej siete. Dostatočne hustá sieť zväznic a lesných ciest je nevyhnutným predpokladom na to, aby sme mohli v lesoch hospodáriť prírodou blízkeho spôsobom. Zhodujú sa na tom lesníci aj štátni ochrancovia prírody,“ dodáva Ing. P. Šiška.

Vo vedení LPM Ulič vnímajú aj dôležitý fakt, že prírode blízke hospodárenie v lesoch predstavuje zvýšené náklady na realizáciu odborných lesníckych postupov. Preto oceňujú prístup Ministerstva životného prostredia SR, s ktorým rokujú o mechanizmoch finančnej kompenzácie týchto zvýšených nákladov tak, aby sa podarilo zachovať pozíciu štátneho podniku LPM Ulič ako najväčšieho zamestnávateľa v regióne, ktorý dáva obživu 200 zamestnancom a ich rodinám.

Jozef Marko

Zalesňovanie na LPM Ulič

VY SA PÝTATE, MY ODPOVEDÁME

Hovoríme s našim odborným poradcom Ing. Pavlom Bútorom o tom, čo zaujíma vlastníkov lesov

■ Aký je finančný príspevok štátu do našich lesov, vrátane nešťátnych lesov? Na aké ciele je určený?

Finančný príspevok zo štátneho rozpočtu je určený na udržiavanie alebo dosiahnutie priaznivého stavu časti krajiny, ktorý nie je možné dosiahnuť len bežným obhospodarovaním pozemku.

Finančný príspevok poskytuje orgán ochrany prírody na základe písomnej zmluvy uzatvorenej medzi orgánom ochrany prírody alebo ním poverenou organizáciou ochrany prírody a vlastníkom, správcom alebo nájomcom dotknutého pozemku, budovy alebo podzemného priestoru.

■ Kde je možné tento príspevok od štátu využiť?

Finančný príspevok sa môže poskytnúť vlastníkovi, správcovi alebo nájomcovi pozemku na zabezpečenie opatrení týkajúcich sa starostlivosti o pozemok, budovu alebo podzemný priestor v chránenom areáli, prírodnej rezervácii, prírodnej pamiatke, národnej prírodnej rezervácii, národnej prírodnej pamiatke a chránenom vtáčom území, v území európskeho významu, v úze-

miach medzinárodného významu, s chráneným stromom alebo s chránenými druhmi živočíchov a rastlín.

„Výška finančného príspevku sa určuje dohodou medzi orgánom ochrany prírody a vlastníkom, správcom alebo nájomcom.“

Výška finančného príspevku je vyjadrením nákladov vlastníka, správcu alebo nájomcu dotknutého pozemku, budovy alebo podzemného priestoru na zabezpečenie realizácie opatrení týkajúcich sa starostlivosti o pozemok. Určuje sa dohodou medzi orgánom ochrany prírody alebo ním poverenou organizáciou ochrany prírody a vlastníkom, správcom alebo nájomcom.

■ Kedy je možné finančný príspevok využiť?

Finančný príspevok sa poskytuje pred realizáciou dohodnutých opatrení týkajúcich sa starostlivosti o pozemok, budovu alebo podzemný

priestor, a to v tom kalendárnom roku, keď sa záväzok vlastníka, nájomcu alebo správcu dotknutého pozemku, budovy alebo podzemného priestoru zabezpečiť príslušné opatrenie na udržiavanie alebo dosiahnutie priaznivého stavu časti krajiny má plniť.

„Nepoužitie prostriedkov je povinné vrátiť do štátneho rozpočtu...“

Finančný príspevok možno použiť len na účel, na ktorý bol poskytnutý. Nepoužitie prostriedkov je vlastníkom, správcou alebo nájomcom dotknutého pozemku, budovy alebo podzemného priestoru povinný vrátiť do štátneho rozpočtu.

■ Sústreďme sa teraz na často opakovanú tému – na využitie náhrady za obmedzenie bežného obhospodarovania v lesoch.

Ak dochádza v dôsledku obmedzení a opatrení vyplývajúcich zo zákazov a iných podmienok ochrany prírody a krajiny ustanovených týmito zá-

konom alebo na jeho základe k obmedzeniu bežného obhospodarovania, patrí vlastníkovi za podmienok ustanovených týmto zákonom náhrada, ktorou sa rozumie:

- zámena pozemku za iný vhodný pozemok vo vlastníctve štátu, ak je možná,
- nájom pozemku,
- výkup pozemkov do vlastníctva štátu,
- zmluvná starostlivosť
- finančná náhrada.

Bežným obhospodrovaním sa podľa zákona o ochrane prírody a krajiny, rozumie obhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy v súlade s osobitným predpisom, bežné hospodárenie v lesoch alebo hospodárenie na inom pozemku.

„Minimálna výška nájmu musí byť najmenej jedno percento z ceny pôdy určenej podľa osobitného predpisu.“

Ministerstvo alebo ním poverená organizácia ochrany prírody vyhotoví každoročne, v termíne do 30. júna príslušného kalendárneho roku, zoznam pozemkov vo vybraných chránených územiach vhodných na zámenu pozemkov, nájom pozemkov, výkup pozemkov a zmluvnú starostlivosť. Na stanovenie hodnoty pozemkov a porastov na účely zámeny pozemkov, výpočtu kúpnej ceny, výšky nájmu a výšky odplaty za zmluvnú starostlivosť sa použijú osobitné predpisy. Minimálna výška nájmu musí byť najmenej 1 percento z ceny pôdy určenej podľa osobitného predpisu. Pri určení výšky nájmu a odplaty za zmluvnú starostlivosť na lesných pozemkoch sa prihliada na výnosovú hodnotu pozemkov a hodnotu ťažbového výnosu v rubnej dobe počas trvania doby nájmu alebo doby trvania zmluvnej starostlivosti. Maximálna výška nájmu za obdobie dojednanej doby nájmu nesmie byť vyššia než by bola výška finančnej náhrady za obdobie dojednanej doby nájmu.

■ Kto je oprávnený rokovať o možnosti zámeny pozemkov?

Osobou oprávnenou na rokovanie o možnosti zámeny pozemkov je vlastník pozemku, zástupca určený spoluvlastníkmi, ak je pozemok v podielovom spoluvlastníctve, orgán pozemkového spoločenstva, ak je pozemok súčasťou spoločnej nehnuteľnosti. Nájomnú zmluvu možno uzavrieť na dobu najmenej tridsať rokov, ak je predmetom nájmu lesný pozemok alebo päť rokov, ak je predmetom nájmu iný než lesný pozemok. Ministerstvo alebo ním poverená organizácia ochrany prírody,

Slovenský pozemkový fond alebo správca lesných pozemkov vo vlastníctve štátu môže vykúpiť pozemky v chránených územiach, a to najviac za cenu podľa osobitného predpisu.

„Nájomnú zmluvu možno uzavrieť na dobu najmenej tridsať rokov, ak je predmetom nájmu lesný pozemok...“

Osobou oprávnenou na uplatnenie nároku na finančnú náhradu je vlastník pozemku, zástupca určený spoluvlastníkmi, ak je pozemok v podielovom spoluvlastníctve, orgán pozemkového spoločenstva, ak je pozemok súčasťou spoločnej nedeliteľnej nehnuteľnosti.

■ Čo keď vlastník pozemok sám neobhospodaruje?

Ak vlastník pozemok sám neobhospodaruje, môže nárok na finančnú náhradu uplatniť nájomca pozemku, ak mu takéto oprávnenie vyplýva z nájomnej zmluvy. Nárok na finančnú náhradu možno uplatniť písomnou žiadosťou na okresnom úrade v sídle kraja v trojročnej lehote, ktorá, ak ide o obmedzenia na lesných pozemkoch, začína plynúť dňom vzniku nároku, na iných než lesných pozemkoch, začína plynúť prvým dňom nasledujúceho roka po roku, za ktorý sa nárok uplatňuje.

■ Ku akým termínom sa náhrada vypláca?

Finančná náhrada na lesných pozemkoch sa vypláca každoročne vyplatením pomernej časti z celkovej sumy náhrady za obdobie platnosti programu starostlivosti o lesy po uplynutí roku, za ktorý sa vypláca, ak oprávnená osoba nepožiadala o vyplatenie finančnej náhrady za viac rokov.

Ak oprávnená osoba požiadala o vyplatenie finančnej náhrady za viac rokov, finančná náhrada sa vypláca po uplynutí rokov, za ktoré sa vypláca.

■ Ako je to s predkupným právom štátu?

K pozemkom nachádzajúcim sa za hranicami zastavaného územia obce v územiach s tretím, štvrtým alebo piatym stupňom ochrany, ktoré nie sú vo vlastníctve štátu, má štát predkupné právo.

Ak štát zastúpený orgánom ochrany prírody ponuku písomne neprijme do dvoch mesiacov odo dňa jej doručenia, vlastník pozemku, ktorý ponúkol pozemok na kúpu štátu, môže pozemok predať inej osobe, pričom predkupné právo štátu zostáva zachované voči nadobúdateľovi pozemku.

„Zákon o ochrane prírody a krajiny je veľmi obsiahlym zákonom, ktorý sa nedá v krátkosti vysvetliť.“

Predkupné právo má prednosť pred predkupným právom dohodnutým zmluvou. Prijatím ponuky a uzavretím zmluvy predkupné právo dohodnuté zmluvou zaniká.

■ Chcete k tejto téme ešte niečo povedať?

Áno. Rád by som v závere uviedol, že zákon o ochrane prírody a krajiny je veľmi obsiahlym zákonom a v tomto príspevku boli v krátkosti uvedené len niektoré jeho časti, ktoré sa dotýkajú práva a povinnosti vlastníkov, správcov alebo obhospodarovateľov lesných pozemkov.

■ Ďakujem za rozhovor.

Ján Fillo

ilustračné foto: Ing. Pavol Konečný,
Ing. Pavel Trnavský

INÚ NEŽ NÁHODNÚ ŤAŽBU NEPOZNÁME

Zhovárame sa s Ing. Jánom Mazurekom
odborným lesným hospodárom lesov obce Ľubica

■ Na úvod si povedzme, že nie tak dávno bola u vás kontrola. Môžete jej výsledky konkretizovať?

Áno, boli u nás pracovníci Najvyššieho kontrolného orgánu. Podľa našich informácií dopadla kontrola veľmi dobre. Služby obce Ľubica s.r.o. ako najväčší obhospodarovateľ obecných lesov v obvode Najvyššieho kontrolného orgánu Slovenskej republiky, expozitúry Prešov, boli vybraté ako subjekt kontroly na preskúmanie realizácie verejnej politiky v lesnom hospodárstve, nakladanie s drevom a obhospodarovanie lesov.

■ Môžete výsledky najvyššej kontroly priblížiť?

Dovoliť si konštatovať, že sme v tejto kontrole uspeli. Zistené drobné nedostatky sme prijatými opatreniami okamžite odstránili bez potreby ukladania finančnej sankcie, respektíve bez nutnosti vyvodzovania osobnej zodpovednosti.

■ Nahliadnime najskôr aspoň stručne do histórie vašich obecných lesov.

Historicky existujúci lesný majetok sa obci Ľubica vrátil na základe zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov. Ide o rozsiahle územie prevažne lesných pozemkov s nemalou výmerou zhruba 2 600 hektárov v bý-

valom Výcvikovom vojenskom priestore Javorina. Napriek nevôli dovtedajšieho užívateľa sa tak stalo v roku 1996.

„V najvyššej kontrole sme uspeli.“

Obec začala od tohto obdobia reálne v lesoch hospodáriť. Trvalo to do 1. apríla 2015, keď sa obhospodarovateľom lesného celku Obecné lesy Ľubica stala naša spoločnosť.

■ Na akej výmere lesov hospodárite a aké je drevinové zloženie?

Podľa programu starostlivosti o lesy pre obdobie platnosti rokov 2019 až 2028 hospodárimo na výmere lesných pozemkov 2 611 hektárov. Z toho lesné porasty tvoria 2 570 hektárov. Najvýznamnejšie zastúpenie majú dreviny smrek 44,53 percent, jedľa 23,09 percent, topoľ 13,10, buk 5,76, breza 4,55 a javor 3,82 percent.

■ Aké máte zásoby na pni? A aké stano-
vištné podmienky?

Zásoba na pni je 273 637 m³, z toho ihličnatá 175 079 m³, listnatá 78 558 m³. Výmera hospodárskych lesov je 2 568 hektárov a ochranných lesov 2,3 hektára. Celá výmera sa nachádza v lesnej podoblasti 42B – Levočské vrchy.

„...dôsledkom je nerovnomerné rozvrstvenie vekových stupňov a náročná ťažba.“

Lesy zaujímajú 4., 5. a 6. lesný vegetačný stupeň. Čo sa týka prírodných pomerov, rozhodujúci výskyt má hospodársky súbor lesných typov 409, 411, 505, 511, 605 a 611.

■ Aktuálne dnes hovoríme o vetrových kalamitách a s tým spojených napadnutiach škodcami. Ako je to vo vašom prípade?

V dôsledku dlhodobého uprednostňovania „ekonomickej dreviny“ smrek, naše lesy trpia vetrovou a podkôrníkovou kalamitou. Napríklad v období rokov 2014 až 2018 sme nevykonávali inú než náhodnú ťažbu. Dôsledkom je nerovno-

merné rozvrstvenie vekových stupňov, náročnejšia ťažba, sprístupnenie porastov, nevyrovnané úlohy v obnove a pestovaní lesov a v neposlednom rade nižší ekonomický výnos z predaja drevnej hmoty.

■ Darí sa vám včas vykonávať obnovu lesa?

Obnovu lesa vykonávame v zákonom stanovenej lehote, ale aj v predstihu. Nespoliehame sa na prirodzené zmladenie. Podstatu zalesňovania tvorí jamková sadba.

■ Odkiaľ získavate sadbový materiál? Máte aj vlastné škôlky?

Sadbový materiál kupujeme, a to voľnokorenné aj obalené sadenice. Sadenice z prirodzeného zmladenia nevyzdvihujeme.

■ Využívate prírode blízke hospodárenie?

Trend takéhoto hospodárenia u nás narušuje vysoký podiel náhodných ťažieb.

■ Predpokladáme, že práce pre vás vykonávajú cudzie firmy. Ak áno, aké máte s nimi skúsenosti?

Využívame služby živnostníkov v rámci služieb v lesnom hospodárstve. Sú to zväčša obyvatelia Ľubice a blízkeho okolia. Avšak začína byť problém s dodávateľmi komplexnej výroby dreva, kde je nevyhnutnou podmienkou, aby partia mala koňa.

■ Nachádzajú sa na území obecných lesov aj porasty chránené ochranou prírody, alebo sú v obmedzení pôsobnosti lesného hospodára? Ak áno, ako sa dá z tohto pohľadu hodnotiť vaša spolupráca s ochranou prírody?

Naše lesy sa nachádzajú v Chránenom vtáčom území Levočské vrchy, kde platia isté obmedzenia. Kvôli tejto problematike sme s ochranármi do spolupráce ešte nevstúpili.

■ Ako postupujete a s akými výsledkami pri predaji dreva?

Prioritne uprednostňujeme dlhodobých a stabilizovaných spracovateľov dreva. Malý podiel predávame obchodníkom. Na realizačnú cenu dreva má vplyv, že v drvivej väčšine ide o kalamičné drevo.

Rozhodujúci podiel reklamácií tvoria cudzie predmety v dreve, napríklad drevo poznačené vojenskou strelbou.

„S vojenskými lesmi sa snažíme udržiavať korektné vzťahy“.

■ Aká je vaša spolupráca s vojenskými lesmi, s ktorými priamo susedíte? Neovplyvňujú vaše hospodárenie?

S vojenskými lesmi, tak ako s každým susediacim obhospodarovateľom, sa snažíme udržiavať korektné vzťahy. Máme s nimi uzavreté dohody o užívaní ciest. Občas sa stretneme pri dohode o využívaní odvozných miest. V súčasnej dobe sme začali spolupracovať v rámci monitoringu prepravy dreva.

■ Čo by ste si priaľi, aby sa v lesníctve a vo vlastníctve lesov zlepšilo? A to aj vo vzťahu k štátnej ochrane prírody?

Prajem si hlavne, aby bol konečne dopracovaný systém ocenenia spoločenských a ekologických funkcií lesa, ktorý by viedol k ich spoločenskej objednávke a k úhrade nákladov na ich zabezpečovanie.

■ Ďakujem za rozhovor.

Ján Fillo

BEH NA DLHÚ TRAŤ. STRATOVÝ VŠAK NIE JE A ANI NEBUDE

Kto a prečo kúpil vyťažené a rozvrátené kalamitné porasty na Gemerí

Keď kúpil český podnikateľ z veľkej časti vyťažené a rozvrátené kalamitné porasty od rakúskeho vlastníka v lokalite nad Čiernou Lehotou a Rejdovou na Gemerí, vzbudilo to v lesníckej komunite veľkú pozornosť a viacero otázok. Stretli sme sa s Richardom Benýškom, majiteľom českej a slovenskej poľnohospodárske – lesníckej skupiny s obchodným menom ČIPERNÝ GRUNT a s riaditeľom spoločnosti REA-LES, patriacej do tejto skupiny a obhospodarujúcej spomenuté porasty, Milošom Urbančíkom v priestoroch firmy v Rožňave, aby sme sa o tejto téme s nimi porozprávali.

Majiteľ Richard Benýšek

R. Benýšek je absolventom agronomickej fakulty Vysokej školy zemédskej (dnešnej Mendelovej univerzity) v Brne a pochádza z gazdovskej rodiny, hospodáriacej po generácii na Hanej na Morave, kde žije s manželkou a tromi dcérami. Jeden z jeho predkov zakladal strednú poľnohospodársku školu v Olomouci. Hovorí, že bol odmalička vedený k vzťahu k pôde a kúpou lesného majetku na Gemerí, ktorý zďaleka nie je jediný v jeho podnikateľskom portfóliu, iba spláca dlh, týkajúci sa jeho vzdelania a biznisu. Peniaze totiž zarobil vďaka úplne inej podnikateľskej činnosti.

PREKVAPENÍM NIELEN KÚPA, ALE AJ BEZZÁSAB V ČASTI LESNÉHO MAJETKU

„Uvedomujem si, že tento projekt je behom na dlhú trať a nemyslím si, že sa dá na ňom prerobiť. Navyše, v súčasnosti som jedným z najväčších vlastníkov súkromných lesov

na Slovensku a vlastním aj lesy v podstatne lepšej kondícii. Niečím podobným sme si už prešli v Česku. Ani tam som nekupoval lesy, ktoré by boli od samého počiatku profitabilné, takže bolo nutné investovať do ich obnovy a výchovy. Na majetku sa po spracovaní vetrovej kalamity a doznievajúcej podkôrnikovej kalamity nachádzajú holiny na desiatkach hektárov, ktoré je potrebné postupne zabezpečiť a vytvoriť na nich nové porasty.

Na tejto povinnosti systematicky pracujeme. Treba však povedať, že ak by spoločnosti nepatrili lesný majetok v južných častiach okresu Rožňava s čisto listnatými porastami, bolo by toto zalesňovanie a zabezpečovanie finančne veľmi problematické a pravdepodobne by sme hospodárili so stratou. Čiže rozrôznenosť a pestrosť majetku v našom prípade zabezpečuje, že dokážeme hospodáriť v zákonom stanovených lehotách a nie sme v červených číslach. Žiaľ, musíme si poradiť sami, bez akejkoľvek pomoci a podpory štátu, ktorý nemá záujem o systematickú pomoc subjektom, hospodáriacim v lesoch, postihnutých kalamitami,“ hovorí R. Benýšek.

M. Urbančík dodáva, že možno ešte viac ako samotná kúpa lesného majetku v takom stave, ako sa po predchádzajúcom majiteľovi nachádza prekvapí fakt, že v roku 2018 ponúkli štátnej ochrane prírody SR do bezzásahového režimu približne 400 hektárov lesa, súvisiaceho s horskými lúkami na hrebeni Stolických vrchov, ktoré boli podľa jeho slov odjakživa známe sústredeným výskytom hlucháňa. „Snažíme sa v spolupráci so ŠOP SR, Správou Národného parku Muránska planina o prípravu systematických postupov aktívneho manažmentu pri zväčšovaní populácie tohto

majstátneho vtáka na našom území, keďže vieme, že len bezzásah nestačí. Chceme sa aktívne podieľať na vyskúšaní opatrení na záchranu hlucháňa, ktoré sme navrhli ochranárom,“ vysvetľuje M. Urbančík.

R. Benýšek ho doplní: „Štátna ochrana prírody SR si ale bude musieť ujasniť, čo vlastne chce. Či chce chrániť na rovnakom území hlucháňa, medvede i krkavce, ktoré si vzájomne konkurujú. My sa chceme posunúť ďalej. Napríklad v Českej republike kladíme veľký dôraz na plnenie mimoprodukčných funkcií lesov. Osobitne chcem v tejto súvislosti zvýzdvihnúť schopnosť lesov zadržiavať vodu v krajine. Retenčné nádrže som začal budovať na svojom lesnom majetku v Čechách už pred desiatimi rokmi. V tom čase si mnohí poklepalí po čele. Problém je však v tom, že ak chcete v súčasnom českom právnom prostredí vybudovať v lese čo len malú retenčnú nádrž, tak narazíte na nepripravenosť štátnej správy a celý proces je mimoriadne zdĺhavý. Takže polhektárová retenčná nádrž vám zaberie

Riaditeľ Miloš Urbančík

Takéto plochy po sebe zanechal bývalý vlastník lesov nad Čiernou Lehotou

Kalamitou rozvrátené a vyťažené porasty

od získania stavebného povolenia po realizáciu stavby 4–5 rokov. Je logické, že chcem svoje zámary a skúsenosti preniesť z Čiech na Slovensko, ale musím rešpektovať, že Slovensko je menej urbanizované a sú tu nepomerne väčšie celky lesa ako v Českej republike. Iné sú tu samozrejme aj prírodné podmienky, takže musíme mať najskôr tieto rozdiely dôkladne navnímané, kým sa do takýchto finančne náročných projektov pustíme. Ešte raz chcem ale zdôrazniť, že štát si musí ujasniť, čo vlastne v tejto oblasti chce dosiahnuť, pretože slovenská legislatíva na takéto projekty vôbec nie je pripravená.“

Debatujeme aj o tom, akoby príroda skutočne začínala ľuďom spočítavať všetko, čoho sa doteraz voči nej dopustili. A nie je to len o zvyšujúcich sa teplotách a nedostatku zrážok. R. Benýšek hovorí, že na premnoženie lykožrútov sa včas pripravil a na lesnom majetku v Českej republike nahradil smrekové monokultúry zmiešanými porastami s prevahou borovice. Nebol ale pripravený na to, čo ani nikto nepredpokladal, že podkôrny hmyz sa pustí vo veľkom aj do tejto dreviny. Spomína úbytok smrekovcov a celkového vzhľadu krajiny, ktorý má vplyv na meniace sa prírodné procesy. A ešte populizmus politikov, uvažujúcich len v intenciách jedného volebného obdobia a preto neschopných na tieto veľké klimatické zmeny adekvátne zareagovať. Pre porovnanie, šľachtici, vlastníci rodové majetky, uvažovali pri ich správe rádovo v desaťročiach až storočiach dopredu...

MAJME NA ZRELETELI, ŽE DREVO POTREBUJEME. VŠETCI

A vraciame sa ešte k najbližším plánom v obhospodarovaní lesného majetku. M. Urbančík hovorí, že na ploche mimo spomínaného bezzá-

sahového územia budú ďalej hospodáriť bežným spôsobom. „Zalesníme existujúce holiny, zabezpečíme na nich nové, zdravé a odolnejšie lesné porasty. V porastoch nerozvrátených kalamitou budeme citlivo hospodáriť, aby sme ich mohli aj naďalej užívať a aby boli zdrojom finančnej pomoci pri obnove rozvrátených porastov. Výmeru bezzásahových porastov nemienime už zväčšovať aj s ohľadom na ľudí, ktorí u nás vykonávajú práce v ťažbovej a pestovnej činnosti. Zamestnávame ľudí z regiónov, v ktorých sa lesný majetok nachádza a nerozumným súhlasom so zväčšovaním bezzásahového územia by sme týchto ľudí pripravili možno o jediný, doma existujúci zdroj obživy. Cítíme zodpovednosť aj voči týmto ľuďom a nebudeme im týmto spôsobom ubližovať. Práve tento sekundárny dopad vyblasovania bezzásahových území v sebe skrýva neľudskú bezohľadnosť a na tom sa nebudeme podieľať. To vedieť pochopiť len ľudia zviazaní so svojou pôdou. Žiaľ, určitá časť spoločnosti – momentálne mimoriadne hlasno sa prejavujúca – ešte nikdy nezažila, čo je to mať zodpovednosť za starostlivosť o vlastnú pôdu a nikdy sa o pôdu nestarali.“

Veľa sa v súčasnosti diskutuje v lesníckej komunite u nás o prírode blízkom obhospodarovaní lesov. Zaujímam sa názor R. Benýška, či je podľa neho tiež odpoveďou na klimatické zmeny pestovanie trvalo viacetážových porastov a výberkových lesov. „Na jednej strane to môže byť vhodná odpoveď, na druhej strane si ale musíme všetci uvedomiť, že priemysel potrebuje neskutočné množstvo dreva. A postupmi, ktoré ste spomenuli, ho nie je možné nahradiť. Môžeme mať vyčlenených na ochranu niekoľko pralesov, aby všetci videli, ako vyzerá les bez zásahu, ale úprimne povedané, ľudia ani nechcú chodiť

do takýchto lesov. Ľudia chcú navštevovať a relaxovať v lesoch, v ktorých sa dobre cítia, vidia na všetky strany a ľahko sa v nich orientujú. Lesník a majiteľ lesa zasa chce mať radosť z toho, keď vidí, ako les rastie a vidí, že ekonomický prínos z predaja dreva zasa umožní žiť na vidieku ľuďom, ktorí sú na lese závislí. Veď všetci ľudia, nielen tí na vidieku, drevo potrebujú. Drevo je skrátka všade okolo nás a je to jediná obnoviteľná surovina. Toto musíme mať stále na zreteli.“

S technikom spoločnosti REA-LES Štefanom Mankom prechádzame územie lesného obvodu v katastri obce Čierna Lehota, do druhého lesného obvodu Rejdová sa po lesných cestách dostať nedá, pretože pred dvoma dňami víchrica povalila na ne stromy a lesní robotníci ich ešte nestáli poprepilovať a stiahnuť na odvozné miesta. Robia tu však tri miestne partie na UKT-čkach a v Rejdovej partia s lanovkou. Sklony svahov sú lanovkové vlastne všade, takže je obdivuhodné, v akých podmienkach dokážu spracovávať kalamitu tunajší lesní robotníci. Na svahoch vidieť ešte pozostatok ťažbovej činnosti po bývalom majiteľovi, ktorý sem nahnal harvestory a vývozky. Ostali po nich nielen vyťažené kalamitné porasty, ale aj kolmé hlboké ryhy vo svahoch, ktoré bude potrebné rekultivovať, aby nespôsobili vážnu eróziu kamenistej pôdy. Aj údolná lesná cesta bude potrebovať kompletnú rekonštrukciu. Ale do nej sa budú môcť tunajší lesníci pustiť až v lete, pretože v období od 1. marca do 30. júna sú obmedzení rozhodnutím štátnej ochrany prírody. Kvôli plánovanej záchrane hlucháňa nesmú ani mimo spomenutých 400 hektárov bezzásahu realizovať žiadne lesnícke opatrenia. Ostáva len veriť, že tu prežijú všetci – hlucháňa aj lesy.

Text a foto Jozef Marko

„DOBRÍ“ A „ZLÍ“ LESNÍCI

V závere minulého roka sa na stránkach časopisu LES & Letokruhy objavili úvahy o nejednotnosti lesníkov vo vzťahu k PBOL. Veľmi som sa potešil otvorení tejto problematiky, lebo táto nejednotnosť a nespochybniteľný názor niektorých našich lesníkov nás doviedol k tomu, že si dávame vlastné góly. Ide o „nespochybniteľné závery“ niektorých lesníkov, ktorí keby mali dostatočnú prax, skúsenosť, overené objektívne skutočnosti, nikdy by nenabrali odvahu ich zverejniť. Celý profesionálny život pracujem na lesnom celku, kde prevládá a ešte aj prevláda ihličnatý les vekových

tried a kde je smrek doma. Je dôležité povedať, že nebyť obštrukcií zo strany niektorých „ultras“ pracovníkov ochrany prírody, nikdy by nebol nastal rozpad našich smrečín v takom rozsahu a pritom v mnohých prípadoch sa smrekové porasty nachádzali na vhodných stanovištiach. Tí, ktorí odsudzujú rozpad takýchto porastov si ani nevedia predstaviť, čo všetko museli títo lesníci prekonať pri spracovaní a zabránení postupu podkôrníkovej kalamity. Nemyslíme si, že výberkový spôsob hospodárenia nás zachráni pred kalamitou. Pri výkyvoch počas a sile vetra padajú aj betónové stĺpy. Ani vo sne by mi nenapadlo poúčať lesníkov napr. v Gabčíkove o výsadbe topoľov. Viem, že sú to odborníci a prax ich naučila robiť to dobre. Hovorím zámerne o dlhoročnej praxi a skúsenosti, lebo každá nespochybniteľná príručka bez overenia praxou je len súbor teórií. Počas mojich štúdií na strednej lesníckej škole v Banskej Štiavnici nás učili, že výberkový hospodársky spôsob je starý ako lesníctvo samé, ale v praxi sa tento spôsob neuplatnil, lebo má svoje limity. Je to spôsob, ktorý si vyžaduje umelo ho udržiavať vo svojej štruktúre, lebo bez vplyvu človeka prechádza tvrdo do jednej etáže podobne ako prales, ktorý len v štádiu rozpadu vytvára etáže. Boli to učitelia, ktorí mali vedomosti pretkané praxou, a aj touto cestou sa im chcem poďakovať za to, čo nám odovzdali. Teraz sa však niektorí lesníci tvária, že čo „nové v pestovaní lesa vymysleli“. Zamyslíme sa nad tým, či vôbec niečo. Na vysokej škole sme sa učili o lese vekových tried a teraz sa dozvedáme od tých istých profesorov, že je to nejaký „pšeničný systém“, že prevádzka robí to isté „na veky vekov“, že sme zastaralí, nejdeme s dobou, že pestujeme nepredajnú komoditu, a len terajšia generácia lesníkov to vie robiť dobre. Myslím si, že sme už za čiarou. Nevie si pomôcť, ale toto sú tie góly vo vlastnej sieťi, keď ideme od mantinelu k mantinelu. Naším kolegom „ultras“ pracovníkom ochrany prírody dávame jasne najavo, že sme nejednotní. Sami sa spochybňujeme. Nič lepšie sme nemohli urobiť pre rozklad lesníctva. Argument, že výberkový hospodársky spôsob by mal byť jediný a prevládajúci, je medvedia služba. „Ultras“ pracovníci ochrany prírody sa toho chytili a bez ohľadu na to, či na to máme vytvorené podmienky alebo nie, v novej zonácii parkov pripúšťajú iba výberkový hospodársky spôsob, a aj ten má prejsť v blízkom čase bezzásah. V novej zonácii parkov nemajú problém preradiť hospodárske lesy

do zóny A, ktorá predstavuje tvrdý bezzásah. Keby sme orezávali len konáre, aj s tým by bol časom problém. Keď chceme prežiť musíme byť hospodárny a efektívny a to dosiahneme okrem iného určitou koncentráciou ťažieb.

Nechcem vystupovať proti výberkovému hospodárskemu spôsobu, robme ho, ale vytvorme pre takýto spôsob podmienky alebo ho realizujeme tam, kde sú na to podmienky. Niektorí lesníci sú už tak zneistení, že začínajú tento spôsob uplatňovať aj tam kde to nemá opodstatnenie. Keď prehliadnem aké máme druhové zloženie lesa na Slovensku, nemôžem prehliadnuť novelu zákona o ochrane prírody, ktorá nariaďuje vydávať súhlas na výstavbu a rekonštrukciu ciest už v druhom stupni ochrany prírody.

Nechcem vystupovať proti výberkovému hospodárskemu spôsobu, robme ho, ale vytvorme pre takýto spôsob podmienky alebo ho realizujeme tam, kde sú na to podmienky.

Bez možnosti sprístupnenia porastov (je to obrovský problém) je výberkový hospodársky spôsob nerealizovateľný. Položme si otázku, čo sa stane keď sprístupníme porasty pre výberkový spôsob? Čo potom erózie, duch lesa, rozryté svahy - je to to pravé orechové? Vieme aké terény na Slovensku prevládajú. Momentálne nevieme živnostníkom zvýšiť cenu za m³, ale robíme s nimi jednotlivý výber, čím im znižujeme zárobok a nakoniec nám odchádzajú a nových získavame ťažko. Vážme si týchto ľudí, čo sú ešte ochotní robiť na vidieku. Znevažovaní sú lesníci a aj ľudia, ktorí sa živia prácou na vidieku. Veď nemôžeme všetci odísť do Bratislavy. Veľa ľudí na jednom mieste, rovná sa veľa problémov.

Ešte sa vrátim k predložovaniu obnovnej doby, hodnotovým prírastkom. Trh, či sa nám to páči alebo nie, uprednostňuje 3. a 4. hrúbkový stupeň a rozhodne nechce prestarnuté a hrubé stromy, kde výnimkou môže byť len dub. Veľmi ľúbivým prezentom mnohých príručiek je ponechávanie stromov na dožitie, alebo ponechávaním suchárov v hospodárskych lesoch. Je to nebezpečné pre našich živnostníkov pracujúcich v takomto

Les vekových tried

Les vekových tried

prostredí, mnohí už z toho dôvodu prišli o život. Nerobme to. Mŕtve drevo nechajme na zemi, aj to len v obmedzenej miere.

Samozrejme, musíme sa zaoberať jemnejším prístupom k obnove porastov, ale to všetko hospodársky spôsob podrastový ponúka.

Podľa viacerých vedeckých prác je významným zdrojom CO₂. Uhlík je dlhodobšie viazaný len vo výrobkoch dreva. Bájky o mŕtvom dreve ako substráte pre prirodzené zmladenie znamenajú mizivé percentá z celkového objemu prirodzeného zmladenia na minerálnej pôde. Samozrejme, musíme sa zaoberať jemnejším prístupom k obnove porastov, ale to všetko hospodársky spôsob podrastový ponúka. Veľmi dôležité pre nás by malo byť dodržiavať základný zákon, a to je poriadok. Poťažbová úprava, uhadzovanie haluziny, hlboké ko-

laje, poriadok na odvoznom mieste, obkosené lesnícke objekty. Za tieto veci nás verejnosť kritizuje. Aj toto by mala byť pre nás lesná pedagogika. Je až neuveriteľné koľko seminárov, školení sme zorganizovali ohľadom výberkového hospodárskeho spôsobu, priam sa v tom utápame, pričom problémy lesníctva sú niekde inde. Potrebujeme dostať verejnosť na našu stranu a ukázať jej, že to čo robíme, je v prospech spoločnosti. Nasmerujeme vynaloženú energiu našich lesníkov a nášho školstva k jednote, aby prispeli k prezentácii pred verejnosťou prečo vlastne rúbeme les, že pracujeme s prírastkom a že to vieme robiť.

Potrebujeme dostať verejnosť na našu stranu a ukázať jej, že to čo robíme, je v prospech spoločnosti.

Veľmi dôležité je, aby si spoločnosť uvedomila, či chce veci plastové alebo drevené, a čo je eko-

logické. Les je jeden z mála obnoviteľných zdrojov. Nechcem útočiť na lesníkov, ktorí prezentujú výberkový hospodársky spôsob, nech to robia, ale nemôžeme to prezentovať ako spôsob jednoznačný a nespochybniteľný, ktorý zachráni lesníctvo. Problém je zložitejší. Na Slovensku máme veľa vynikajúcich lesníkov, ktorí veľmi dobre vedia, čo les v daných podmienkach potrebuje.

Na záver ešte z iného súdka. Minulý týždeň sme boli vo Zvolene na lesníckej akcii s cieľom podporiť lesnícky stav. Dopadlo to zle, lebo mnohí zrejmé rezignovali alebo skĺzli do polohy sťažovania sa. Treba povedať, aby sme nečakali od nikoho pomoc – musíme si pomôcť sami. Ako? Vidíme, že štrajkovať nevieme, ale v petíciách by sme mohli byť úspešní. Spíšme ju a dajme dokopy lesné závody, lesné správy, urbáre, komposesoráty, súkromné lesy, spracovateľov dreva, lesné úrady, NLC, školstvo, živnostníkov, rodinných príslušníkov a verejnosť na vidieku. Je nás dosť! Lesníctvo má na vidieku hlboké korene. Neupadajme do skepsy, že verejnosť je proti nám, rozhodne, nie je to také jednoznačné. Vieme dať dokopy silnú petíciu, ktorou treba poveriť zástupcov lesníckeho stavu a samosprávy, aby nás zastúpili vo vláde a zastavili valec ochrany prírody. V prvom rade musíme zastaviť zonáciu národných parkov, ktorá sa už začína bez predchádzajúcej komunikácie a dohody s vlastníkmi a užívateľmi lesov a samosprávami. Tu nejde už len o národné parky, valec už valcuje aj stupeň ochrany 2 aj 1. Týka sa to nás všetkých. Ľudia sa pýtajú prečo rúbeme les v národných parkoch, my sa pýtame, prečo sú národné parky vyhlásené v hospodárskych lesoch? Koľko nás stojí ochrana prírody, ako a načo sa čerpajú prostriedky štátnej ochrany prírody? Tu by som odporučil pozrieť materiál: „Štátna ochrana prírody SR, realizuje v rámci Operačného programu Životné prostredie projekty.“ Aký to má sociálny dopad a kde končí zdravý rozum? Veď keď chcú 50 % a viac v národných parkoch bez zásahu, urobme revíziu v zmysle medzinárodných kritérií. Nepotrebujeme byť krajinou plošne s najväčším percentom národných parkov v Európe. V národných parkoch 50 % bez zásahu sa dá dosiahnuť aj naopak znížením celkovej výmery k skutočne vzácnym spoločenstvám (územia s doterajším stupňom ochrany 5).

Keď chceme toto riešiť, musíme dosiahnuť, aby nás vypočuli a za tým musí byť silný mandát. Je to reálne, nadchnime sa pre to a zvládneme to. Lesáci, nemáme sa začo hanbiť. Správne veci sú odsúdené na úspech.

*Ing. Cyril Bábeľa
vedúci LS Veľká Lúka
LESY SR, š.p., OZ Revúca*

PRE LESY SA NEUROBILO MÁLO

Bilancujúci príhovor generálneho riaditeľa Sekcie lesného hospodárstva a spracovania dreva MPaRV SR Ing. Petra KICKA

Vážení kolegovia,

predovšetkým by som sa chcel poďakovať časopisu LES&Letokruhy, že mi poskytol priestor na stručné zhodnotenie práce zamestnancov sekcie lesného hospodárstva a spracovania dreva na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR od roku 2016 do začiatku roku 2020. Považujem za veľmi dôležité a takisto užitočné, aby som takýmto spôsobom informoval všetkých lesníkov a občanov, ktorých zaujíma lesníctvo a les o tom, aké úlohy plnilo ministerstvo v uplynulom období rokov 2016 až 2021.

V roku 2017 bola vypracovaná našim rezor-
tom vyhláška o poskytovaní dotácie v lesnom
hospodárstve na plnenie mimoprodukčných

funkcií lesov. Ide o vykonávací právny predpis,
na základe ktorého sa poskytuje dotácia obhospo-
darovateľom lesa ako odmena za plnenie
mimoprodukčných funkcií lesov. Relatívne jed-
noduchá a spravodlivá podpora na plochu les-
ných pozemkov, podobne ako v prípade platby
na plochu v poľnohospodárstve. Podmienkou
poskytnutia dotácie je vykonávanie výchovných
opatrení podľa platného programu starostlivosti
o lesy a uplatňovanie prírody blízkeho hospodá-
renia v lesoch.

Dotácia na mimoprodukčné funkcie lesov bola
v roku 2017 poskytnutá vo výške približne
2,0 mil. eur pre 116 príjemcov a v roku 2018 vo
výške približne 2,3 mil. eur pre 127 príjemcov.
V roku 2019 bola táto podpora poskytnutá vo výš-

ke 2,5 mil. eur pre 111 príjemcov. Vláda SR ulo-
žila v decembri minulého roka podpredsedníčke
vlády a ministerke pôdohospodárstva a rozvoja
vidieka SR finančný objem 3,0 mil. eur účelovo
vyčleniť pre kapitolu Ministerstva pôdohospodá-
rstva a rozvoja vidieka SR na plnenie mimopro-
dukčných funkcií lesov.

*Dotácie boli poskytnuté najmä
združeniam vlastníkov nešťát-
nych lesov, Slovenskej poľovníc-
kej komore a Slovenskej
lesníckej komore.*

Ak hovoríme o podporách v lesnom hospodárstve, nemôžeme samozrejme zabudnúť aj na Program rozvoja vidieka SR pre obdobie rokov 2014 – 2020. Výškou finančných prostriedkov a rozsahom opatrení ide o najvýznamnejší zdroj. Po jeho schválení v roku 2015 boli vyčlenené finančné prostriedky s priamym dosahom na lesné hospodárstvo vo výške približne 180 mil. eur. Ministerstvo predložilo Európskej komisii návrh modifikácie Programu rozvoja vidieka SR pre obdobie rokov 2014 – 2020 s tým, že jej súčasťou bol aj návrh na rozdelenie finančných prostriedkov vo výške 9,0 mil. eur, ktoré boli pôvodne určené v rámci tohto programu na realizáciu opatrenia, ktoré priamo súvisí s vyhotovením programov starostlivosti o les.

V roku 2018 ministerstvo začalo práce na príprave Strategického plánu k Spoločnej poľnohospodárskej politike pre roky 2021–2027, ktorého súčasťou budú aj lesnícke opatrenia. Bola vypracovaná sektorová analýza pre Strategický plán k Spoločnej poľnohospodárskej politike pre roky 2021–2027, kontextové indikátory pre Strategický plán k Spoločnej poľnohospodárskej politike pre roky 2021–2027, SWOT analýza a identifikácia potrieb sektoru pôdohospodárstva.

Nezanedbateľnou podporou v rezorte je aj podpora, ktorá sa poskytuje najmä občianskym združeniam prostredníctvom osobitného výnosu ministerstva. V rokoch 2016 až 2019 boli dotácie poskytnuté najmä združeniam vlastníkov neštátnych lesov, Slovenskej poľovníckej komore a Slovenskej lesníckej komore. Cieľom tejto formy dotácie je podporiť činnosť týchto organizácií vo verejnom záujme, najmä podporou prezentácie ich vlastnej činnosti, organizácie a účasti na medzinárodných podujatiach, výstavách, vzdelávacích a poradenských aktivitách, školeniach, konferenciách a pod. Podpora pre lesnícke organizácie prostredníctvom tohto dotačného výnosu v porovnaní s rokom 2015, keď dosiahla výšku 11 tis. eur, vzrástla v nasledujúcom období a ani raz neklesla pod hodnotu približne 80 tis. eur ročne, pričom najvyššiu úroveň dosiahla v roku 2019, keď takto poskytnutá podpora dosiahla výšku 132 tis. eur.

Koncom septembra 2018 vydalo ministerstvo rozhodnutie o opatreniach na zlepšenie zdravotného stavu ihličnatých lesov SR. Týmto rozhodnutím uložilo správcom lesných pozemkov vo vlastníctve štátu – LESY Slovenskej republiky, štátny podnik, Lesopôľnohospodársky majetok Ulič, štátny podnik, Štátne lesy Tatranského národného parku a Vojenské lesy a majetky SR, okresným úradom, pozemkovým a lesným odborom a odborom opravných prostriedkov, aby v súčinnosti s odbornými lesnými hospodármi vykonali príslušné opatrenia.

V prípade zákona o uvádzaní dreva a výrobkov z dreva na vnútorný trh Európskej únie môžem hovoriť o úspešnom projekte. Bola zriadená Slovenská lesnícko-drevárska inšpekcia so sídlom vo Zvolene, ktorá zabezpečuje výkon uvedeného zákona a príslušných nariadení Európskej únie o dreve. Inšpekcia začala svoju činnosť vykonávať začiatkom júla 2018. Za necelý rok svojej činnosti inšpekcia vykonala spolu 730 štátnych dozorov v oblasti uvádzania dreva a výrobkov z dreva na vnútorný trh a uložila jednotlivým subjektom pokuty v celkovej výške približne 200 tis. eur.

Dlžníkom ostávame najmä vo vzťahu k vlastníkom a obhospodarovateľom súkromných lesov

V čase nástupu nového vedenia Lesopôľnohospodárskeho majetku Ulič v roku 2017 bol podnik investične výrazne poddimenzovaný. Jedným z prvých krokov nového vedenia podniku bolo vypracovanie auditu v lesníckych činnostiach. Nové vedenie začalo zavádzať nové a moderné technológie ako napríklad monitorovacie zariadenia, kamerové systémy, elektronické váhy na váženie drevnej hmoty, elektronickú evidenciu výroby v lesníckych činnostiach, viacoperačné technológie v ťažbovej činnosti a pod.

Štátny podnik LESY Slovenskej republiky venoval maximálne úsilie odstraňovaniu následkov škodlivých činiteľov a vykonával preventívne opatrenia proti ich ďalšiemu pôsobeniu a šíreniu. Napriek zvýšeným nákladom splnil štátny podnik plánované hospodárske výsledky a v rokoch 2016 až 2019 dosiahol zisk. Úspešné hospodárenie podniku sa podarilo dosiahnuť aj prostredníctvom väčšej transparentnosti v oblasti obchodovania s drevom. Dôležité je uviesť skutočnosť, že kladný hospodársky výsledok nebol dosiahnutý na úkor pestovania a starostlivosti o les a to aj napriek tomu, že vynaložené priame náklady pestovnej činnosti boli najvyššie za posledných päť rokov.

Ministerstvo organizovalo zasadnutia osobitnej pracovnej skupiny, aby pomohlo riešiť situáciu v lesoch v okolí Bratislavy, ktoré obhospodaruje podnik LESY Slovenskej republiky. Technická univerzita vo Zvolene vypracovala štúdiu – analýzu dopadov manažmentu lesov vyvolaného posilnením rekreačných funkcií na lesný celok LESY SR Bratislava. Ministerstvo, LESY Slovenskej republiky a Technická univerzita vo Zvolene podpísali s hlavným mestom Bratislava memorandum o podpore rekreačných funkcií lesov v okolí Bra-

tislavy. Ministerstvo požiadalo Ministerstvo financií SR o odpustenie odvodu vo výške 5,0 mil. eur do štátneho rozpočtu zo zisku LESY Slovenskej republiky. Výsledkom rokovania Vlády SR a Výboru Národnej rady SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie je odpustenie tohto odvodu v roku 2020.

Priznávam, že dlžníkom ostávame najmä vo vzťahu k vlastníkom a obhospodarovateľom súkromných lesov. V budúcom období by sme im chceli pomôcť podporou pri odstraňovaní následkov po prírodných katastrofách, kedy im vznikajú vyššie náklady. Chceme urobiť všetko pre to, aby sme v rezorte našli potrebné finančné prostriedky na kompenzáciu nákladov súvisiacich s odstraňovaním kalamity.

Nemôžem nespomenúť príspevok pre Národné lesnícke centrum, ktoré zabezpečuje podľa zákona o lesoch výber vyhotovovateľov programov starostlivosti o lesy a úhradu nákladov vyhotovovateľom programov starostlivosti o lesy. V roku 2017 bol na podnet Slovenskej lesníckej komory novelizovaný zákon o lesoch, pričom program starostlivosti o lesy sa stal nástrojom štátu. Podarilo sa tak zabezpečiť, že podpora poskytovaná na toto dielo je podporou vo verejnom záujme. S tým súvisí aj odstránenie zložitej administrácie počas vyhotovenia programov starostlivosti o lesy.

Rozvoj odvetvia priamo súvisí s kvalitou lesníckeho výskumu a inovácií

Programy starostlivosti o lesy sú už verejne dostupné a ich financovanie je zabezpečené zo štátneho rozpočtu. Celková cena za 1 ha vyhotovenia programov starostlivosti o lesy je v súčasnosti

17,84 eur. V roku 2019 ministerstvo navýšilo jednotkovú cenu na 18,71 eur/ha. Uvedená cena vychádza z objektívnej kalkulácie nákladov, ktorá bola predmetom verejného obstarávania. Oproti roku 2014, kedy priemerná cena na hektár bola približne 8,0 eur, došlo teda k viac ako dvojnásobnému nárastu tejto ceny. Som toho názoru, že v súčasnosti je vyhotovenie programov starostlivosti o lesy finančne zabezpečené tak, aby súkromné spoločnosti, ktoré ich vyhotovujú boli schopné vyhotoviť kvalitný program starostlivosti o lesy a zamestnávať dostatočný počet kvalifikovaných a dobre ohodnotených taxátorov.

Od roku 2016 sa podarilo finančne zastabilizovať aj niektoré odborné činnosti Národného lesníckeho centra. Najmä odborné činnosti súvisiace s vyhotovením programov starostlivosti o lesy na úrovni približne 2,3 mil. eur, čo predstavuje v porovnaní s predchádzajúcim obdobím nárast o viac ako 1 mil. eur, lesnícku ochranársku službu a kontrolu lesného reprodukčného materiálu. V roku 2019 sa začalo aj s rozsiahlou, komplexnou a technicky náročnou rekonštrukciou jednej z budov, kde sídli táto organizácia, a ktorá je zaradená do siete historicky významných lesníckych miest s investíciou takmer 2 mil. eur. V súvislosti s rekonštrukciou významných historických budov treba spomenúť aj múzeum vo Svätom Antone. Na jeho rekonštrukciu poskytlo ministerstvo v uplynulom období 3,2 mil. eur.

Rozvoj odvetvia priamo súvisí s kvalitou lesníckeho výskumu a inovácií. Priame financovanie výskumu na Národnom lesníckom centre vo výške 300 tis. eur ročne je zamerané tak, aby sa podporil proces transformácie lesnícko-drevárskeho sektora na sektor založený na znalostiach, efektívnom využívaní lesných zdrojov a produkcii s vyššou pridanou hodnotou. Ide o širší proces rozvoja biohospodárstva a preto treba zdôrazniť, že transformácia sektora si vyžaduje ďalšie zdroje.

Ministerstvo poskytlo Národnému lesníckemu centru v roku 2017 kapitálové prostriedky vo výške približne 480 tis. eur na modernizáciu používaného vybavenia na zabezpečenie úloh diaľkového prieskumu Zeme a informačno-komunikačných technológií, čo výrazne prispelo k úspešnej realizácii spolupráce pri výkone verejných úloh v oblasti priestorových údajov a tvorby národnej infraštruktúry pre priestorové informácie s Úradom geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky. Výsledkom tejto spolupráce sú historicky prvé bezplatné ortofotomozaičky celého Slovenska, ktoré štátu, samosprávam a v neposlednom rade aj súkromným spoločnostiam a občanom šetria milióny eur – doteraz odhadovaný nefinančný príjem sa pohybuje na úrovni 17, 5 mil. eur.

Ministerstvo finančne zabezpečovalo aj realizáciu niektorých opatrení Národného lesníckeho programu SR a Národného programu využitia po-

tenciálu dreva SR a ich akčných plánov. V júni 2019 Vláda SR prerokovala informáciu o vyhodnotení akčného plánu Národného lesníckeho programu Slovenskej republiky k 31.12.2018. Na jej základe ministerstvo prijme príslušné opatrenia na splnenie úloh akčného plánu do konca jeho platnosti. Ak hovorím o plnení akčného plánu Národného lesníckeho programu SR pre obdobie rokov 2015 - 2020 k 31.12.2018, rád by som uviedol, že z hľadiska vplyvu na lesné hospodárstvo a stav lesov, k najvýznamnejším opatreniam patrí zlepšenie infraštruktúry prístupu k lesnej pôde v regiónoch s hustotou lesnej cestnej siete nižšej ako je celoštátny priemer. Na jeho realizáciu sa použilo 21,6 mil. eur.

Za veľmi dôležité považujem osobitné výjazdové rokovanie vlády, ktoré sa uskutočnilo v októbri 2018 v Tatranskej Javorine

Financovanie ďalšej príspevkovej organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti rezortu – Štátnych lesov Tatranského národného parku postupne od roku 2009 klesalo z 2,4 mil. eur až na približne 900 tis. eur ročne. V roku 2018 ministerstvo poskytlo tejto organizácii príspevok vo výške približne 859 tis. eur, v roku 2019 vo výške 1,7 mil. eur a tohto roku poskytne ministerstvo príspevok vo výške približne 2,0 mil. eur. Okrem toho ministerstvo poskytlo Štátnym lesom Tatranského národného parku ďalších 300 tis. eur bežných výdavkov na odstraňovanie škôd spôsobených povodňou a 300 tis. eur kapitálových výdavkov, ktoré boli viazané na odstránenie škôd po povodni a výstavbu oporného múra na ľavom brehu toku Javorinka v Tatranskej Javorine.

Za veľmi dôležité považujem osobitné výjazdové rokovanie vlády, ktoré sa uskutočnilo v októbri 2018 v Tatranskej Javorine. Bolo zorganizované s cieľom informovať členov vlády o súčasnom stave lesného hospodárstva a lesov a ich hlavných problémoch. Pri príprave podkladov na výjazdové rokovanie vlády ministerstvo spolupracovalo s organizáciami lesného hospodárstva, ako aj so zástupcami vlastníkov neštátnych lesov – Úniou regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, ktorá predložila viacero návrhov okamžitých opatrení na pomoc slovenským lesom. Tieto navrhované opatrenia si vyžadovali aj značný objem finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu, takže nebolo možné ich v tomto čase na rokovaní vlády presadzovať. Mnohé z návrhov sú už súčasťou existujúceho Programu roz-

voja vidieka SR pre obdobie rokov 2014–2020 a budú súčasťou nového programu pre ďalšie programovacie obdobie.

Spomeniem aj najdôležitejšie zmeny v poslednej novele zákone o lesoch. Išlo najmä o definíciu prírody blízkeho hospodárenia v lesoch, vyhlásenie pralesov, nahlasovanie náhodnej ťažby a jej sprísnenie, preplácanie zvýšených nákladov na opatrenia na zabránenie šírenia a premnoženia škodcov z envirofonde, definíciu mimoriadnych udalostí v lesoch, pri ktorých dochádza k ohrozeniu ekologickej stability alebo biologickej diverzity a možnosť vydania osobitných opatrení na ochranu lesov, konania pri schvaľovaní programov starostlivosti o lesy v európskej sústave chránených území sa budú posudzovať podľa zákona o ochrane prírody, sprísnenie zámen lesných pozemkov, využitie lesných pozemkov vo vlastníctve štátu na verejnoprospešné účely v prospech miest a obcí, zabezpečenie osobitného obhospodarovania lesa ak vlastník nezabezpečuje odborné hospodárenie a doplnenie Slovenskej lesnícko-drevárskej inšpekcie ako orgánu štátnej správy lesného hospodárstva.

Ak hovoríme o ďalšom smerovaní lesného hospodárstva Slovenska, chcem Vás informovať aj o tom, že ministerstvo začalo v tomto roku s prípravou nového Národného lesníckeho programu. pre obdobie rokov 2021–2030. Prvou fázou tohto celého procesu je vypracovanie vstupnej správy. Vstupnú správu porada vedenia ministerstva schválila 12.12.2019 a teraz už nič nebráni tomu, aby sa mohli začať samotné práce na tomto dôležitom strategickom dokumente. Celý proces prípravy nového národného lesníckeho programu bude založený na tzv. participatívnom základe. Príprava bude prebiehať za účasti všetkých zainteresovaných strán prostredníctvom okrúhleho stola.

Nechcem sa vyhnúť ani veľmi vážnemu celospoločenskému problému, ktorý samozrejme neobchádza ani lesné hospodárstvo. Korupcia v lesníctve je osobitný problém, ktorý rieši aj podnik LESY Slovenskej republiky, štátny podnik prostredníctvom osobitnej protikorupčnej normy, ktorá má za cieľ posilniť prevenciu korupcie vo všetkých oblastiach svojej činnosti. Ako sa podarí naplniť tento cieľ, ukáže budúcnosť.

Okrem afrického moru ošipáných je veľkým problémom lesného hospodárstva a poľnohospodárstva vysoký stav zveri a škody, ktoré táto zver spôsobuje na poľnohospodárskej a lesnej produkcii. Ministerstvo by preto chcelo v budúcom období zaviesť účinný systém manažmentu raticovej zveri tak, aby sa znížila jej početnosť a tým aj škody, ktoré spôsobuje v poľnohospodárstve a v lesnom hospodárstve. Ekologizáciou poľnohospodárstva zvýšiť biodiverzitu v agrárnej krajine a zvýšiť stavy malej zveri. Vytvoriť podmienky pre

intenzívny lov diviačej zveri ako najdôležitejší nástroj proti šíreniu afrického moru ošipáných.

Prípravenosť dostatočne zrozumiteľne a pravdivo komunikovať vlastné problémy, ale najmä nesporné úspechy lesníctva, považujem v súčasnej dobe za kľúčovú

Nesmiem zabudnúť ani na prácu zástupcov rezortu v oblasti lesného hospodárstva na poli medzinárodnej spolupráce. Jedným z vrcholov tejto práce bol výkon predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej únie, ktorého sa naša krajina po prvý raz v histórii ujala 1.7.2016. Táto práca pokračovala aj v roku 2017, keď slovenský zástupca z nášho rezortu pôsobil v službách maltského predsedníctva. Osobitnú pozornosť si zasluhuje naše pôsobenie v medzivládnom procese FOREST EUROPE, ktorý je najvyšším politickým grémiom európskych ministrov zodpovedných za lesné hospodárstvo.

V rámci ministerského procesu sú prijímané politické rozhodnutia o strategickom smerova-

ní lesníctva v Európe. Slovenská republika je jednou z piatich krajín, ktoré sú členmi hlavného koordinačného výboru, teda telesa, ktoré riadi tento významný medzinárodný proces. Zároveň sme jednou z dvoch krajín, ktoré procesu predsedajú. Od januára 2016 je sekretariát FOREST EUROPE, tzv. Liaison Unit umiestnený práve na Slovensku. Všetky tieto skutočnosti určujú vedúce postavenie našej krajiny v procese FOREST EUROPE. Táto vedúca pozícia vyvrcholí konaním 8. konferencie ministrov FOREST EUROPE v októbri 2020 v Bratislave. V oblasti lesníckej diplomacie sa podarilo dosiahnuť, že zástupca rezortu bol v roku 2018 zvolený členskými krajinami OSN do pozície predsedu Byra Fóra OSN o lesoch na obdobie dvoch rokov. Fórum OSN o lesoch je najvyššie postaveným telesom v systéme OSN, ktoré sa venuje otázkam svetových lesov.

Z uvedeného odpočtu splnených úloh vidieť, že pre lesné hospodárstvo sa za uplynulé obdobie neurobilo málo. Vymenoval som len niektoré aktivity, ktoré boli z môjho pohľadu tie najvýznamnejšie a ja sa k uvedeným splneným úlohám aj hrdlo hlásim. Na záver by som chcel zdôrazniť, že prípravenosť dostatočne zrozumiteľne a pravdivo komunikovať vlastné problémy, ale najmä nesporné úspechy lesníctva, považujem v súčasnej dobe za kľúčovú.

Ing. Peter Kicko

V ŠĽAPAJACH JOZEFA DEKRETA MATEJOVIE

Rozhovor s Ing. Blažejom Možuchom, riaditeľom Mestských lesov Banská Bystrica s.r.o., pri príležitosti 25. výročia založenia podniku.

„Zachovať lesy potomstvu, lebo ony sú predpokladom udržania života na Zemi“ – touto prezieravou, aj dnes stále aktuálnou myšlienkou, sa po celý svoj život riadil azda najznámejší slovenský horár, priekopník v obnove a ochrane lesov Jozef Dekret Matejovie (12. 7. 1774 – † 18. 1. 1841). Väčšinu svojho života prežil v Banskej Bystrici a okolitých lesoch vo funkcii vrchného komorského lesmajstra. Pôsobil práve na území, o ktoré sa dnes so svojím kolektívom o banskobystrické mestské lesy stará Ing. Blažej Možucha.*

Ing. Blažej Možucha

■ **Vaša firma – Mestské lesy Banská Bystrica, s. r. o. – síce v tomto roku oslavuje dvadsaťpäťročnicu svojho vzniku, ale v skutočnosti má takú starú a bohatú históriu, ako azda žiadna iná...**

Áno, história lesov, ktoré patria nášmu mestu, sa začala písať v štrnásty októbrový deň roku 1255. To je významný dátum v kronike mesta Banská Bystrica; kráľ Belo IV. podpisom výsadnej listiny povýšil osadu Neusohl na mesto a mešťanom poskytol rozsiahly lesný majetok. Podľa tohto pri-

vilégia sa výhradným vlastníkom lesov vnútri mestského chotára stalo samotné ctihodné obyvateľstvo Banskej Bystrice, ktoré však pre banské účely mohlo voľne zužitkovať aj lesy v celej Zvolenskej stolici.

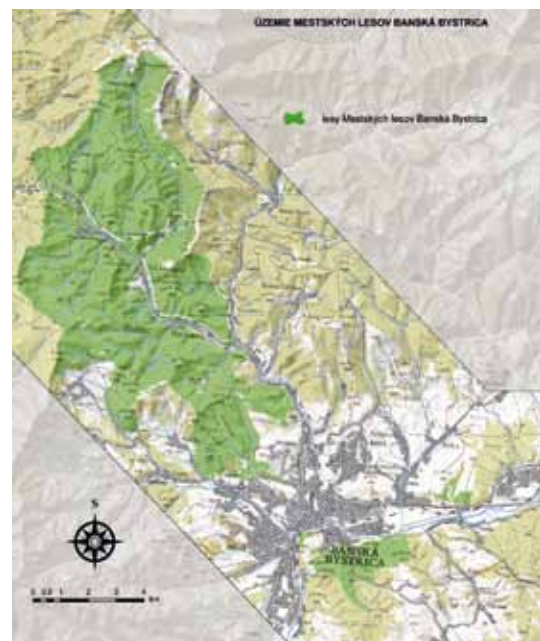
Toto kráľovské privilégium Bela IV., kráľa z rodu Arpádovcov, potvrdili aj jeho desiatí následníci na tróne, ktorí uznali hranice mesta a potvrdili v nich mestské majetky. Výsady mesta viackrát potvrdili aj krajinské snemy a uznali ich aj vyslaní kráľovskí komisári. Povinnosťou však bolo z mestského majetku prispievať na patronátne, samosprávne a iné výdavky, ako aj podporovať „celokrajinské“ záujmy, ktoré boli zamerané najmä na úspešné banské podnikanie. Takáto všeobecná, nepresná formulácia povinností a ich rôznych výklad, priniesli v histórii využívania mestských lesov nemalé problémy.

Tieto lesy mesto slobodne využívalo do roku 1573, keď „Maximiliánov banícky poriadok“ všetky lesy rezervoval pre štátne baníctvo. Hospodárenie štátu malo veľmi negatívny dopad na stav lesa, čo je doložené podrobným popisom stavu lesa v okolí Banskej Bystrice, pripojeného k lesnému poriadku Maximiliána II. z roku 1565. Mesto sa potom súdilo s banskými podnikateľmi a so štátom až do roku 1869, teda celých 304 rokov, až potom dostalo od štátu späť právo držby lesa. Tento spor historici práva považujú za najdlhšie trvajúci súdny proces v histórii svetového súdnictva!

■ **V súvislosti s banskobystrickými mestskými lesmi, s ťažbou dreva na hĺbenie a výstuž banských chodieb, či s pálením dreveného uhlia, potrebného na prevádzku taviacich pecí, sa však možno pochváliť aj ďalšími svetovými prvenstvami...**

Napríklad na sklonku 15. storočia, v roku 1494, sa Banská Bystrica zapísala do dejín svetovej ekonomiky nevšedným svetovým prvenstvom. V našom meste, chýrečnom svojou meďou, ktorá odtiaľto prúdila do celého vtedajšieho sveta, založil gróf Ján Thurzo a jeho podnikateľský partner, nemecký bankár a kupec Jakub Fugger z Ausburgu, prvý podnik na svete, postavený na báze kapitalistického spôsobu podnikania. Stalo sa tak pred viac ako poltisícročím, aby som bol presný – pred 526 rokmi!

■ **Naporúdzi je aj ďalší, keď nie svetový, tak aspoň európsky unikát, spojený s pôsobením Jozefa Dekreta-Matejovie v Banskej Bystrici a okolí.**

Územie Mestských lesov Banskej Bystrice

Chata Lungárová v lone lesov

Práve on, v spolupráci s Františkom Dušekom v podrobnom popise poukázal na zlý stav lesného majetku, zdevastovaného ťažbou na výrobu dreveného uhlia a paliva. Oni dvaja sa v rokoch 1804 až 1815 ako prví pokúsili o nápravu, a to umelým zalesňovaním, prvým v celom bývalom Rakúsko-Uhorsku. Vo svojom úsilí neustal po celý svoj život, a tak ešte v roku 2003 sa na našom lesnom území, v lokalite Krásno ťažil 190-ročný porast, ktorý zakladal Jozef Dekret-Matejov! V jeho stopách potom kráčali mnohé generácie pracovníčkov, svedomitých lesníkov, ktorí zanechali po sebe prírode blízke štruktúry porastov, čo sa v súčasnosti prejavuje na dobrej stabilite mestských lesov, vysokom podiele prirodzeného zmladenia a na pôvodnom drevinovom zložení.

■ **Oblúkom času sme sa v rozhovore dostali do súčasnosti, priblížte, prosím, našim čitateľom firmu, ktorú vediete.**

Mesto Banská Bystrica zriadilo mestskú obchodnú spoločnosť Mestské lesy Banská Bystrica, s. r. o. prvého januára 1995 a prenajalo jej svoje lesné pozemky. Jej prvým riaditeľom bol Ing. Roman Rosiar. Valným zhromaždením boli poslanci mestského zastupiteľstva a kontrolnú funkciu vykonávala dozorná rada, zložená z poslancov. Neskôr funkciu valného zhromaždenia prevzal primátor mesta. Dozorná rada je naďalej zložená z poslancov.

Po odovzdaní do majetku mesta, sa naše lesy v odbornej lesníckej i laickej verejnosti vnímajú

ako najtrvalejší bonitný mestský majetok s veľkou hodnotou, a to nielen kvôli ich produkčnej funkcii, ale aj pre ich ďalšie funkcie: vodoochrannú, pôdoochrannú, či rekreačnú. Aj v súčasnosti, po viac ako trištvrte tisícročí, sú vzácnym privilegiom obyvateľov slávneho mesta Banská Bystrica. Lesy sú nielen zárukou ochrany prírody a krajiny v okolí mesta a zásobárňou materiálnej energie, ale aj zdrojom obnovy zdravotného stavu a dušev-

ných síl obyvateľstva. V neposlednom rade aj prostriedkom estetizácie a harmonizácie života Banskobystričanov i návštevníkov mesta.

■ **Gazdujete teda s veľmi vzácnym majetkom, ktorého cena sa v podstate ani nedá finančne vyčíslit'.**

V Mestských lesoch Banská Bystrica v súčasnosti hospodárime na lesnom majetku mesta

Chata Tajchy

s celkovou výmerou porastovej pôdy 7 273 hektárov, a to v nadmorskej výške od 340 do 1 498 metrov. Z tejto plochy zaberajú 65 percent hospodárske lesy, desať percent lesy osobitného určenia a 25 percent lesy ochranné.

V súčasnosti máme 35 percent ihličnatých drevín a 65 percent drevín listnatých. Odkryté plochy sa snažíme zmladzovať prirodzenou cestou. Umelo zalesňujeme len silne poškodené miesta. Tak sa nám darí znížiť náklady na ošetrovanie mladín proti burine. Na druhej strane máme vysoké náklady na ochranu mladých porastov pred zverou.

Lesný majetok mesta má prírode blízku štruktúru, na našom území je osem maloplošných chránených území s výmerou 407 hektárov, zameraných na už spomínanú ochranu tisa obyčajného, tetra hľadáča, čelade vstavačovitých a zachovalých klimaxových spoločenstiev Kremnických vrchov. Zasahuje k nám aj veľkoplošné chránené územie Národného parku Veľká Fatra, a to výmerou 2 164 hektárov. Obhospodaruje tiež lesopark Urpín a Laskomer. Ich úloha je výrazne mimoprodukčná, sú určené na rekreáciu obyvateľov nášho mesta a jeho návštevníkov.

■ Samozrejme, nevenujete sa len rekreačným funkciám mestských lesov. Nevyhnete sa ani ťažbe dreva.

Treba si ale uvedomiť, že dobrý lesný hospodár sa má starať o trvalosť a rovnomernosť produkcie. Čiže keď si uvedomíme, že po týchto desaťročiach hojnosti môžu nastať desaťročia nedostatku, treba ťažiť rozvážne. Podľa doterajších skúseností postačuje na rovnomerný vývoj ťažiť decenálne, teda počas desiatich rokov, 270 až 290 tisíc kubických metrov dreva. V priebehu jedného roka preto môžeme vyťažiť do 28-tisíc kubíkov. Z toho je zrejme, že v Mestských lesoch Banská Bystrica dodržiavame plán vyrovnanej ťažby – a tak to bude aj v ďalších rokoch.

Obchod s drevom je najdôležitejšia činnosť, prostredníctvom ktorej sa získavajú prostriedky na financovanie činností našej spoločnosti. Preto Mestské lesy Banská Bystrica, s. r. o. vo svojej obchodnej stratégii považujú za hlavnú úlohu úspešný predaj všetkých vyrobených sortimentov surového dreva. A že sa nám to doposiaľ darilo, svedčí aj priemerné speňaženie dreva, ktoré je vyššie ako celoslovenské priemery.

■ K lesu neodmysliteľne patrí aj zver v ňom žijúca a práve tak i poľovačka...

Poľovný revír Mestských lesov Banská Bystrica má celkovú výmeru 6 966 hektárov. Jarné kmeňové stavy jelenej zveri v poľovnom revíri Mestských lesov Banská Bystrica sú celkovo jele-

Chata Tajchy, vročenie na kamennom múriku

nia zver 183 kusov, srnčia zver dovedna 69 kusov, diviacia zver spolu 54 kusov.

Priemerný ročný odstrel sa pohybuje u jelenej zveri 86 kusov, u srnčej zveri 22 kusov, u diviacej zveri 150 kusov. V našom poľovnom revíri sme vybudovali 27 senníkov pre jeleniu zver, 8 senníkov pre srnčiu zver, 12 násypcov pre ostatnú raticovú zver a 182 soľníkov. Na zlepšenie účinnosti poľovného revíru sme vybudovali päť poličok pre raticovú, hlavne jeleniu zver. Pravidelne každý rok kosíme 16 hektárov horských lúk, z ktorých získavame objemové krmivo – kvalitné seno.

Výsledky starostlivého poľovného obhospodarovania sa prejavujú nielen vo finančnom zisku, ale aj v podobe kvalitných medailových trofejí, hlavne u jelenej zveri.

Výkon práva poľovníctva patrí medzi tržbosné komodity. Pravidelne vykazuje zisk pre mestskú firmu, a tým aj pre mesto Banská Bystrica. Na plnení plánu chovu a lovu raticovej zveri sa podieľajú zamestnanci Mestských lesov, ktorí vlastnia platný poľovný lístok a zbrojný preukaz, ale aj poľovníci neumiestnení v iných poľovných združeniach. Títo uplatňujú výkon práva poľovníctva na základe „Zmluvy o účasti na výkone práva poľovníctva“ za finančnú odplatu.

■ Jozef Dekret Matejovie bol samouk, lesný praktik a obhajca progresívnych myšlienok pri obhospodarovaní lesov, ktorý založil tradíciu lesnej prvovýroby. Význam lesného hospodárstva videl v zachovaní a všestrannom zveľaďovaní lesov. V tom je aj jeho odkaz pre súčasnosť. Ako vy, naslovovaný odborník, vnímate jeho odkaz?

Budúcnosť lesného majetku mesta Banská Bystrica vo všeobecnosti vidím ako veľmi perspektív-

nu. Dôvodom môjho optimizmu je vysoká schopnosť prirodzenej obnovy, čo naznačuje, že les je zdravý a schopný autoreprodukcie. Budúce drevinové zloženie sa posúva k vyššiemu, až osemdesiatpercentnému zastúpeniu listnatých drevín, ako je buk, jaseň či javor horský a dvadsaťpercentnému zastúpeniu ihličnatých drevín, teda smrek a jedle. Toto zloženie porastov by v budúcnosti malo dostatočne odolávať výrazným globálnym klimatickým zmenám, ktoré sa už, ako dobre vieme, začali a všetci ich pociťujeme „na vlastnej koži“. Všetci, čo lesy vlastnia, i my, čo sa o ne staráme, si musíme uvedomiť, že les bude v budúcnosti vyzeráť tak, ako hlboko si všetci osvojíme presvedčenie, že les tu nie je len preto, aby sme z neho čerpali peniaze ako z bankového účtu.

Les je tu preto, aby ľudia mali čistú vodu, vzduch, aby mali kde po práci regenerovať svoje fyzické a duševné sily. A v neposlednom rade les je zdrojom ekologicky čistej a obnoviteľnej suroviny.

V našej ustanovizni pracuje len štrnásť ľudí. Všetci však máme spoločný záujem: zodpovedne a múdro gazdovať s lesným bohatstvom Mesta Banská Bystrica, ochraňovať a zveľaďovať lesnícke dedičstvo našich predkov. Pretože lesy sú nedeliteľnou súčasťou životného prostredia človeka a predstavujú jeden z významných zdrojov rozvoja ľudskej civilizácie. Sú našim národným bohatstvom, „rodinným zlatom“ našej spoločnosti. Našou povinnosťou je toto nadčasové poslanie splniť a zverené dedičstvo odovzdať našim vnukom a pravnukom v rovnakom, ak nie v lepšom stave, ako sme ho zdedili my.

Fedor Mikovič
Foto: Alena Grešová

KALENDÁR PRÍRODY

Marec

Muchárik bielokrký *Ficedula albicollis*

Sťahovavé vtáky od návratu do rodiska neodrádza ani nehostinné prostredie

Prílety prvých operených otužilcov na sklonku marca, akými sú trasochvosty horské, biele, pi-píšky chochlaté, škovránky poľné, drozdy trskoty, či bociany biele svedčia o tom, že sťahovavé vtáky nemienia už dlhšie rešpektovať dočasný

„zákaz návratu“ na svoje hniezdiská vydaný prírodou na základe nevyhovujúcich životných podmienok spôsobených vysokou snehovou pokrývkou. Väzba na rodisko a inštinkt zachovania rodu sú silnejšie ako dočasná „nevôľa“ prírody vydávať operencom pomyselné „vstupné víza“ podľa poradovníka stanoveného v kalendári návratov.

Termíny príletov sa vtáky snažia viac-menej dodržiavať. Niektorý rok im však priaznivé poveternostné a klimatické pomery dovoľia priletieť o nejaký ten deň skôr, ako to majú predurčené v genetickej informácii od svojich predkov. Inokedy zasa panujú na miestach ich zrodu u nás v čase stanovenom prírodou na návrat ešte nepriateľivé životné podmienky, vtedy sa zasa na prílete o pár dní omeškávajú.

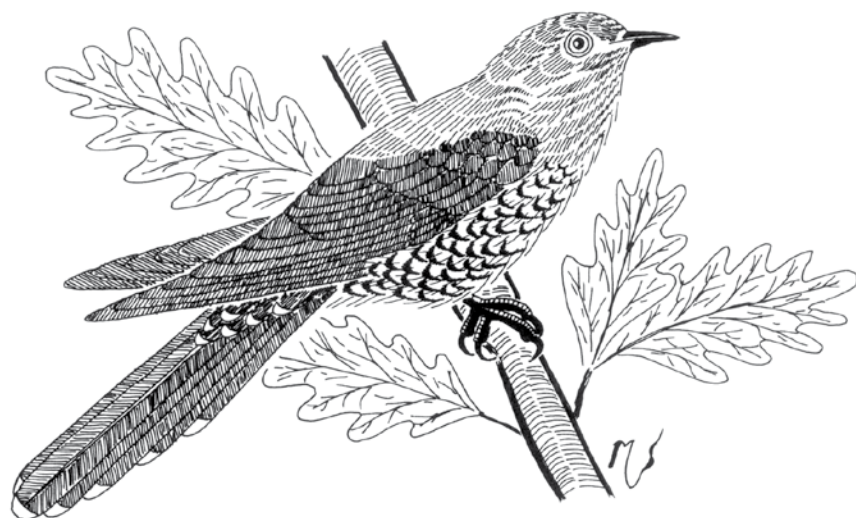
Tieto „najnedočkavejšie“ sťahovavé vtáky zimovali najbližšie k nám, a to v oblasti Stredozemného mora. Najviac príletov operených migrantov zaznamenáme počas apríla. V tomto mesiaci sa k nám navráti aj lastovičky obyčajné. Býva to obvyčajne okolo Juraja, čo vystihuje aj ľudová prarastika: „Na Juraja (24. apríl) lastovičiek návrat do rodného kraja...“ Tie sťahovavé operence, ktoré sú „zimomravejšie“ a museli sa za teplom odsťahovať až do rovníkovej Afriky, sa k nám navráti až v priebehu apríla a v prvej dekáde mája. Lastovičky, beloritky, muchárik, sedmohlásky či dáž-

Drozd plavý *Turdus philomelos*

ďovníky musia prekonať na svojej púti domov až niekoľko tisíc kilometrov, a tak nečudo, že do svojich rodísk dorazia až medzi poslednými. Prírodovedci považujú sťahovanie vtákov za jeden z najvýznamnejších prírodných fenoménov na našej Zemi. Aj keď našich operených spolupútnikov nikdy nikto neučil zemepis, vedia potrafiť na jar do svojich rodísk a potom zase na jeseň na svoje zimoviská... Pri migrácii sa vtáky orientujú jednak podľa polohy Slnka, Mesiaca a hviezd na oblohe, ako aj podľa magnetického poľa Zeme. Tvoria ho siločiar, ktorých sila a sklon k povrchu Zeme sa menia – na póloch sú takmer kolmé, zatiaľ čo na rovníku sú rovnobežné s povrchom. Operence cítia svoju polohu podľa uhla, pod ktorým magnetické siločiar pretnúť na danom mieste zemský povrch. Za jasných dní sa vtáky na migrácii orientujú podľa polohy Slnka na oblohe. Keďže sa poloha Slnka na oblohe v priebehu dňa mení, vtáky musia vedieť „korigovať“ tento jav. Takúto „matematickú operáciu“ dokážu vyriešiť pomocou svojich vnútorných biologických hodín. Vtáky sú však schopné určiť svoju polohu aj vtedy, keď je Slnko skryté za mrakmi. Operence sú totiž schopné vnímať aj vzor tzv. polarizovaného svetla. Svetlo vstupujúce do zemskej atmosféry kmitá vo všetkých smeroch, avšak pri prechode atmosférou sa polarizuje, takže lúče kmitajú len v jednom smere. Rozsah a uhol polarizácie závisia od polohy slnka na oblohe. Vtáky sú teda za pomoci vnímania polarizovaného svetla schopné lokalizovať presnú polohu Slnka na oblohe zatiahnutej mrakmi, ak vidia aspoň kúsok čistého „neba“.

Miroslav Saniga
kresby: autor

Kukučka obyčajná *Cuculus canorus*

V AKOM STAVE MÁME NAŠE LESY?

Okraje lesov podľa Národnej inventarizácie a monitoringu lesov (20. časť)

Zhovárame sa s Ing. Vladimírom Šebeňom, PhD.
z Lesníckeho výskumného ústavu Národného lesníckeho centra vo Zvolene

■ **Po cestách sa budeme venovať ďalšiemu líniovému prvku v lesoch. Ide o okraje lesov. Čím je vlastne zaujímavý tento parameter?**

Po cestách, ktoré predstavujú výsledok ľudskej činnosti, budeme hovoriť o iných líniových prvkoch, ktoré zase vytvorila príroda. Hoci okraje lesa svojou činnosťou človek tiež určite ovplyvňuje, alebo skôr ovplyvnil v minulosti. Okraj lesa predstavuje hranicu medzi lesom, teda lesnými porastami, a okolitou nelesnou krajinou. Les ležiaci na hranici medzi kategóriami pozemku les a neles má spravidla inú štruktúru, ako je vo vnútri lesného porastu. Vytvára špecifické ekologické podmienky pre život organizmov, ale tvorí aj ochranu lesa proti vonkajším vplyvom. Prakticky chráni lesný porast, napríklad aj proti pôsobeniu abiotických činiteľov, ako je vietor. Má rôznu štruktúru a tak môže rôznym spôsobom ovplyvňovať stav vo vnútri lesného komplexu. Okrem ochrannej funkcie je okraj lesa dôležitý aj z pohľadu biodiverzity, ktorá tu býva obvykle podstatne vyššia než vnútri lesa.

■ **Keď tomu správne rozumiem, budeme teda hovoriť o znaku, ktorý sa na Slovensku donedávna osobitne nezistoval.**

Je to naozaj relatívne nový parameter, o ktorý vznikol záujem len v ostatných rokoch. Podobne ako pri iných ekologických znakoch. Výhoda dizajnu Národnej inventarizácie spočíva aj v tom, že pri ňom možno pomerne ľahko doplniť aj úplne nové charakteristiky. A jednotne sa v relatívne krátkom čase dokáže zistiť ich stav aj na veľkých územných jednotkách, teda aj za celý štát. Naozaj sme do vykonania prvého cyklu Národnej inventarizácie v rokoch 2005 a 2006 nemali o okrajoch lesa na úrovni Slovenska prakticky žiadne informácie.

■ **Ak sa nemýlim, okraje vznikajú aj v rámci lesných komplexov. Napríklad me-**

dzi materským porastom a vyrúbanou časťou lesa je tiež viditeľný okraj.

Je to naozaj tak, ale termín „okraj lesa“ je definovaný výslovne ako okraj medzi lesom a nelesnými pozemkami. Preto sa za okraj lesa nepovažuje hranica medzi dospelým a mladým porastom. Preto je to tak, sa dá spozorovať pomerne ľahko aj na rozdieloch v štruktúre stromov a porastov. Okraj lesa totiž predstavuje dlhodobý prvok, ktorý vytvára spravidla korunový plášť, vyvíjajúci sa kontinuálne mnoho rokov od vzniku porastu.

„Všeobecne sa za ekologicky priaznivejší považuje stupňovitý okraj lesa, s vytvoreným korunovým plášťom.“

Obnovná ťažba síce les tiež rozdelí, ale v tomto prípade ide vždy o dočasný alebo krátkodobý jav. Postupným odrastaním stromov hranica medzi porastami zaniká. Nie je tu zrejme korunový plášť, ktorý vidíme v lesoch rastúcich na krajoch polí, lúk a pasienkov, ale aj ciest či zastavaných plôch. Korunový plášť tvoria vetvy a listy, rastúce najčastejšie na kmeni od jeho spodnej časti. Kmene teda nie sú „vyčistené“, ale sú porastené vetvami, väčšinou z jednej, vonkajšej strany lesa.

■ **Určite sa okraj lesa hodnotí z rôznych hľadísk. Najdôležitejšia je zrejme výstavba a drevinové zloženie. Nemýlim sa?**

Naozaj je tomu tak. Okraje lesa možno posudzovať rôznorodo. Všeobecne sa za ekologicky priaznivejší považuje stupňovitý okraj lesa, s vytvoreným korunovým plášťom. Okrem vnútornej štruktúry reprezentovanej drevinovým zložením by som najskôr upozornil aj na jednoduchý, ale veľmi dôležitý kvantitatívny parameter, a to dĺž-

ku okrajov lesa. Tá totiž úzko súvisí s ďalším pomerne novým znakom – fragmentáciou lesa. Význam fragmentácie podčiarkuje fakt, že sa iba nedávno dostala medzi hlavné paneurópske indikátory trvalo-udržateľného obhospodarovania lesov, používané napríklad v Správe o stave európskych lesov. Ide o indikátor 4.7. Hoci jeho význam možno chápať rôznorodo, zjednodušene povedané, s rastúcimi okrajmi lesa stúpa fragmentácia lesa a naopak. Dĺžka a hustota okrajov lesa sa dá zistiť veľmi objektívne a presne meraním.

■ **Ako sa posudzovali okraje lesa v Národnej inventarizácii?**

V rámci Národnej inventarizácie sa okraje lesa zisťovali podobne ako cesty osobitne na rozšírenom inventarizačnom kruhu D s polomerom 25 metrov. Čiže merala sa jeho dĺžka v rámci inventarizačnej plochy. No tvar býval samozrejme členitejší než je tomu pri cestách. Následne sa podľa metodiky posudzovali základné vlastnosti okraja ako typ okraja, hustota, typ príslušného pozemku, tvar okraja ako aj jeho vplyv. Z veľkej časti však išlo o subjektívne posudzovania, čiže výsledok viac závisel od hodnotiteľov. Objektívne sa zistila spomínaná dĺžka a hustota.

■ **Môžeme teda prejsť priamo k výsledkom.**

Začnem celoslovenskými výstupmi. Priemerná celková hustota okrajov lesa na Slovensku podľa druhého cyklu Národnej inventarizácie dosiahla $32,2 \pm 2,3$ bežných metrov na hektár, čo spolu predstavovalo dĺžku 71 ± 5 tisíc km. Avšak medzi kategóriami pozemkov sa zistil výrazný rozdiel. Kým v lesoch na lesných pozemkoch sa okraj lesa zistil na asi 8 percentách inventarizačných plôch, v lesoch na nelesných pozemkoch to bolo až na polovici plôch. Lesné pozemky boli omnoho viac spojité, s priemernou hustotou okraja lesa len 18 ± 2 metrov na hektár, kým lesy na nelesných pozemkoch

boli fragmentovanejšie až sedemnásobne viac, s priemernou hustotou okraja lesa 127 ± 13 metrov na hektár. Lesy na nelesných pozemkoch tak mali dokonca vyššiu celkovú dĺžku okrajov s hodnotou $36,4 \pm 3,7$ tisíc kilometrov v porovnaní s $34,7 \pm 3,5$ tisíc kilometrami okrajov lesa na lesných pozemkoch.

■ **Zaujímavé údaje. Vyskytovali sa okraje lesov rovnako v rámci Slovenska?**

Okraje boli rozmiestnené celkom pravidelne po celom Slovensku. V niektorých častiach územia boli badateľné súvislejšie komplexy lesov bez výskytu okrajov lesa. Výrazne najvyššia hustota s hodnotou 59 ± 15 metrov na hektár sa zistila v Nitrianskom kraji, nadpriemerná ešte v kraji Trenčianskom. Výrazne podpriemerná, ktorá svedčí o súvislejších lesoch, vychádzala v Košickom a Trnavskom kraji s hodnotami 18 ± 5 , respektíve 22 ± 13 metrov na hektár.

„Okraj lesa je veľmi dôležitý nielen z hľadiska štruktúry či diverzity, ale je zaujímavý aj z pohľadu stability porastov.“

Na celkovej dĺžke okrajov lesa mali najväčší podiel kraje s najväčšou plochou lesov, teda Prešovský a Banskobystrický. Nezistil sa významný rozdiel v hustote okrajov podľa kategórií lesov. V hospodárskych lesoch sa zistil v priemernej dĺžke 18 ± 2 , v ochranných 17 ± 4 a účelových 14 ± 4 metrov na hektár.

■ **A čo prezrádzajú okraje lesov podľa nadmorskej výšky?**

Hustota okrajov lesa so stúpajúcou nadmorskou výškou jednoznačne klesala, teda lesy boli vo vyšších polohách súvislejšie. Najviac fragmentované boli lesy v najnižších nadmorských výškach do 300 metrov nad morom, ktoré dosiahli priemernú hustotu až 51 ± 7 metrov na hektár. Tie na celkovej dĺžke okrajov lesa tvorili štvrtinový podiel, hoci ich podiel na ploche bol len asi 15 percent. Lesy v nadmorskej výške nad 500 metrov už vykazovali nižšiu hustotu okrajov lesa než bola priemerná, v nadmorskej výške 901–1100 metrov dosiahli hustotu okrajov menej než 40 percent priemeru, nad 1100 metrov sa už zistila minimálna hustota okrajov lesa.

■ **Zistili ste zároveň, aký bol druh prilehlého pozemku na okraji lesov?**

Podľa druhu prilehlého nelesného pozemku sa najčastejšie zaznamenal trvalý trávny porast.

Pri lesoch na lesných aj nelesných pozemkoch tvorili trvalé trávne porasty nadpolovičný podiel zo všetkých pozemkov susediacich s leso. Pri lesoch na nelesných pozemkoch nasledovali poľnohospodársky nevyužívané, teda sukcesne zarastajúce pozemky, kým pri lesných pozemkoch napríklad elektrovody, cestné a železničné komunikácie, ovocné sady, záhrady, kameňolom. Orná pôda a poľnohospodársky nevyužívané pozemky sa v blízkosti lesa na lesných pozemkoch vyskytovali zriedkavejšie než na nelesných.

■ **Aké ďalšie výsledky vyplývali zo zisťovania?**

Uviedol som najpodstatnejšie výstupy, pričom za najdôležitejší považujem hustotu okrajov lesa. Podľa metodiky sa zisťovali aj ďalšie charakteristiky, tvar okraja lesa, typ okraja lesa či zakrytie okraja lesa. No pri vyhodnocovaní sme zistili veľmi výrazné subjektívne vplyvy, ktoré môžu skresliť výsledky. Tvar okraja mohol byť priamočiary alebo nepravidelný, typ okraja holina, stromy, stromy s krami, zakrytie sa hodnotilo od hustého po riedke. Myslím, že pre tieto charakteristiky bola aj rozšírená inventarizačná plocha malá a skôr by sa mali posudzovať diaľkovým prieskumom zo snímok. Preto ich ani nebudem podrobnejšie rozvádzať.

■ **Ako by ste zhrnuli dnešnú tému?**

Treba povedať, že okraje lesa predstavujú nový parameter, o ktorom sme do vykonania Národnej inventarizácie nemali takmer žiadne informácie. Myslím si, že nameraná dĺžka a hustota prináša podkladové údaje pre hodnotenie nového paneurópskeho indikátora trvalo udržateľného obhospodarovania lesov, teda indikátora 4.7 – Fragmentácia lesa. Po prvý krát sa kvantifikovala hustota a celková dĺžka. Les na lesných pozemkoch bol podstatne kompaktnější s hustotou okrajov okolo 18 ± 2 metre na hektár, kým les na nelesných pozemkoch mal priemernú hustotu okrajov až 127 ± 13 m na hektár. Spôsobilo to zaujímavý paradox, že celková dĺžka okrajov lesa na nelesných pozemkoch bola dlhšia než na omnoho väčšej ploche lesných pozemkov. Tie boli súvislejšie. Okraj lesa je veľmi dôležitý z nielen z hľadiska štruktúry či diverzity, ale je zaujímavý aj z pohľadu stability porastov. V budúcnosti očakávam zvyšovanie jeho významu i pre obhospodarovateľov. Myslím si, že je dobré, osobitne sledovať a vyhodnocovať vlastnosti okrajov lesa, a to nielen na celoštátnej úrovni. Z hľadiska výsledkov sa bude treba zamerať na metodiku a namiesto posudzovania využiť objektívnejšie metódy zisťovania.

■ **Ďakujem za rozhovor.**

Ján Fillo

Okraj lesa susediaci s nelesným pozemkom má inú štruktúru než vnútro lesa, je preň typický hustý korunový plášť

Dočasné hranice vytvorené v porastoch rôzneho veku netvorí skutočný okraj lesa. Hlavný rozdiel je v štruktúre, absencii dlhodobého plášťa korún

Okraje lesa netvorí iba trvalé hranice medzi kategóriami pozemkov, niekedy sa okraje lesa posúvajú sukcesným šírením lesa

NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM

Predstavujeme Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen (NLC-ÚLPV Zvolen)

M. SARVAŠ: ZAMERIAVAME SA NA VLASTNÍKOV LESOV

Historická budova Národného lesníckeho centra na Sokolskej ulici vo Zvolene, ktorá je nielen jedným z významných lesníckych miest na Slovensku ale aj sídlom troch odborných ústavov NLC, prechádza v súčasnosti komplexnou rekonštrukciou. Rozhovor s riaditeľom Ing. Milanom Sarvašom, PhD. o činnosti, úlohách a perspektívach tohto ústavu, ktorý je jedinou inštitúciou zameranou na ďalšie vzdelávanie a poradenstvo v LH nielen u nás, ale aj v okolitých krajinách, sme začali práve o tejto veľkej investičnej akcii, ktorá dá nový šat nielen vonkajšiemu vzhľadu objektu v centre mesta lesníctva, ale aj jeho vnútorným priestorom.

Ing. Milan Sarvaš, PhD.

„Tento historický objekt už má svoje roky a vyžadoval si obnovu, takže sme využili možnosti Operačného programu Kvalita životného prostredia s opatrením, zameraným na znižovanie energetickej náročnosti budov a podarilo sa nám získať finančné prostriedky, ktorých použitie je prioritne zamerané na zlepšenie tepelno-izolačných vlastností budovy s vykonaním rekonštrukčných prác aj vo vnútorných priestoroch, aby sme dosiahli štandard 21. storočia. Prestavbou sa nám podarí zlepšiť aj pracovné podmienky zamestnancov NLC. Veríme, že túto akciu, ktorá začala v roku 2019 a vyžiadala si celkové náklady 1,9 milióna eur, sa podarí ukončiť ešte v priebehu tohto roka,“ hovorí v úvode nášho stretnutia Ing. M. Sarvaš, PhD.

■ NLC - ÚLPV Zvolen je jedinečnou inštitúciou na Slovensku. Máte partnerov v zahraničí, s ktorými môžete spolupracovať a vymieňať si skúsenosti?

Obdobný ústav v Českej republike zanikol. V Rakúsku sa naši kolegovia zameriavajú nielen na ďalšie vzdelávanie lesníkov, ale aj majiteľov lesov. Sme veľmi radi, že našim predchodcom sa podarilo udržať tento ústav, ktorý je od roku 2019 členom Európskej siete lesníckych poradenských inštitúcií, zameraných na súkromných vlastníkov lesa.

„V odbornej terminológii pribudlo označenie nový majiteľ lesa“

■ Prečo sa zameriavajú takto orientované inštitúcie práve na nešťátnych majiteľov lesov?

Vo Francúzsku a Španielsku, ale aj v Rakúsku, a tento problém začína byť zjavný aj u nás, nemá kto hospodáriť v lesoch. Mladá generácia odchádza z vidieka do miest, nejaké vlastnícke väzby k pôde a lesu v nej však ostali, nechce na ňom hospodáriť, ale ani predať, snaží sa ho prenajímať, ale to je veľmi ťažké, pretože nemá komu. Je to veľká výzva aj pre nás na Slovensku, pretože tento problém, ktorý je v západnej Európe, že nikto neobhospodaruje lesy, drevná hmota v nich ostáva a výsledkom toho sú katastrofické udalosti, môže nastať postupne aj u nás.

Rovnaký problém majú aj vo Fínsku a Švédsku. Vlády tam investujú obrovské finančné prostriedky, aby oslovili vlastníkov lesov a nastavili systém, ktorý ich bude motivovať aktívne hospodáriť na lesnom majetku. V odbornej terminológii pribudlo pre takýchto majiteľov označenie „nový majiteľ lesa“. Zisťujú sa jeho priority,

za akých podmienok by bol ochotný aktívne zveľaďovať svoj majetok.

Je tu istá paralela so spomínaným učňovským školstvom na Slovensku. Pred 10–15 rokmi sa ozvali varovné hlasy, že za takýchto podmienok nebude mať kto v našich lesoch robiť a tá situácia v súčasnosti skutočne nastala, pretože najmä na ťažbovú a pestovnú činnosť ľudí zo zahraničia. Vráťim sa k vlastníkom lesov. Som presvedčený o tom, že ak sa nepoučíme zo situácie v západnej Európe, tak o 10–15 rokov nie že nebude mať kto v slovenských lesoch robiť, ale nebude mať v nich nikto ani záujem hospodáriť. Na Slovensku máme viac ako 10 000 obhospodarovateľov lesov, ktorí vlastnia výmeru porastovej plochy do 500 hektárov a celkovo tak vlastnia vyše 400 000 hektárov lesných porastov. Vyše 200 obhospodarovateľov hospodári na výmere do 1 000 hektárov, čo predstavuje porastovú plochu s výmerou 140 000 hektárov. Čiže malí vlastníci a obhospodarovatelia lesov sú celkovo

Slávnostné otvorenie Lesníckych dní

Praktické vzdelávanie v sortimentácii drevnej suroviny

Praktická časť skúšky odborného lesného hospodára

zodpovední za približne 550 000 hektárov. A všetci dobre vieme, že ak nejaký urbár hospodári na výmere 10 – 15 hektárov, nedokáže ekonomicky prežiť.

„V lesnom hospodárstve máme tri inštitúty, ktoré nám závidí celá Európa“

■ Akú úlohu môže zohrať NLC - ÚLPV Zvolen, aby pomohol vlastníkom lesov aktívne hospodáriť na ich lesnom majetku?

V našom ústave máme veľmi dobre nastavený systém prípravy a pravidelného vzdelávania odborných lesných hospodárov. Posledné 3–4 roky si ale uvedomujeme, že rovnako dôsledne sa musíme zamerať na malých majiteľov lesov. Nie je to jednoduché, ale ak sa im nebudeme venovať, je len otázkou času, kedy táto časovaná bomba vybuchne a nebude mať kto v lesoch hospodáriť. Často máme napríklad telefonáty typu: zdedil som les, čo mám robiť? Preto sme začali budovať v spolupráci so MPRV SR - Sekciou lesného hospodárstva a spracovania dreva poradenský systém, ktorý nastavujeme spoločne so štátnou správou lesného hospodárstva tak, aby pomohol zorientovať sa v problematike hospodárenia v lesoch ľuďom, ktorí doteraz nemali s hospodárením v lese nič spoločné. Je ale potrebné zdôrazniť, že nastavenie a realizácia tejto podpory si vyžaduje dlhý čas a systémový prístup.

■ Samotné poradenstvo je však len prvý krok, ktorý ich zorientuje, treba ich aj motivovať. Ako?

Predovšetkým je potrebné odbýrokratizovať a zjednodušiť systém poskytovania dotácií a kompenzácií pre lesomajiteľov. Ak ich dokážeme účinne finančne podporiť a zastabilizovať ich hospo-

dárenie v lese, potom môžeme od nich niečo vyžadovať. Myslím, že sa nachádzame v situácii, kedy je o päť minút dvanásť, na predídenie tomu, čo sa deje v západnej Európe, kde nemá kto v lesoch zastaviť napríklad postup invázií rastlín a podobne. V tomto duchu sme v ústave vypracovali aj návrh podpory LH z nového programu rozvoja vidieka po roku 2020 pre malých vlastníkov a obhospodarovateľov lesov. Okrem toho je potrebné podporiť opatrenia na odstraňovanie vplyvu kalamít na lesné ekosystémy. Priorita podpory bude smerovať aj na podporu prírody blízkeho hospodárenia lesov.

■ V poľnohospodárstve sa podarilo zastaviť nepriaznivý trend a mladí ľudia nachádzajú motiváciu pracovať na pôde a s pôdou, ako ale motivovať mladých ľudí, aby sa venovali zveľadovaniu lesa?

Som si istý, že nie každý mladý človek chce obzorne povedané pracovať iba pri počítači alebo v automobilke. Ak ale chcú pracovať v lese a ostať na vidieku, musia mať pocit, že štát ich v tom podporuje. Zatiaľ je to tak, že je veľa investorov zo zahraničia, ktorí skupujú lesnú a poľnohospodársku pôdu u nás. Uvedomujú si totiž, že je to dobrá dlhodobá investícia, pretože v Európe sa síce dá kúpiť všetko, ale pôdy viac nebude. A mali by to pochopiť aj vlastníci lesov. Stačí ak jeden presvedčí ďalších v urbári, že má význam starať sa o les, že je to kapitál vložený do budúcnosti, ktorý sa ďalším generáciám vráti a budú mať z lesa úžitok tak, ako ho môžu mať súčasné generácie vďaka tomu, že sa o les starali ich predchodcovia. Našou prvoradou úlohou by malo byť pomôcť takýmto ľuďom – lídrom, ktorí dokážu ťahať za sebou ďalších vlastníkov lesov. Aj v najchudobnejších oblastiach Slovenska sa nájdu obce a pozemkové spoločenstvá kde to ide. Preto si myslím, že v každom regióne sú ľudia, ktorí môžu byť takými lídrami. Potrebujeme takéto osobnosti nájsť a podporiť. Srdciarov, ktorým záleží na tom aby ich les žil a prosperoval.

■ Vidíte príležitosť ako ich vychovať a pripraviť na túto úlohu aj v spolupráci s lesníckou fakultou?

Samozrejme. Viete, pred 10–15 rokmi boli pre niektorých starších lesníkov pri našich vzdelávacích aktivitách počítače niečím nepredstaviteľným, ale lesníctvo sa veľmi rýchlo vyvíja. Generácia OLH, ktorí majú 30–35 rokov, už nepotrebuje papierovú mapu, už ani nevyužíva e-mailovú komunikáciu do takej miery ako mobilné aplikácie. Práve táto generácia lesníkov sú súčasní absolventi lesníckej fakulty vo Zvolene. Preto si myslím, že ak sa dokážeme teraz sústrediť na nové a inovatívne formy vzdelávania a prípravu majiteľov lesov a dostaneme do programu rozvoja vidieka účinné nástroje na ich podporu, tak sa nám podarí udržať ľudí na slovenskom vidieku a ich záujem o hospodárenie v našich lesoch.

■ Máte aj iný typ vzdelávania, kde oslovujete nie len majiteľov a obhospodarovateľov lesa, ale aj širšiu verejnosť?

Áno, ide o lesnú pedagogiku. A sme veľmi radi, že sa nám podarilo počas ostatných 14 rokov z nej vytvoriť účinný nástroj environmentálneho vzdelávania. Toto environmentálne vzdelávanie je akceptované nielen Ministerstvom životného prostredia ale aj Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu, ktoré odporučilo školám využívať lesnú pedagogiku pri vyučovaní. Lesná pedagogika slúži nielen ako environmentálna výchova, ale je aj veľmi účinný nástroj nás lesníkov pre pozitívnu prezentáciu lesníctva. Práve aktivity lesnej pedagogiky využívame aj počas Lesníckych dní, ktoré každoročne organizuje náš ústav. A aj touto cestou by som chcel pozvať čitateľov na slávnostné otvorenie ďalšieho ročníka, ktoré sa uskutoční 24. apríla 2020 vo Zvolene.

Jozef Marko
foto: Jozef Marko (1),
archív NLC-ÚLPV (2–4)

PAJASEŇ ŽLIAZKATÝ – ÚČINNOSŤ ERADIKÁCIE INVÁZNEJ DREVINY

Valéria Longauerová, Katarína Sujová, Miriam Maľová, Andrej Kunca, Roman Leontovych

Obr. 1: Hodnotenie plochy A5 2 roky po zásahu. Nové semenáčky označené ružovým sprejom.

Pajaseň žliazkatý je invázna drevina na zozname druhov vzbudzujúcich obavu EU. Vzťahuje sa naň Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1143/2014 z 22. októbra 2014 o prevencii a manažmente introdukcie a šírenia inváznych nepôvodných druhov v znení neskorších vykonávacích nariadení. Doteraz boli prijaté tri, posledné v júli 2019, platí od polovice augusta, práve v poslednom je uvedená aj drevina *Ailanthus altissima* – pajaseň žliazkatý, ktorý sa vyskytuje aj v lesných porastoch. Z nariadenia vyplýva zákaz pestovania a princíp „znečisťovateľ platí“.

Pajaseň žliazkatý je rýchlorastúci opadavý listnatý strom dorastajúci až do výšky 20-25 m. Vyznačuje sa veľkými, 40 až 60 cm dlhými listami, nepárne perovito zloženými z 11-19 lístkov. Súkvetie je vrcholová metlna. Kvety sú atraktívne pre včely, chrobáky a ostatné druhy hmyzu. Kvitne v júni až auguste. Plodom sú podlhovasté krídlaté nažky, ktoré sa v lete sfarbia dočervena a vytrvávajú až do neskorej jesene.

Pajaseň je jedným z najrozšírenejších introdukovaných ázijských druhov na Slovensku a v Európe vôbec. Pôvodne sa vysádzal ako parková drevina, postupne sa však rozšíril aj do voľnej krajiny teplých oblastí Európy.

Drevina sa rozmnožuje generatívne (zo semien) aj vegetatívne (odnože, koreňové výhonky). Plodná začína byť medzi desiatym a pätnástym rokom. Plod ukrýva len 1 semeno. Klíčivosť semien je obmedzená (cca 1 rok). Dospelý jedinec je schopný ročne vyprodukovať až 325 tisíc semien. Plody sa šíria vzduchom, čomu napomáha veľké, mierne vrťovito ohnuté krídlo, po dopade sa šíri ešte i po zemi. Popri vodných tokoch šírenie umožňuje voda, pričom sa plod na hladine udrží aj niekoľko dní. Rozširujú ho aj niektoré druhy vtákov, hlavne chochláč, zelenka a glegz.

Už v 50. rokoch minulého storočia boli umelé porasty tohto druhu vysadené na menších plochách na Podunajsku. Najbohatší výskyt na Slovensku bol zaznamenaný

v oblasti od Bratislavy po Šamorín (miestami až 50% zastúpenie v lesných porastoch). Na území Žitného ostrova a pravej strane Dunaja sa vyskytuje takmer po celom území. Ťažisko výskytu má v Bratislavskom, Trnavskom, Nitrianskom a Trenčianskom kraji. Pre šírenie pajaseňa sú vhodné klimatické oblasti A resp. B - teplá až mierne teplá, nadmorská výška < 500 m n. m.

Prirodzený areál pajaseňa žliazkatého sa nachádza vo východnej, strednej a juhozápadnej Číne, na Taiwane, v južnej časti Kórejského polostrova a na časti Japonských ostrovov. Rastie v nadmorských výškach do 1000 m. Do Európy bol pajaseň žliazkatý introdukovaný v 18. storočí vo Francúzsku.

Vzhľadom na klimatické zmeny sa predpokladá ďalšie šírenie druhu a to najmä v urbanizovaných oblastiach Európy. Druh má vďaka rýchlemu rastu potenciál tvoriť husté zárasty a vytlačť pôvodnú vegetáciu. Spolupôsobiť môže aj alelopatický účinok výlučkov kôry koreňov, ktorý reguluje uchytenie konkurenčných druhov.

Metódy regulácie pajaseňa

Pokusy o jeho eradikáciu boli realizované od 90. rokov minulého storočia vtedy známymi metódami používanými na odstránenie agáta bieleho (*Robinia pseudocacia*). To znamená odrezanie nadzemnej časti rastliny a aplikácia herbicídov na reznú ranu. Tieto sa ukázali ako neefektívne a z dlhodobého pohľadu aj neúčinné. Jedince zvyčajne reagovali zvýšenou regeneráciou z koreňových výmladkov.

Regulačné metódy bez použitia herbicídov majú vo väčšine prípadov

za následok zhoršenie stavu lokality z dôvodu intenzívnej tvorby výmladkov, ako aj bazálnych a postranných koreňových výhonkov (Lewis, McCarthy, 2006; Meloche, Murphy, 2006; DiTomaso, Kyser, 2007; Swearingen, Pannill, 2009). Pílenie stromov a rezanie jednotlivých častí stromu, krúžkovanie, resp. odstránenie pásu kôry alebo vytrhávajú mladých semenáčikov je neefektívne a vo väčšine prípadov kontraproduktívne, pretože pajaseň reaguje tým, že na odrezaných častiach produkuje veľké množstvo výmladkov a následne po reze (poškodení) koreňová sústava produkuje nové výhonky. Zvyčajne je výsledkom nielen viac stoniek, ale aj pokryv širšej oblasti (Udvardy, 2004). Napriek tomu však v špecifických prípadoch (zákaz použitia chemikálií) môžu tieto metódy zohrať úlohu v celkovej stratégii kontroly druhu. Vo všeobecnosti sa tieto metódy považujú za čiastočne efektívne v špecifických prípadoch. V prípade prostredia bez tieňa alebo bez koreňovej konkurencie iných druhov je eliminácia pajaseňa žliazkatého samotným pílením/orezaním takmer nemožná (Lewis, 2007). Opakované vytínanie, strihanie/rezanie, resp. vytrhávajú mladých jedincov je odporúčaným riešením jedine v prípade mladých, plošne obmedzených zárastov a vždy v kombinácii s herbicídmi (Hoshovsky, 1986).

Hodnotenie účinnosti eradikácie

V roku 2017 sme v spolupráci s pracovníkmi ŠOP začali s hodnotením účinnosti regulovania uvedeného druhu na lokalite Čenkov. S reguláciou počtosti pajaseňa

Tabuľka č. 1

Plocha (2m ²)	Počet hodnotených jedincov	Výška od - do (cm)	% mŕtvych jedincov na ploche po zásahu (2017)	Počet nových jedincov v roku 2019 (výmladky semenáče) v ks
PA1	38	20-950 cm	100%	165 ks
PA2	34	50-900 cm	99%	3 ks
PA3	30	30-600 cm	99%	0 ks
PA4	25	70-450 cm	100%	1 ks
PA5	3	60-400 cm	99%	207 ks

Tabuľka č. 2

Plocha (2m ²)	Počet hodnotených jedincov	Výška od - do (cm)	% mŕtvych jedincov na ploche po zásahu (2017)	Počet nových jedincov (výmladky semenáče) v ks
PB1	5	22-430 cm	48%	7 ks
PB1	28	30-370 cm	61%	3 ks
PB3	58	10-145 cm	34%	4 ks
PB4	29	28-215 cm	79%	1 ks
PB5	37	25-430 cm	32%	6 ks

sa na uvedenej lokalite začalo v roku 2015 a pokračovalo sa až do roku 2017 v rámci projektu LIFE10 NAT/SK/083 „Obnova endemických panónskych slanísk a piesočných dún na južnom Slovensku. Odstraňovanie bolo vykonané injektážou herbicídu do kmeňa dreviny. Vpichy boli dávované po 2 ml koncentrovaného herbicídu s účinnou zložkou glyfosát každých 7 cm obvodu. Realizácia injektáže spočívala v navŕtaní otvoru šikmo dole a vstreknutím herbicídu do tohto otvoru. S cieľom zhodnotiť účinnosť a efektívnosť použitých metód boli na lokalite v roku 2017 založené pokusné plochy, na ktorých sme sledovali

prežívanie a výmladnosť sledovaného druhu.

A variant ošetrovania: 62,78 ha v rámci JPRL 507,508,511. Plánovaná spotreba herbicídu 3 7671 Roundup Biaktiv (počet vpichov 1 883 400) cena herbicídu 37 422 €, cena za prácu + herbicíd 63939,65.

B variant ošetrovania: 60 ha v rámci JPRL (čísla dielcov: 512, 513), SKU-EV 0098 Nesvadské piesky – časť Líščie diery. Celková výmera, na ktorej bude odstránený pajaseň žliazkatý: 0,22 ha v rámci JPRL (číslo dielca: 378) a to vrátane likvidácie semenných jedincov pajaseňa žliazkatého na lokalite Čenkov. (v počtoch: - 290 ks s obvodom kmeňa do 20 cm, - 400 ks s obvodom kme-

ňa 20–40 cm, - 350 ks s obvodom kmeňa 40–60 cm, - 330 ks s obvodom kmeňa 60–80 cm, 15 ks s obvodom kmeňa 80–100 cm). Plánovaná spotreba herbicídu Roundup Biaktiv 2 4001 (počet vpichov 1 200 000), cena za prácu + herbicíd - 63 559,80.

■ Vyhodnotenie výsledkov dva roky po eradikácii

Efektívnosť odstraňovania závisí predovšetkým od typu herbicídu, veku stromu a intenzity a kvality ošetrovania. Už pri zakladaní hodnotených plôch sme konštatovali, že kvalita vykonaných opatrení bola rozdielna. Plochy A boli ošetrené dôslednejšie, zásah bol účinný 99–100 %. Dva roky po ošetrení sme na piatich plochách variantu A našli od 0 do 207 ks nových semenáčov. Výmladky sa na plochách nevyskytovali. Pokusné plochy mali veľkosť 2 m². Výsledky hodnotenia varianty A sprehľadňuje tabuľka č. 1.

Vo variante B sa účinnosť zásahu v roku ošetrovania pohybovala od 32–79 %. Dva roky po ošetrení mimo jedincov, ktoré po zásahu ostali živé sme na plochách našli od 1–7 ks výmladkov. Na ploche sa nevyskytovali semenáče. Aj v tomto prípade mali hodnotené plochy veľkosť 2 m². Výsledky hodnotenia varianty B sprehľadňuje tabuľka č. 2.

Nové semenáčky z roku 2019

■ Záver

Cena eradikácie pajaseňa žliazkatého v Čenkovskej lesostepi s nákladmi na prácu a použitý materiál vrátane glyfosátu činila 1040 €/ha. Množstvo použitého koncentrovaného herbicídu (Roundup Biaktiv) bola 50 l/ha. Po dvoch rokoch od ošetrovania sa vyskytlo rozsiahle zmladenie v podobe semenáčov a výmladkov. Zníženie účinnosti eradikácie výskytom nových semenáčov je spôsobené aj vysokou širitelnosťou semien na veľké vzdialenosti. EU plánuje zakázať do 2 rokov herbicidy na báze glyfosátov. Vhodnejším variantom injektáže by mohlo byť využitie biologických prípravkov napríklad niektorých druhov rodu *Verticillium*. V tomto prípade ale nemáme v domácich podmienkach overenú účinnosť a náklady na eradikáciu.

Podakovanie

Článok vznikol vďaka podpore projektu „Výskum a vývoj na podporu konkurencieschopnosti slovenského lesníctva - SLOV-LES“, projekt financovaný z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301).

Ing. Valéria Longauerová PhD.,
Mgr. Katarína Sujová PhD.,
Ing. Miriam Maľová, PhD.,
Ing. Andrej Kunca, PhD.,
Ing. Roman Leontovych, PhD.
Národné lesnícke centrum –
Lesnícky výskumný ústav Zvolen
foto: V. Longauerová

Obr. 2: Pajaseň žliazkatý

MOTOROVÁ PILA

III. část

Mechanické, manuálně poháněné pily

Vladimír Simanov, Radan Bernacký

Na Slovensku ohlásila uherská komora vynález přenosné mechanické pily obsluhované jedním dělníkem roku 1769, a z první poloviny 19. století je znám pokus dačického lesmistra Vincence Hlavy o mechanizaci kácení stromů sestrojením zvláštní pily, kterou bylo možné za 2–3 minuty pokácet i tlusté stromy. Údajně jen pro nedostatek tuzemského kvalitního plechu nebylo možné zahájit její hromadnou výrobu. U pil poháněných lidskou silou se nehovoří o mechanizaci, protože není použit hnací stroj. Používá se termín technizace, vystihující, že se využívá principů mechaniky pro zvýšení přitlaku na pilový list, či se vyvozuje přímočarý vratný pohyb pilového listu (páky, kola, ozubeného kola s pastorkem a klikového mechanismu) pro zlepšení účinnosti přenosu lidské a zvířecí síly a usnadnění práce (místo práce v pokleku ve stoje či dokonce v sedě). Zapojení více skupin svalů současně – svalů pažních, nožních i břišních, vedlo sice ke zvýšení účinnosti práce, ale za cenu velkého zatížení až přetížení organismu.

V severní Americe se začaly manuálně poháněné mechanické pily vyrábět počátkem 19. století. Hamiltonova Drag saw byla poháněná dvěma muži ručním otáčením kola s klikou (podle inzerátů u tenkých stromů, tj. do tloušťky na řezu cca 51 cm postačil jeden). Rotační pohyb se převáděl na vratný pohyb a pilový list vykonal 250–300 kmitů za minutu. Lišty se dodávaly v délkách 3, 4, 6, a 9 ft (92–275 cm). Pílu bylo možné použít pro kácení i příčné přerézávání. V inzerátech se

uvádělo, že nahradí až 20 dřevorubců vybavených sekerami. Kácení stromu do tloušťky 24 in (cca 51 cm) nemělo trvat ani 5 minut a garantovaná výška pařezu měla být o 12 až 16 in (30,5–41 cm) nižší, než při kácení břichatkou. Na místo těžby byla pila dopravována pomocí dvou kol, které byly součástí rámu, a přemísťování pily v terénu zvládli dva muži. V USA byla pila patentována na jméno Samuel H. Hamilton 7. prosince 1837, č. patentu US 502, ale prodávána byla za 50 USD už dříve.

Roku 1855 si patentoval Simon Ingersoll z Connecticutu kácecí kmitací pílu (tree felling reciprocating saw), jejíž konstrukční zvláštností byl kmitavý pohyb obloukového pilového listu a kuželový převod.

Ve většině publikací týkajících se historie těžby dříví je obrázek klikou poháněné pily (cranked saw) z roku 1856. Z obrázku vyplývá, že se jedná o velké ozubené kolo umístěné kolem stromu v místě řezu, po němž se pohybuje robustní nůž poháněný ruční klikou, který se každým otočením kolem stromu zařezává hlouběji. Princip kácení je tak podobný, jako při ohlodávání stromu bobrem. Pro udržení přijatelné výšky pařezu musela být pro otáčení klikou vykopána vedle stromu jáma. Vynálezcem tohoto zařízení byl George C. Ehsam z New Yorku, a není známo, zda vůbec existoval její funkční model.

Roku 1856 si patentoval jednoduchou mechanicky poháněnou pílu Ebenezer Mathers z Virginie. Listová pila byla umístěna na kozlíku, uváděna

do pohybu byla kývavým pohybem rukojetí a přitlak pily do řezu byl zvyšován pružinou.

Roku 1856 si patentoval Simon Ingersoll další mechanickou pílu, tentokrát poháněnou klikou, použitelnou pro příčné přerézávání kmenů i kácení stromů.

V roce 1857 si Matthew Ludwig z Massachusetts patentoval rozměrnou mechanickou ocasku pro kácení stromů (Sawing-Machine for Felling Trees, Patent 17,686 z 30. června 1857).

Ojedinělou konstrukcí měl „kroužkovač a káceč stromů“ A. P. Torrence, patentovaný v roce 1959. Byl to robustní nůž, který se pomocí pákového mechanismu zařezával po obvodu stromu, a to buď jen pro narušení kůry a lýka (pro odumření stromu na stojato), nebo při hlubším řezu pro pokácení. Modifikované zařízení (s jiným tvarem nože a páky) si pak patentoval v roce 1860 (Patent 29,019, Jul. 03.1860).

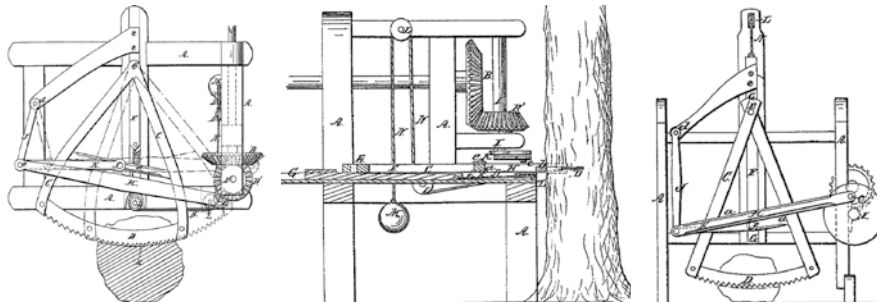
Thomas Alexander z Ohia si patentoval roku 1859 „rowing saw“ (veslovací pílu), která byla poháněna pohyby paží podobně jako při veslování.

Roku 1862 si patentoval William Ackerman z Michiganu „zlepšení strojů pro kácení stromů a řezání klád“ (improvement in machines for cutting trees and logs), které bylo vybaveno kuželovou rotační frézou. U tohoto stroje není známo, že by byl vyráběn.

Roku 1862 si L. S. Alder z Indiany patentoval kotoučovou pílu pro kácení stromů, která mohla

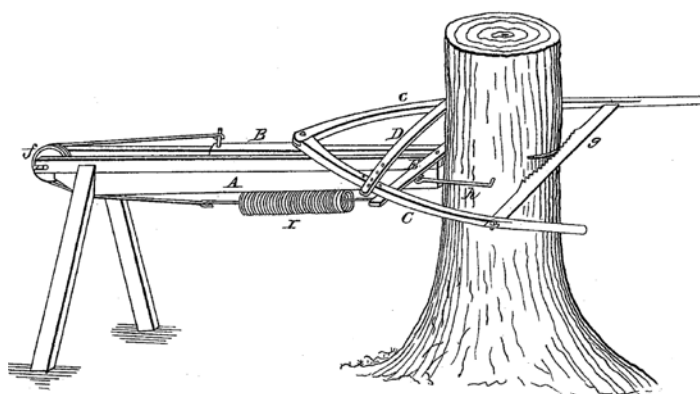
Obr. 3.01: Mechanická Hamiltonova Drag saw poháněná klikou (červen 1835).

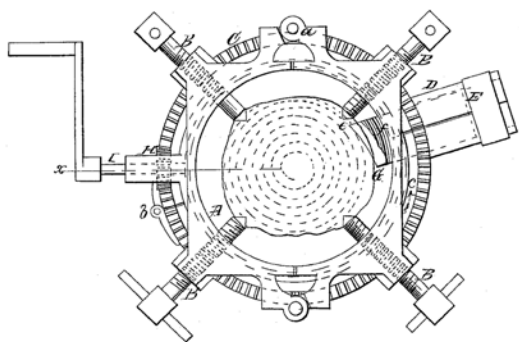
Obr. 3.02: Kmitací pila Simona Ingersolla z roku 1855.

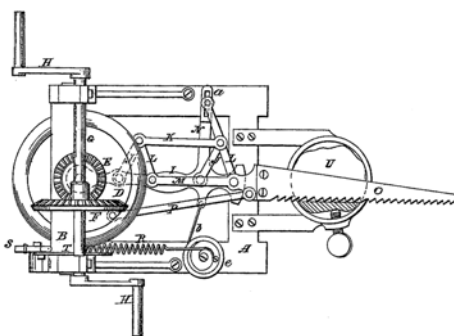
Obr. 3.03: Kácací stroj George C. Ehrensa z roku 1856 (ilustrace Rebe Goldberg, patentová dokumentace žádný celkový obrázek neobsahuje).

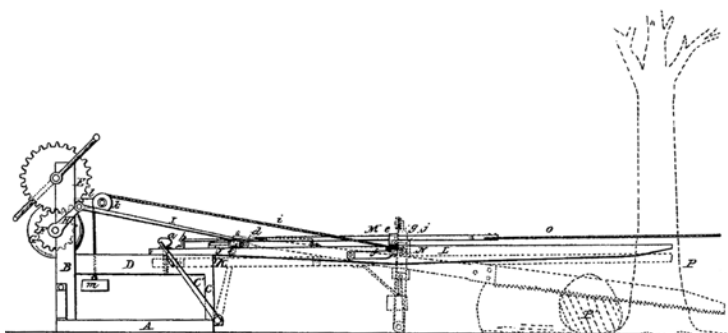
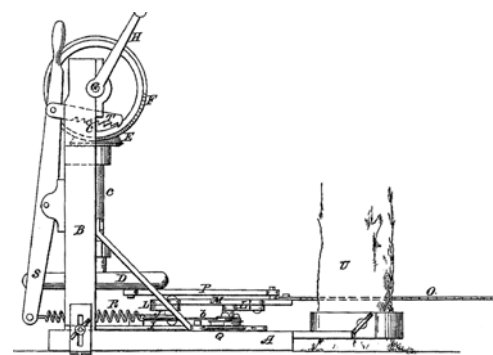
Obr. 3.05: Pila Ebenezer Matherse. (Podle patentového spisu 14,462, Mar. 18. 1856, Directory of American Tool and Machinery Patents).

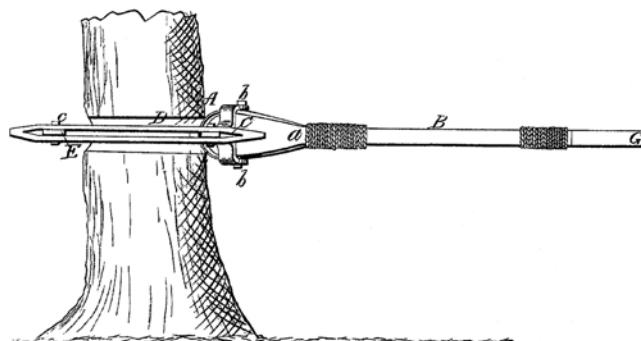
Obr. 3.04: Kácací stroj George C. Ehrensa z roku 1856. (Podle patentového spisu 14,462, Mar. 18. 1856, Directory of American Tool and Machinery Patents).

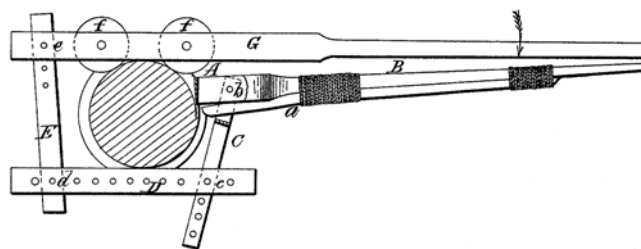
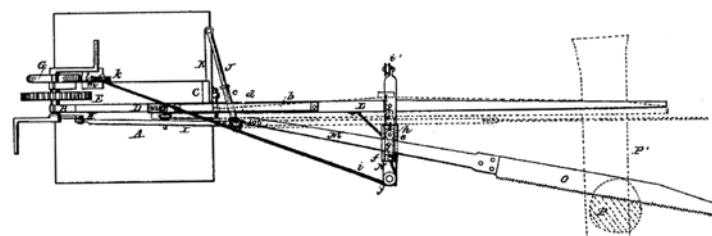
Obr. 3.06: Klicou poháněná pila Simona Ingersolla z roku 1856. Vlevo pozice pro přeřezávání, vpravo pozice pro kácení. (Podle patentového spisu 15,913, Oct. 14. 1856, Directory of American Tool and Machinery Patents).

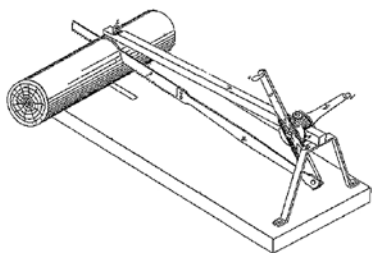

Obr. 3.07: Kácací pila Matthewa Ludwiga z roku 1857. (Podle patentového spisu 17,686, Jun. 30, 1857, Directory of American Tool and Machinery Patents).

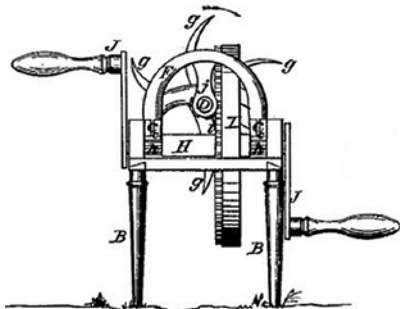
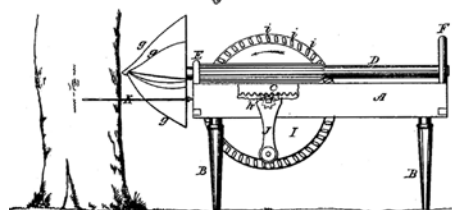
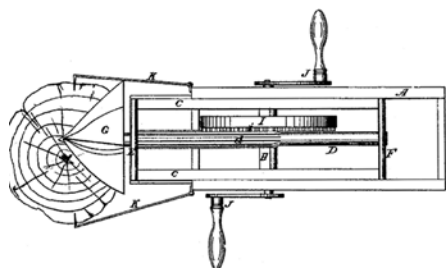

Obr. 3.08: Kroužkovač a káčeč stromů A. P. Torrence z roku 1859. (Podle patentového spisu 26,385, Dec. 06, 1859, Directory of American Tool and Machinery Patents).

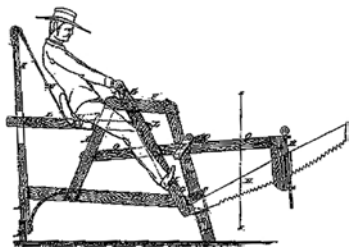

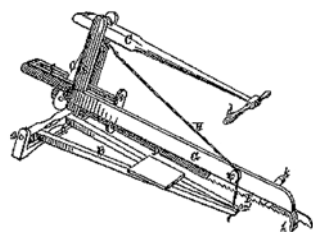
Obr. 3.09: Pila Thomase Alexandera podle nákresu v patentovém spisu.

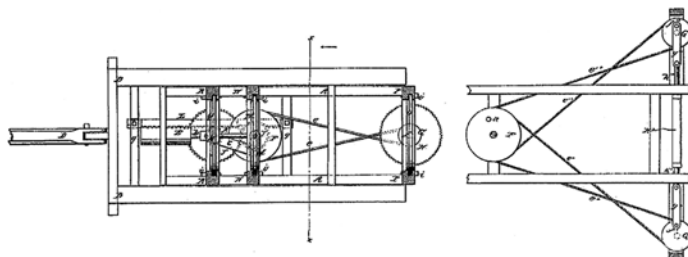
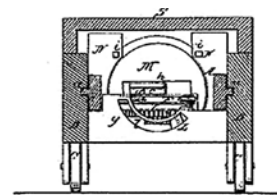
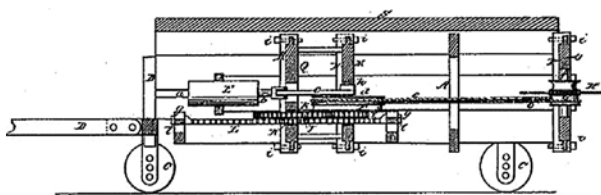
Obr. 3.10: Ackermanovo káecí zařízení (rotační fréza) z roku 1862. (Podle patentového spisu 34,933, Apr. 15. 1862, Directory of American Tool and Machinery Patents).

Obr. 3.12: Hellerova pila podle nákresu v patentovém spisu z roku 1870.

Obr. 3.13: Lazy Saw Johna Hamise podle nákresu v patentovém spisu.

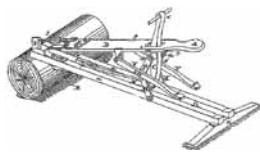
Obr. 3.11: Alderova pila z roku 1862, alternativně vybavená kotoučovou nebo kmitací pilou. (Podle patentového spisu 35,805, Jul. 08. 1862, Directory of American Tool and Machinery Patents).

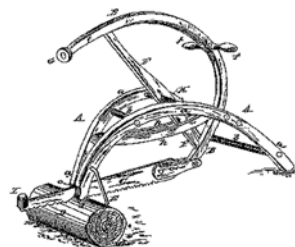
Obr. 3.14: Treadle Buck Saw Johna Linnela podle nákresu v patentovém spisu.

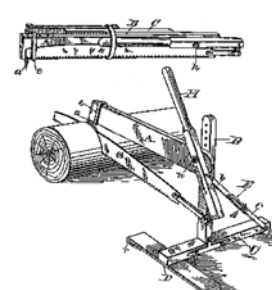
Obr. 3.16: Inzerát na Bostwick's Riding saw z roku 1879.

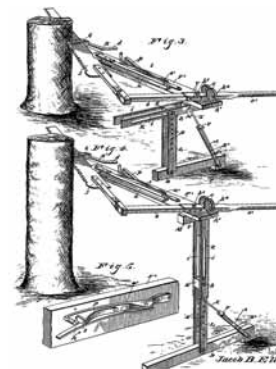
Obr. 3.15: „Jezdecká pila“ Pila W. Gilese podle nákresu v patentovém spisu z roku 1878.

Obr. 3.17: Bredemannova pila podle nákresu z patentového spisu. Na výkresu je patrné zajištění přetřezávaného polena kramlí, aby se nepohybovalo současně s pilovým listem.

Obr. 3.18: Pila Marvin Smitha podle nákresu v patentovém spisu z roku 1822.

Obr. 3.19: Pila Jacoba B. Ellise podle nákresu v patentovém spisu z roku 1891.

Obr. 3.21: Sägkamraten, spirálová pružina usnadňující pohyb pily „od sebe“.

Obr. 3.20: Mechanická pila Fagersta.

Obr. 3.22: Jerker - pomocné řezací zařízení pro obloukovou pilu (1918).

být alternativně vybavena kmitací pilou (tato modifikace je na obr. 4). Ani o této pile není známo, zda byla vyráběna.

Daniel Heller si patentoval v roce 1870 pilu využívající sílu paží i nohou obsluhy. Kuriozitou je, že v dobovém tisku byla pila inzerována jako stroj k posilování, u kterého je cvičení rukou a nohou využito k smysluplné práci.

John Harris z Michiganu si patentoval roku 1871 pilu ručně poháněnou pohybem páky nahoru a dolů, nazvanou „lazy saw“ (líná pila, pila pro lenochy).

Šlapáním, či spíše houpací plošinou poháněnou obloukovou pilou „treadle buck saw“ (šlapací kozel) vybavenou setrvačnickem si patentoval v roce 1874 John Linnel z Monticello v Iowě.

Roku 1878 si patentoval „riding saw“ (jezdeckou pilu) či „lightning saw horse“ William Giles. Obsluha na ní seděla obkročmo jako na koni či jízdním kole a kmitavý pily vyvozovala střídavým přitahováním rukojetí k sobě a odtlačováním nožních pedálů od sebe. Pila pracovala v horizontální poloze jako kácací, a ve vertikální poloze jako zkracovací (přeříznutí výřezu tlustého 2 stopy netrvalo údajně ani 2 minuty a pila měla nahradit čtyři dělníky). Se speciálním pilovým listem byla používána i pro opracování kamenných bloků. Od roku 1879 byl rám pily vyráběn z kovových trubek a v konstrukci celé pily převládala kov.

V roce 1879 byla inzerována v časopise American Agriculturist podobná pila firmy Walter Whitfield Bostwick & Co. Cincinnati, nazvaná „Riding Saw Machine“.

Roku 1880 přišel William Bredemann s nápaditým řešením pily s přitahováním rukojetí k sobě a s protizávažím na volném konci pilového listu.

Od roku 1883 vyráběla firma Monarch Manufacturing Company of Chicago svoji ručně poháněnou ocasku Monarch Lightning Sawing Machine.

V letech 1882–1890 podal Marvin Smith několik patentů, na jejichž základě byla od roku 1890 vyráběna ve Farmers Manufacturing Company pila F. S. M. sawing Machine, nazývaná „Folding Saw“ - skládací pila, která byla snadno přenosná.

Po složení měla pila na délku 7 stop (2,1 m) a hmotnost 50 liber (22,7 kg) a jednoduché překlápění pily umožňovalo snadné řezání trámů pro stavby ze dřeva. Už v patentové přihlášce bylo obrázkem zdůrazněno, jak jednoduché je přenášení pily po jejím rozebrání.

Roku 1888 doplnil Jacob B. Ellis pilu přítlačným válcem zvyšujícím pomocí pružiny přítlak pilového listu do řezu a v roce 1891 ji vylepšil, aby byla použitelná nejen pro přerézávání ležících kmenů, ale i pro kácení.

Roku 1888 nabízela pilu Champion fa. Champion Mfg. Co., Quincy. Pila vážící 35 liber byla uváděna do pohybu jedním mužem přitahováním ruční páky k sobě a vyvozováním zpětného pohybu pedálem, na který se nohou přenášela váha obsluhy podobně jako u síčích stroje.

V roce 1902 si patentoval Frank Pahls z Chicaga pilu s nově řešeným napínacím zařízením. Pila byla skládací a při přepravě měla na délku jen 7 stop (2,14 m) a hmotnost 50 liber (22,65 kg). V dobovém tisku bylo uvedeno, že po roce 1908 využívala některý z typů lidskou silou poháněných pil téměř každá americká usedlost pro řezání palivového dříví.

Ve Švédsku zkonstruoval po roce 1900 inženýr Hjalmar Per Håkansson kácací pilu Fagersta (Trädfällningsapparat Fagersta), která byla od roku 1922 vyráběna firmou Fagersta Bruks AB (založenou roku 1873). Zařízení bylo tvořeno rámem z ocelových trubek (vysokým 90 cm) a pilový list s délkou 140 cm byl uváděn do pohybu zdvihem páky dlouhé 140 cm nahoru a dolů. Hmotnost pily byla 8–10 kg, přepravována i obsluhována byla jed-

ním dřevorubcem a její uchycení na kácený strom zabralo méně než 1 minutu. V roce 1922 byla cena pily 50 SEK. Na stejném principu byla založena i kácací a zkracovací pily Telles.

V roce 1911 si patentoval J. Landin z Tandsjö zařízení Sägkamraten (Sawmate), což byla silná spirálová pružina, dlouhá v klidové pozici cca 25 cm, připevněná jedním koncem k rukojeti pily a druhým k ostrému háku, který se zarazil do přerézávaného či káceného kmene. Toto jednoduché a lehké zařízení (jeho hmotnost byla jen cca 20 dkg) umožňovalo práci jednoho dřevorubce s pilou (ocaskou či obloukovkou) tam, kde by jinak bylo nutné použít dva dřevorubce s břichatkou. K popularitě této pomůcky přispěla i její příznivá cena. Prodávala se tehdy za cca 2,50 SEK, což bylo velmi málo ve srovnání s jinými pomůckami té doby. O popularitě této pomůcky svědčí, že se prodávala ještě koncem 40. let. Pomůcka Sägkamraten měla řadu vývojových následovníků, např. Trädfällningsapparat (kácací zařízení) „Kompis“ z roku 1925 firmy Sandvik, nebo podobné zařízení K. T. Ericsona, patentované v roce 1955.

V roce 1918 bylo pro obloukovou pilu zkonstruováno pomocné řezací zařízení pro obloukovou pilu Jerker (Hjälpsågningsapparat Jerker), což byla pružina na nosníku, tlačící oblouk pily do řezu kolečkem umožňujícím kmitavý pohyb pily. Zařízení mělo hmotnost 2,25 kg, bylo patentováno a prodáváno ve Švédsku firmou Archimedes AB, Stockholm a v Norsku firmou G. Hartmann, Kristiania. Počet prodaných kusů není bohužel známý. Gustav Lundberg z Vysoké školy lesnické psal v roce 1918 v lesnickém časopise Skogen č. 6., že zařízení zkracuje dobu řezu obloukovou pilou o 1/3. Snížení spotřeby času na řezání bylo sice lákavé, ale cena 20 SEK v roce 1920 byla považována za příliš vysokou.

LESY V EURÓPE II.

Albánsko

Počet obyvateľov	3,510 mil.
Celková výmera lesov	776 tis. ha
Lesnatosť	28,3 %
Podiel súkromných lesov	2 %
Výmera súkromných lesov	15 tis. ha
Celková zásoba dreva	75 mil. m ³ s k.
Zásoba dreva na 1 ha	97 m ³ s k.
Ročná ťažba	191 tis. m ³ b. k.
Podiel paliva na dodávkach	86 %

Pri udávanej výmere lesov 776 tis. ha je lesnatosť 28,3 %, pričom 30 % plochy lesov zaberajú výmladkové lesy a 25 % kroviny bez hrúbia. Lesy vystupujú od pobrežia mora až k alpským lúkam vo výške nad 2000 m n. m., a 13 % výmery lesov zaberajú chránené územia. Na zásobách dreva sa 4/5 podieľajú listnáče, a hlavnou ihličnatou drevinou je borovica čierna. Albánsko je jednou z mála európskych krajín, kde lesnatosť neustále klesá (každoročne o 0,8 %) odlesňovaním pre získavanie poľnohospodárskej pôdy, pastvou a nelegálnou ťažbou palivového dreva. Ťažba prevyšuje prírastok a zásoba dreva v lesoch klesá. Pastva v lesoch je natoľko bežná, že v evidencii pôdy splývajú lesy s pastvinami. Na úbytku lesov sa podieľa fakt, že počet obyvateľov sa od vojny strojnásobil. Vývoj vlastníckej štruktúry pôdy je komplikovaný. Do roku 1912 bolo Albánsko súčasťou Osmanskej ríše, podľa jej zákonov patrila všetka pôda ako „dar boží“ sultánovi (štátu), a len v oblastiach s určitou autonómiou bolo možné súkromné vlastníctvo poľnohospodárskej pôdy. Po dobu trvania autonómneho kniežactva v rokoch 1914-22 sa prax držby pôdy nezmenila. Od roku 1922 až do vojny bol vedúcou albánskou osobnosťou Ahmet Zogu (najprv ako premiér, potom prezident a nakoniec ako kráľ), za jeho pôsobenia získalo 6 privilegiovaných rodín kontrolu nad všetkou poľnohospodárskou pôdou, a v roku 1946 bola pôda až na výnimky (cca 5 %) zoštátnená. Vzhľadom k chýbajúcej tradícii súkromného vlastníctva nebolo možné v roku 1991 použiť pre odštátnenie pôdy len mo-

del klasických reštitúcií (podiel súkromných lesov nedosiahol nikdy v histórii ani 5 %). Od roku 1996 bolo pôvodným vlastníkom lesov vrátené v reštitúciách len 10 % plôch, a to z dôvodu náročnej identifikácie majetkov, pretože prevažná časť nárokov sa mimo pobrežnej časti štátu opierala len o zvykové feudálne práva. V dôsledku toho tvorí 70 % občianskych súdnych sporov spory o určenie vlastníka. Albánska metóda odštátnenia išla cestou priameho prídela pozemkov, alebo prídela do obecného vlastníctva podľa počtu členov rodiny, sídliačich v obci v roku 1991 (u lesnej pôdy sa do obecného vlastníctva pridelovalo na každú rodinu od 0,4 do 1,0 ha). Niektoré prefektúry (kraje) na severe krajiny ale zvolili metódu podľa počtu rodín, bez ohľadu na ich početnosť, a to s ohľadom na „staré hranice užívania“. Toto poňatie odštátnenia má za následok extrémnu fragmentáciu pozemkov; 420 tis. majetkov má priemernú plochu 1,5 ha, a to na viac ako troch parcelách; v horách ale nedosahuje priemerná výmera majetku ani 0,5 ha. Prídelovým spôsobom bolo odštátnenie právne i fyzicky ukončené v roku 1992, ale civilné spory na medzinárodnom súde o určenie vlastníctva zďaleka nekončia. Prídel pôdy do obecného vlastníctva vedie v niektorých dôsledkoch až k protiprávnemu konaniu – 60 % rodín získava palivové drevo v najbližšom lese, bez ohľadu na to, kto ho vlastní. V rokoch 1996-2004 financovala Svetová banka a talianska vláda prostredníctvom Albánskeho lesníckeho projektu prevod lesov na obce, čo bol vôbec prvý lesnícky pro-

jekt v histórii Albánska. V rámci neho bol uskutočnený prevod lesov na 1/3 obcí uvažovaných podľa „Zelenej stratégie“, v ktorej je cieľom previesť 40 % lesov a 60 % pastvín na obce. Podiel súkromných vlastníkov na držbe lesov je 2 % (fyzické osoby) a verejných lesov 98 % (81 % štátne lesy, 17 % obecné lesy). Celková zásoba dreva je 75 mil. m³ s k., pri zásobe na 1 ha 97 m³ s k. Pri ročnej ťažbe 191 tis. m³ b. k. je podiel paliva na dodávkach cca 86 %. O certifikácii lesov nie sú žiadne informácie. Centrálnym úradom zodpovedným za lesy je Ministerstvo životného prostredia, lesov a vodných zdrojov, Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave, Rrugat e durrës, nr. 27, Tiranë. Právo prenajať štátnu pôdu za účelom jej využívania fyzickým osobám a združeniam má vláda, zastúpená prefektúrami. Doba prenájmu je u väčšiny plodín do 10 rokov, do 30 rokov pri chove dobytka a až na 99 rokov sa prenajímajú ovocné sady a lesy. Ministerstvom je riadené Riaditeľstvo lesov s kompetenciou nad lesmi a pastvinami v majetku štátu, obecnými lesmi a pastvinami a chránenými oblasťami. Riaditeľstvo má personál v 36 dištriktoch a 103 miestnych úradoch a samostatná Lesná polícia má výkonnú moc a vykonáva inšpekcie. Samostatné riaditeľstvo spravuje národné parky a chránené územia. Súkromní vlastníci lesov a pastvín sa združujú v 144 obecných združeniach, troch regionálnych a v Národnom združení vlastníkov obecných lesov a pastvín, Shoqata Kombëtare e Pyjeve dhe Kullotave Komunal, Rr. Islam Alla, 40/1, Tiranë, www.shkpkk.org, ktoré bolo založené v roku 2003 a je členom Confederation of European Forest Owners (CEPF) www.cepf-eu.org. Lesnícky odbor má Poľnohospodárska univerzita, Univerziteti Bujqësor i Tiranës, www.ubt.edu.al.

prof. Vladimír Šimanov

ZO SVETA

ČESKÁ REPUBLIKA: ORKÁN SABINA ZNIČIL
VIAC AKO MILIÓŇ KUBÍKOV DREVA,
NAJHORŠIA SITUÁCIA JE NA ŠUMAVE

Orkán Sabina zasiahol Česko v noci na 10. februára. Na Sněžke dosiahol v nárazoch rýchlosť až 180 kilometrov za hodinu, v nížinách mal rýchlosť v nárazoch asi 100 kilometrov za hodinu.

V lesoch štátneho podniku Lesy České republiky (LČR) podľa spresnených odhadov zničil asi 950 tisíc metrov kubických dreva. Finančne ide o škody v hodnote 250 miliónov až 300 miliónov českých korún. Vojenské lesy hlásia škody okolo 150 tisíc kubíkov. Zrejme najviac zasiahnutou časťou krajiny je Šumava, v NP Šumava padlo asi 50 tisíc kubíkov. KRNP hlási škodu vo výške 5 000 kubíkov. Škody v ďalších častiach krajiny nepresahujú obvyklý objem škôd zo zimných víchric.

Podnik by chcel kalamitné drevo spracovať do konca mája. „Uvoľňujeme lesné cesty, opravujeme oplotenia

a začali sme s likvidáciou polomov v porastoch. Prednosť bude mať smrekové drevo, čiastočne ho využijeme na ochranu lesa pred podkôrnikom pri jarnej rojení,“ uviedol generálny riaditeľ Lesov ČR Josef Vojáček.

Vydanie zákazu vstupu do lesov štátneho podniku neplánuje. „Stále ale platí, že v týchto dňoch neodporúčame návštevu lesa,“ upozornil Vojáček.

Minuloročná ťažba v LČR vzrástla kvôli podkôrnikovej kalamite o 30 percent na rekordných 13,89 milióna m³. Doteraz odhadovaný milión m³ zničeného dreva po orkáne Sabina tak predstavuje približne sedem percent minuloročnej ťažby. Samotná ťažba podkôrnikového dreva vlni vzrástla o 62 percent na 9,71 milióna m³. Ťažba dreva zničeného vetrom vlni dosiahla zhruba 2,42 miliónov m³.

silvarium.cz

DURÍNSKO: 185.000 M³ POŠKODENÉHO
DREVA PO ORKÁNE SABINA

Orkán Sabina, ktorý sa prehnal Durínskym 8. a 9. februára, spôsobil

v durínskych lesoch škody v objeme 185 000 metrov kubických dreva. Tento údaj je výsledok nedávno dokončeného prieskumu Durínskeho štátneho lesníckeho ústavu.

Tri štvrtiny z celkového objemu sú vývraty, zlomený bol iba každý štvrtý strom. Dominujú škody na jednotlivých stromoch, plošné vývraty sa vyskytli len zriedkavo. Škody na štátnych lesoch sú okolo 80 000 m³.

Najviac postihnutým druhom je smrek. Štátny lesnícky ústav preto rozloží pred tohtoročným náletom podkôrného hmyzu vhodné smrekové kmene ako lapáky. Ich zámerom je zneškodniť takto prvú vlnu chrobákov.

Durínske lesy

BADENSKO-WÜRTTEMBERSKO: 1,6 MIL. M³
DREVA PADLO NA JUHOZÁPADE KRAJINY
KVÔLI SABINE

8. a 9. februára sa orkán „Sabina“ prehnal celým Nemeckom.

Podľa prvého hrubého odhadu, množstvo poškodeného dreva v Bádensku-Württembersku je okolo 1,6 milióna metrov kubických, čo znamená, že prvý odhad Spolku nemeckých lesní-

kov, ktorý bol 1 až 2 milióny m³ na celé Nemecko bude výrazne prekročený.

Štát Bádensko-Württembersko podporí vlastníkov lesov pri riešení škôd a zalesňovaní oblastí prostredníctvom poradenstva a finančnej pomoci.

Forstpraxis.de

NEMECKO: VPLYV EXTRÉMNYCH
POVETERNOSTNÝCH PODMIENOK NA LES

V dôsledku situácie po orkáne Sabina zatvorili v Nemecku na mnohých miestach školy, vlaky nepremávali, mnohé lety boli zrušené. Ďalšie dôsledky extrémnych poveternostných podmienok sa ukážu po čase. Spolkový štatistický úrad informoval o ťažbe poškodeného dreva v uplynulých rokoch.

Podľa údajov Spolkového štatistického úradu (Destatis) bola v roku 2018 ťažba dreva, ktoré bolo poškodené vplyvom vetra a víchric 18,5 milióna m³, čo je takmer štvornásobok v porovnaní s rokom 2017 (4,7 milióna m³ v dôsledku vetra a búrok). Krajinou sa prehnali búrky „Xavier“ (začiatok októbra 2017), „Herwart“ (koniec októbra 2017) a aj „Friederike“ (január 2018).

Podľa oficiálnych štatistík sa v roku 2018 vyťažilo celkom 65 miliónov m³ dreva. Skutočnosť, že ťažba bola vtedy tak vysoká (31,9 milióna m³), bola podmienená aj teplotou a suchom v roku 2018 a s tým súvisiacou citlivosťou určitých druhov stromov na škodcov, ako je napríklad lykožrút. Ťažba dreva poškodeného hmyzom bola v roku 2018 v objeme 11,3 milióna m³.

Podľa nemeckej meteorologickej služby bola „Sabina“ len slabšia víchrica, pretože taká sa vyskytuje v Nemecku každé dva až tri roky, no nejde o taký orkán ako je „Kyrill“. Po tom, čo sa „Kyrill“ v januári 2007 prehnal s rýchlosťou vetra nad 140 km/h ponad nemeckú nížinu a s viac ako 180 km/h ponad Zugspitze, muselo byť v roku 2007 v dôsledku poškodenia vetrom vyrúbaných 31,3 milióna m³ dreva. Teda 20-krát viac ako v roku 2006 (1,5 milióna m³). Celkové množstvo poškodeného dreva v roku 2007 bolo 34,9 milióna m³.

Destatis

preklad: Bc. Barbora Albrechtová

Z DOMOVA

BEZPEČNÉ DNI V PRÁCI

V predposledný februárový piatok sa na Strednej odbornej škole lesníckej v Prešove stretli žiaci desiatich stredných odborných škôl z celého Slovenska so zameraním na lesníctvo, drevárstvo, stavebníctvo a techniku, aby si zmerali sily v celoslovenskom finále súťaže Bezpečné dni v práci, ktorá sa konala už po tretíkrát. Súťaž vznikla z iniciatívy predsedníčky Odborového zväzu Drevo - Lesy - Voda JUDr. Vlasty Szabovej, PhD. a koná sa pod záštitou tohto odborového zväzu, s partnerskou pomocou celého radu spoluorganizátorov. Cieľom súťaže je vštepovať mladšej generácii správne pracovné návyky, obozretnosť a opatrnosť, znalosť pravidiel bezpečnosti práce a v neposlednom rade zručnosť pri poskytovaní prvej pomoci pri pracovných úrazoch.

Súťažiaci si zmerali sily v teoretických i praktických disciplínach. Výsledky preukázali, že úroveň súťažiacich sa každoročne zvyšuje a bodové rozdiely vo výsledkovej listine boli naozaj tesné. V kategórii družstiev si putovný pohár

predsedníčky OZ D-L-V odniesol tím Súkromnej odbornej školy DSA Trebišov, striebornú priečku obsadila Stredná odborná škola technická Košice, bronz pripadol hosťom – Strednej odbornej škole lesníckej v Prešove. V kategórii jednotlivcov patrilo víťazstvo Vanese Chobotovej zo SOŠ stavebnej zo Žiliny, druhé miesto obsadil Marián Tomáš zo SOŠ technickej z Prešova a tretí bol Dominik Vyrostecký zo SOŠ lesníckej z Prešova.

Organizátori potvrdili odhodlanie pokračovať v organizovaní ďalších ročníkov tejto súťaže. Pre lesnícky sektor je to nepochybne dobrá správa, pretože miera rizika pracovného úrazu pri práci v lese je vysoká.

Peter Gogola

PŮVOD DREVA SI MÔŽE OVERIŤ AJ VEREJNOSŤ

Prehľad o tom, z ktorej lokality pochádza kalamitné drevo odvážané z Tatranského národného parku, bude mať aj verejnosť. Prostredníctvom stránky Štátnych lesov TANAP-u, ktoré sú správcami štátnych pozemkov v najstaršom a najväčšom slovenskom národnom parku, si od marca môže ktokoľvek overiť, či sa drevo na korbe nákladného auta ocitlo naozaj legálne.

„V dnešnej dobe, keď silnie tlak na transparentnosť ťažby a nakladania s drevnou hmotou, chceme dať širokej verejnosti možnosť odsledovať každú odvážanú fúru dreva. V porovnaní s inými subjektmi na Slovensku nejde síce v našom prípade o veľký objem, avšak sme správcami lesných pozemkov v najstaršom slovenskom národnom parku, ktorý bol od svojho založenia inšpiráciou pre ostatných. Možno to nebude inak ani teraz,“ uviedol Maroš Petřík, riaditeľ Štátnych lesov TANAP-u, ktoré sa starajú o územie s rozlohou 43 000 hektárov. Tento rok plánujú celkovo spracovať necelých 50 000 m³ dreva, ktoré pochádza z vetrových či podkôrníkových kalamít.

Systém je zatiaľ v testovacej prevádzke, jeho princíp je jednoduchý. Zamestnanci Štátnych lesov TANAP-u, ktorí dozerajú na výdaj dreva, sú povinní priamo na odbernom mieste urobiť tri fotografie. Na prvej má byť zreteľne viditeľný doklad o pôvode dreva spolu s kontrolnou známkou, druhý záber bude na odvozový prostriedok aj s celým nákladom a evidenčným číslom vozidla, ktorého detail zachytí ešte tretia snímka. Predtým, ako sa náklad vyberie na cestu, ich odošlú na webovú stránku www.lesytanap.sk, kde si verejnosť bude môcť overiť, či je drevo prepravované v súlade s platnou legislatívou.

„Dúfame, že v čo najkratšom čase vyčistíme prípadné nedostatky a systém kontroly odvozu dreva bude fungovať ozaj bez najmenších problémov, aby ve-

rejnosc nemala žiadne pochybnosti o tom, že kalamitné drevo je z nami spravovaného územia odvážané skutočne transparentne a v súlade s platnou legislatívou,“ dodáva Maroš Petřík.

Mgr. Martina Petránová
ŠL TANAP-u

REKONŠTRUKCIA BUDOVY NLC

Budova Národného lesníckeho centra s verejným cestným podjazdom na Sokolskej ulici bola postavená podľa projektu významného slovenského architekta prof. Emila Belluša v 30. rokoch minulého storočia. V roku 1976 bola budova rozšírená o prístavbu, ktorej autorom bol rovnako významný architekt Vladimír Dedeček. Od roku 2006 v budove sídlia tri zo štyroch útvarov Národného lesníckeho centra. V súčasnosti prebieha komplexná rekonštrukcia tejto budovy, ktorá jej vdýchne nový život a zároveň pomôže aj revitalizácii tejto časti mesta. Rekonštrukcia sa realizuje v rámci projektu s názvom „NLC – Zníženie energetickej náročnosti budovy“, ktorý je financovaný prostredníctvom Operačného programu „Kvalita životného prostredia“. Výška celkových oprávnených výdavkov projektu je jeden a pol milióna eur.

Keďže ide o historicky aj architektonicky hodnotnú budovu, vedenie NLC sa rozhodlo všetky úpravy vonkajšieho vzhľadu a sčasti aj interiéru budovy konzultovať aj s odborníkmi z radov archi-

tektov, aby sa budova po rekonštrukcii čo najviac približovala pôvodnému originálu. Napriek hrubej vrstve zateplenia vonkajšej fasády sa individuálne prihladá na zachovanie priečelí a plastických detailov na budove. Veľký dôraz je kladený aj na farebnú mozaiku zo strany Sokolskej ulice – táto bude nahradená novou mozaikou, ktorá bude vychádzať z pôvodnej farebnej kombinácie. Na viacerých miestach budovy sa nachádza obklad zo vzácneho spišského travertínu, ktorý sa už v dnešnej dobe neťaží. Cieľom je pri rekonštrukcii zachovať obklady tak, aby sa využil pôvodný materiál a čo najvernejšie kopíroval pôvodný stav.

Národné lesnícke centrum nad rámec pôvodného projektu rozhodlo aj o revitalizácii drevín pred hlavným vstupom do budovy. Z bezpečnostných dôvodov by mali byť pôvodné prestarnuté tuje a smreký nahradené novými drevinami, čím sa vytvoria dve menšie oddychové zóny pre verejnosť.

Ing. et. Ing. Ján Lichý, Ph.D.

Národné lesnícke centrum Zvolen

ETUDY Z DREVA XXI.

Téma drevená hračka otvorila v roku 2019 tretiu dekádu súťaže Etudy z dreva. Súťaž organizujú LESY SR, š. p., Lesnícke a drevárske múzeum Zvolen, ktoré vypisalo

v roku 2019 už jej XXI. ročník. Rokmi sa súťaž vykrýštalizovala najmä do merania sil študentov stredných a vysokých škôl.

Na súťažnom poli remesla a dizajnu sa stretlo 71 autorov zo siedmich stredných škôl umeleckého a drevárskeho zamerania z celého územia Slovenska a Českej republiky, ktorí do súťaže prihlásili 72 drevených hračiek. Súťaž predchádzala výstava Etudy z dreva – drevená hračka, na ktorej sú hračky detskému návštevníkovi úplne k dispozícii, s takmer každou sa deti môžu pohrať či preskúmať ich dotykovo a vizuálne.

V tomto roku sa do súťaže zapojili školy umeleckého priemyslu z Ružomberka, Bratislavy, Žiliny a Opavy. Svojimi prácami sa prezentovali tiež študenti Strednej odbornej školy drevárskej zo Zvolena, lesníckej z Bijakoviec a Prakoviec. Výstava ponúka prevažne hračky vychádzajúce z ľudových tradícií, ako sú koníky, rôzne zvieratká, odrážadlá, prevliekačky, staršie ale i súčasné spoločenské hry.

Odborná hodnotiacia porota pracovala už tradične pod vedením prof. Ing. Štefana Schneidera, PhD., v zložení prof. Ing. Tibor Uhrín ArtD. vedúci katedry dizajnu na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach, Eva Bodnárová, bývalá šéfredaktorka z Vydavateľstva YUDINY, Ing. Ladislav Klíma zo Slovenského technického múzea v Košiciach a PhDr. Peter Zemaník zo Zväzu spracovateľov dreva SR. Vyhlásenie výsledkov súťaže boli vyhlásené na slávnostnej vernisáži v utorok 18. februára.

Jedna z dvoch víťazných prác – detské odrážadlo.

foto: Ing. Ján Slivinský

Celkovým víťazom súťaže sa stala škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru z Bratislavy, ktorej študentky Barbora Brčiaková a Nina Tesáriková získali dve prvé ceny za detské odrážadlá. Druhá cena nebola udelená. Tretia cena bola udelená študentke bratislavskej Školy umeleckého priemyslu Daniele Pužárovej za nápadité riešenie hojdacieho koníka.

Porota udelila aj tri uznania: študentke Súkromnej školy umeleckého priemyslu v Žiline Lei Nagyovej za drevenú stavebnicu CLICLA. Ďalšie ocenenia putovali Kamile Benovej zo Strednej školy priemyslovej a umeleckej v Opave za stavebnicu Proměnlivý hamburger. Uznanie dostal aj Adam Kalmár zo SOŠ drevárskej vo Zvolene za kinetickú hračku MAGNETO - drevené mobilné objekty s využitím magnetu. Cena Primátorky mesta Zvolen bola udelená Lukášovi Dvořáčkovi zo Školy umeleckého priemyslu v Ružomberku za predmet LIGHT AND SHADOW. Ocenenie Zväzu spracovateľov dreva SR získala koza na kolieskach DOJKA od Adriany Longauerovej zo SOŠ drevárskej vo Zvolene.

*Bc. Milan Boledovič
Lesnícke a drevárske múzeum, Zvolen*

TATRANSKÍ LESNÍCI RÁTAJÚ ŠKODY

Škody po silnom vetre, ktorý na konci februára potrápil Slovensko, bilancujú aj tatranskí lesníci. Podľa ich odhadov len na území v správe Štátnych lesov TANAP-u prírodný živý vyvrátil a polámal približne 2 500 až 2 600 m³ drevnej hmoty, čo predstavuje viac ako tritisíc stromov.

Zasiahnutá bola najmä oravská časť Tatier, kde vietor poškodil zhruba 800 m³ drevnej hmoty. Intenzívne fúkalo aj v oblasti Tatranskej Javoriny, odkiaľ lesníci hlásili približne 650 m³ vetrovej kalamity, ďalších odhadom 500 až 600 m³ pridali ochranný obvod Podbanské, kde niekoľko spadnutých stromov zatarasilo aj červenou značenú Tatranskú magistrálu v úseku Podbanské – Tri Studničky. Popadané stromy blokovali i asfaltovú cestu k Popradskému plesu. V ochrannom obvode Tatranské Matiare spôsobil vietor škody predovšetkým v mladých prebiekrových lesných porastoch.

*Mgr. Martina Petránová
ŠL TANAPu*

OHRADY BUDÚ OKOLO ZÁHRAD, POLÍ AJ LESOV?

Glosa

Myslíte, že by bolo naivné chcieť v demokratickej krajine, ktorá deklaruje v ústave rešpektovanie všetkých ľudských práv, vrátane ochrany práva vlastníť majetok, aby predtým, ako štátni ochranári alebo aktivisti z mimovládnych neziskových organizácií a občianskych združení vstúpili na lesné pozemky, ktoré patria konkrétnym majiteľom a títo ochranári vyvíjajú na nich vlastné aktivity, minimálne o nich vopred vlastníkov informovali, ak už nie priamo požiadali o súhlas, aby ich mohli vykonávať? Zamyslime sa prosím, ako by sa komukoľvek z nás páčilo, keby niekto bez nášho vedomia a súhlasu vošiel na náš pozemok, trebárs do záhrady za rodinným domom alebo do nášho sadu za dedinou a začal by tam napríklad pre-

meriavať stromy, skúmať, či sme ich správne prerezali alebo ošetrili proti škodcom, či sme včas zobrali úrodu, alebo by spočítali, koľko padaniek ešte ostalo pod stromom a potom by nás títo ľudia, ktorých sme v živote nevideli, udávali na úradoch, spisovali rôzne podnety a verejne vyjadrovali podozrenia z porušenia zákonov a predpisov? V občianskej spoločnosti má samozrejme každý právo zaujímať sa o veci verejné, o dodržiavanie zákona, môže pochybovať o tom, či je v prípade, ktorý ho zaujíma všetko v poriadku, ale myslím, že slušné a korektné je najskôr opýtať sa vlastníka, správcu, právoplatného nájomcu alebo hospodára, čo vykonáva na vlastnom alebo zverenom pozemku a prečo. Nechať si vysvetliť okolnosti, motívy a ciele konania. Iste, ak na druhej strane nie je ochota rozptýliť pochybnosti občana alebo aktivistu, potom je namieste podniknutie ďalších zákonných krokov, ako získať potrebné informácie.

Od vlastníkov lesov ale viem, že prax je iná. Akoby bol les niečím iným ako záhrada, sad, pole alebo iný súkromný majetok. Alebo si majú súkromní vlastníci ohradzovať nielen svoje záhrady, ale aj lesy, aby sme sa v našej demokratickej spoločnosti naučili rešpektovať ich práva? Lesomajitelia v súčasnosti v dôsledku dešpektu, ktorého sa im dostáva nielen od ochrancov prírody, aktivistov, ale aj návštevníkov lesov, inštalujú závery na začiatku údolných ciest a takto sa snažia aspoň zčasti ochrániť to, čo im patrí. Niektorí farmári už začali s ohradzovaním svojich polí, aby ochránili plodiny pred premnoženou poľovnou zverou a mohli zbierať úrodu z lánov, na dopestovanie ktorej vynaložili nemalé finančné prostriedky. Nechcem si ani predstaviť, čo by to vyvolalo v tejto spoločnosti, keby sa takto rozhodli chrániť svoje investície do zakladania a pestovania lesov ich vlastníci...

Jozef Marko

OSTRÝM PEROM

Pozor, zákruta!

Zrejme poznáte rozhlasovú reláciu, ktorá je venovaná motoristom a dopravnej situácii na cestách. Už úvodná zvučka varuje zvýšeným hlasom: „Pozor, zákruta!“ Nasleduje škripot bŕzd, rinčanie skla, polámaných plechov a ostré kvílenie sanitky. Nešťastie, napriek varovaniu, je na svete!

Žiaľ, je to tak... No človeku napadnú v tej chvíli rôzne súvislosti a prirovnania. Ved' napríklad, koľko zákrut stavia pred nás samotný život? A ako sa príliš rýchlo vrháme do zákruty s nepremyslenými rozhodnutiami, aby sme až neskôr zistili, že to bol krutý omyl, ktorý je už často ťažké napraviť? Vezmime si len príklad našich ochranárskych aktivistov, keď hlásajú, aby sme les nechali na samovývoj. Že si poradí sám. A že dokonca najväčším nepria-

teľom lesa je lesník, pretože do neho zasahuje. Bože, ochraňuj našu budúcu generáciu, keď sa im toto želanie nebudaj splniť.

O všetkom dnes rozhodujú politici. Stačí, aby ich spomínali „osvietenci“ presvedčili o svojej pravde. Ak si prezrieme, či už pred alebo po voľbách, obsadenie dôležitých politických postov v našom štáte, márne by ste medzi nimi hľadali lesníka (ak sa mýlim, dajte mi, prosím vedieť). Dôvod pramení z výše dvestoročných historických skúseností. Keď lesníci brali vždy svoju prácu ako vyššie poslanie. A politiku považovali iba za „pánske huncútstvo“.

V novom parlamente sa dnes rozhoduje aj o osude lesov. Bárs by sa politici dozvedeli o tom, že lesníci výskumníci z nadobudnutých poznatkov a informáciách o lese dokázali dostať do počítačového programu to, čo by sa mohlo v budúcnosti s našimi lesmi stať, ak by sme ich nechali napospas osudu. Zvlášť, keď celý ekosystém výrazne ovplyvňujú ostré zákruty radikálnych zmien klímy. Prinášajúce extrémne sucho, vietor, podkôrny hmyz. Čiže lesy nedevasťujú lesníci, nedrancujú ich, ako sa ich snažia nálepkať ekoaktivisti, ale rozhodujúci podiel na zlom zdravotnom stave často až rozvrátených lesných porastov majú meniace sa prírodné činitele.

Už dnes vedia lesníci výskumníci povedať, ako sa les

bude správať, keď niektoré stromy odumrú. Na základe toho presadzujú úpravu drevinového zloženia, rekonštrukciu najzraniteľnejších lesov a zintenzívnenie prírody blízkeho hospodárenia v lesoch.

Analytik istej známej renomovanej agentúry (nie lesníckej) uverejnil článok pod titulom „Les sa stal obeťou falošného marketingu, fotky holín sú účelové“. Na otázku, či klesá lesnatosť Slovenska, odpovedá: „Lesnatosť územia ako pomer lesa na celkovej rozlohe krajiny je na Slovensku dlhodobo stabilná s miernym medziročným nárastom. Podľa údajov Svetovej banky bola lesnatosť Slovenska v roku 1990 na úrovni 39,96 percent. Úroveň 40 percent prekročila v roku 2002 a v roku 2016 dosiahla 40,35 percent. Podľa posledných štatistík predstavovala v roku 2018 lesnatosť nášho územia 41,2 percenta. Z tohto pohľadu sa stal les obeťou falošného marketingu“.

Takže, netreba nám robiť žiadne experimenty, ktoré navrhujú ochranári. Bez nejasných výsledkov o tom, čo by nám to v budúcnosti prinieslo!

V tejto súvislosti sa mi páči Ernest Hemingway. Povedal veľmi krásnu vetu:

„Na budúcnosti je najzaujímavejšie to, že keď k nej dospejeme, na dnešné strašné časy začneme spomínať ako na zlaté časy“.

Ján Fillo

Greenwashing alebo Vymývanie mozgov „nazeleno“...

Pokladáme za potrebné neustále prispievať k zvyšovaniu odbornej úrovne čitateľskej verejnosti. Preto chceme sledovať a vysvetľovať trendy v PR a v mediálnej komunikácii v súvislosti s lesníctvom.

Dnes sa zameriame na nekalý prejav predstierananej starostlivosti o životné prostredie. Tento jav dostal anglický názov greenwashing (čítaj: grínuošing). Dopúšťajú sa ho najčastejšie firmy v snahe získať konkurenčnú výhodu v očiach zákazníkov. Je to vlastne zavádzanie verejnej mienky prezentovaním fiktívnych firemných environmentálnych cieľov. Sú firmy, ktoré sa snažia profilovať ako environmentálne zodpovedné a dať verejnosti najavo, že majú snahu o zlepšovanie svojho vplyvu na životné prostredie. Ale v skutočnosti do jeho ochrany alebo zmiernenia ich vplyvu naň investujú len minimum prostriedkov (spravidla ide len o náklady na marketing). Takéto konanie býva označované ako greenwashing. Toto slovo je odvodené od slova whitewashing, ktoré Wikipédia definuje takto: je to metafora, ktorá znamená zakryvanie alebo zľahčovanie závažných chýb, zločinov a škandálov alebo ich ospravedlňovanie prostredníctvom predpojatých, tendenčných interpretácií údajov.

Greenwashing bol pôvodne obmedzený len na zavádzanie verejnej mienky prostredníctvom reklamy, no postupom času nadobúda rozmanité podoby, ako napríklad organizovanie a sponzorovanie podujatí, organizovanie mítingov a kampaní, vydávanie environmentálnych správ, vzdelávacích materiálov a podobne. Je však zrejmé, že bez obľady na zvolenú taktiku je hlavným cieľom používania týchto praktík vytváranie dojmu, že spoločnosť robí všetky potrebné opatrenia na zlepšenie svojho environmentálneho správania.

Ako konkrétny príklad môžem uviesť tendenčnú interpretáciu faktov v kampani za presadzovanie elektromobility. Zámerným zamlčovaním iných alternatív poboju motorových vozidiel je zvyšovaná len jedna. Prítom je jasné, že na zavedenie elektroautomobilov je potrebné investovať obrovské prostriedky, pričom environmentálne dopady vôbec nemusia znamenať zníženie uhlíkovej stopy, práve naopak.

Je dôležité a potrebné sledovať, odhaľovať a poukazovať na takéto manipulatívne komunikačné taktiky. Sú nebezpečné, pretože zavádzajú verejnú mienku. V takom prípade je potrebné klásť si otázku, ktorú si v každej dobrej detektívke kladie vyšetrovateľ: „Cui bono?“ (latinsky: V čí prospech?)

Peter Gogola

NESTAČÍ SI LEN ROBIŤ LESNÍCKU ROBOTU, TREBA O NEJ AJ HOVORIŤ

Predstavujeme rozvetvený lesnícky rod Kovalčíkovcov

Tri generácie lesníckeho rodu Kovalčíkovcov v Banskej Štiavnici

Tento lesnícky rod je štvorgeneračný a rozvetvený tak, že možno už žiadna iná rodina na Slovensku nemá toľko členov, ktorí sa rozbadli venovať lesníckej profesii, ako práve Kovalčíkovci. Korene tohto rodu siabajú do Dolného Harmanca pri Banskej Bystrici, kde pôsobil do roku 1951 ako mestský lesný správca Vojtech Kovalčík. Vo Zvolene sme sa stretli s členmi jednej vetvy – Jánom Kovalčíkom, bývalým pracovníkom Generálneho riaditeľstva š.p. LESY SR a dnes dôchodcom, jeho synom, vedúcim Lesnej správy Beňuš Martinom Kovalčíkom a vnukom, študentom Strednej odbornej školy lesníckej v Banskej Štiavnici Martinom Kovalčíkom, ml. Na stretnutí chýbala Martina Kovalčíková, jeho mama, ktorá pracuje na ústredí Odštepného závodu Beňuš.

A to nie je všetko, pretože druhú vetvu zosobňujú dvaja Vojtechovia.

Otec, ktorý je rovnako ako jeho brat Ján na zaslúženom odpočinku, do ktorého odišiel z funkcie riaditeľa OLZ Rimavská Sobota a syn, vedúci Lesnej správy v Rimavskej Sobote. Manželka Vojtecha Kovalčíka staršieho takisto pracovala v lesnom hospodárstve. Zoznam pravdepodobne dokompletizuje časom aj Matúš Kovalčík, mladší syn manželov Kovalčíkovcov z Beňuša, ktorý je síce ešte malý, ale už teraz sa kasá, že aj on bude určite lesníkom.

Ján Kovalčík si spomína, ako ho otec v Dolnom Harmanci často brával do hôry. Niekedy ho ale musel nechať v aute na doline, on trpezlivo čakal, aj keď mal niekedy veľký strach z búrky alebo medvedov a v očiach slzy. Nebol skalopevne rozhodnutý stať sa lesníkom, pretože už od šiestich rokov sa venoval bežeckému lyžovaniu, a chcel ho robiť ako aktívny športovec. Ale ako dospelý zmenil názor, že rodinnú tradíciu nezradí a vydal sa na dráhu,

ktorá ho nasmerovala k špecializácii, v súčasnosti osobitne aktuálnej – k ochrane lesa. Za svoju celoživotnú prácu dostal okrem množstva iných lesníckych a poľovníckych ocenení pri životných jubileách aj medailu Jozefa Dekréta Matejovie od NLC vo Zvolene a významné ocenenie – Osobnosť ochrany lesa 2018, ktoré si prevzal z rúk ministerky pôdohospodárstva a rozvoja vidieka.

ALFOU A OMEGOU RÝCHLE A VČASNÉ SPRACOVANIE KALAMITY

Patrí preto medzi najpovolanejších, ktorí sa môžu odborne vyjadriť k súčasnej situácii. Pýtam sa, prečo podľa neho prehrávajú lesníci boj s podkôrnym hmyzom? „V prvom rade kvôli zmene klimatických pomerov. Otepľovacím stúpli teploty v nadmorských výškach 1 500 až 1 600 m n.m., kde by sme predtým výskyt lykožrútov nikdy neočakávali. Ďalej k tomu prispelo aj zakladanie lesov z rôznych fenotypov drevín. Napríklad na Kysuciach boli zakladané porasty sadenicami z veľkoškôlok zo západného Slovenska, čiže z úplne iného lesného vegetačného stupňa. Potom sa to ukázalo v porastoch, kde sa takéto dreviny dožili do veku 70 rokov a začali rapídne odchádzať.“

A do toho nastúpili lykožrúty. Svoj podiel na súčasnom stave má aj štátna správa lesného hospodárstva, ktorá v čase vykonávania terénnych kontrol chcela poriadok v lese, ale v napadnutých lesoch treba haluzinu po ťažbe nechať, nech prischne,

naletia do nej lykožrúty a až potom ju treba pozbierať (zlikvidovať, spáliť). Lenže v porastoch po ťažbe sa nechali kopy poukladanej surovej haluziny, len aby bola hora čistá. V nej sa premnožil nebezpečnejší lykožrút lesklý, schopný v obrovských počtoch prekonať úplne zdravé stromy, na ktoré vylietali a vylietajú generácie, vyliahnuté z haluziny. Na oslabené stromy nastupuje lykožrút smrekový a ten porast dorazí.“

Martin Kovalčík st. dodáva, že pod súčasný stav sa podpísal aj fakt, že v minulosti bola iná legislatíva. Tá súčasná umožňuje prieťahy v konaniach, odvolacie konania a tak ďalej, lenže lykožrúta, ktorý má svoj vývoj, tieto zdržania nezaujmajú. „Vždy platilo a bude platiť, že rýchle a včasné spracovanie kalamity je prvoradým predpokladom eliminácie následných kalamít. Lenže my teraz robíme tak rýchlo a tak včasne, ako nám je to umožnené. Samozrejme, že by sme chceli konať pružnejšie, ale musíme dodržiavať platnú legislatívu. Najnovšie legislatívne zme-

Osobnosť ochrany lesa 2018 Ing. Ján Kovalčík, ČSc.

Kovalčíkovi z Beňuš

ny, platné od 1. januára tohto roka, nás v mnohom ešte viac pribrzdili. Napríklad vydávaním predbežných opatrení a vyhlasovaním bezzásabových území sme sa dostali do situácie, že z takto „chránených“ lesov sa nám šíri do hospodárskych lesov obrovské kvantum podkôrneho bmyzu. Táto kalamita nadobudla taký rozmer, že my lesníci sme začali napriek realizácii obranných a ozdravných opatrení boj s podkôrnym bmyzom jednoducho prebrávať.“

CHROBÁK (LYKOŽRÚT) SA DOSTAL PRED LESNÍKOV, MUSÍ TO BYŤ NAOPAK

Nie je to v skutočnosti tak, že lesníci neprehrávajú boj s podkôrnym hmyzom, v ktorom by vyhrávali, ako to bývalo v minulosti, ak by im to bolo umožnené, ale prehrávajú boj s ochrancami prírody, ktorí im to neumožňujú? „Příčinením ochrany sa dostáva chrobák pred lesníkov, my lesníci už dávno vieme, že v ochrane lesa musí byť lesník pred chrobákom,“ reaguje Ján Kovalčík. Martin Kovalčík st. dodáva, že lesníci sú zatlačení do kúta. „Za ostatné dve desaťročia sa situácia otočila proti lesníctvu, ktoré má dlhodobé tradície a postupy, a tie sú výsledkom dlhodobých výskumov. Ale veď aj my, lesníci a odborní lesní hospodári sme vždy boli a stále sme aj ochrancami prírody!

Myslím, že sa na to treba pozrieť z ubla pohľadu, ktorým je obrovské množstvo finančných prostriedkov, naviazaných na ochranu prírody. A tie je možné získať len cez nezmyselné projekty, vyhlasovanie bezzásabových území a zonáciu, ktoré bezblavo, bez širšej odbornej diskusie a hlavne rýchlo pokračujú a prinesú lesom iba ďalšiu škazu. Kto ale bude za dôsledky tohto konania zodpovedný? Zasa len my, lesníci?! Mrzí ma, že napriek našim skúsenostiam a tradíciám sme sa takto nechali zatlačiť do kúta. Myslím, že sme mali za seba viac bojovať.“

V okolitých krajinách štát pomáha lesom a lesníkom, dotuje štátne i neštátne lesnícke subjekty, aby zvládli klimatické zmeny a rozsiahle kalamity, iba na Slovensku ešte dodáva LESY SR dotovali štát a obhospodarovatelia lesov sú zablokovaní v užívaní lesného majetku množstvom ochranných obmedzení. Martin Kovalčík zdôrazňuje, že aj na Slovensku potrebujú lesy a lesníctvo od štátu pomoc, ktorú doteraz zanedbal. Celý rad problémov počnúc rozsypaným trhom práce v lesníckych činnostiach cez zdĺhavé postupy verejného obstarávania, výkvy na trhu s drevnou hmotou a ďalšie, ktoré úzko súvisia, hospodáreniu v lesoch nenapomáhajú.

Ďalej debatujeme o tom, ako sa majú lesníci z toho nešťastného kúta dostať a Martin Kovalčík ml. si myslí, že to pôjde vzdelávaním širokej

laickej verejnosti. Vysvetľovanie, že lesníci sa riadia programami starostlivosti o les s plánmi ťažby a zalesňovania, rámcovými smernicami a modelmi hospodárenia, ktoré určujú drevinové zastúpenie v obnovovaných porastoch podľa jeho názoru ľudia nepochopia. Treba im ale stále hovoriť o tom, aký bude les bez lesníkov a aký je vďaka lesníkom. Dôkazov o „zachránených“ lykožrútom „zožraných“ územiach máme viac než dosť.

KAŽDÝ NECH SA VENUJE TOMU, ČOMU ROZUMIE

Jeho otec, Martin Kovalčík st. vstupuje do diskusie jednoznačným postojom. „Pomohlo by nám, lesníkom i celej spoločnosti, ak by sa každý venoval tomu, na čo má vzdelanie, tomu, v čom je odborne zdatný. Ja si nedovoľím zastarieť sa do profesie strojárja, pretože jej nerozumiem, možno laicky áno, ale nemôžem predsa svoje laické názory presadzovať proti ľuďom, ktorí sú odborne fundovaní. Každý by sa teda mal venovať tomu, čomu rozumie na základe získaných vedomostí a nadobudnutých skúseností a potom by u nás všetko fungovalo. Ale ako to tu má fungovať, keď o vážnych veciach rozhodujú pseudodoborníci, ktorí im jednoducho nemôžu rozumieť, ani si ich nechcú dať vysvetliť a výsledkom je, že iba experimentujú.“

„Takže je ešte šanca vrátiť zdravý sedliacky rozum vo vzťahu k vnímaniu lesníckej práce a jej významu pre zdravý, zelený a vitálny les do spoločnosti?“, pýtam sa na záver nášho stretnutia predstaviteľov troch generácií lesníckej dynastie Kovalčíkovcov. J. Kovalčík si je istý tým, že lesnícka nádej stále žije: „Treba vystupovať a znova vystupovať. Hovoriť verejnosti, čo sa deje a čo sa stane, ak to takto bude pokračovať. Dobýjať sa do médií, znova a znova, vysvetľovať a nevzdávať sa.“

M. Kovalčík st. ešte raz zopakoval to, čo považuje za rozhodujúce: „Nech sa každý venuje tomu, čomu rozumie.“ Lesníkom by aj podľa

Vedúci LS Beňuš Ing. Martin Kovalčík

Martin Kovalčík ml. v teréne

neho veľmi pomohlo, ak by dostali viac priestoru aspoň vo verejnoprávných médiách. M. Kovalčík ml. doplnia, že lesníci musia byť aktívnejší na sociálnych sieťach. Všetci sa zhodujeme na jednom odkaze: lesníci, nestačí, ak si budete iba robiť svoju robotu. Musíte o nej aj hovoriť, aktívne o nej informovať verejnosť a využiť na to všetky možnosti. Iba tak sa podarí vrátiť lesníctvu a lesníkom vo vnímaní širokej verejnosti postavenie, ktoré im náleží a ktoré si za svoju prácu zaslúžia.

Jozef Marko
Foto: archív rodiny
Kovalčíkovcov

Predstavujeme Ing. Štefana Manka, celoživotného Gemerčana

LESNÍK, POLOVNÍK A ŠPORTOVEC V JEDNOM

Rodák z rázovitej obce Pača, v ktorej sa doteraz rozpráva po rusnacky a znalci hovoria, že svojho času v nej bývali takmer samí baníci a lesní robotníci, prežil celý svoj život na Gemeri. Poverený vedúci výrobo-technického úseku a menovaný stály zástupca riaditeľa Odštepného závodu Rožňava š.p. LESY SR Ing. Štefan Manko má tri celoživotné záľuby – lesníctvo, poľovníctvo a šport. V marci tohto roka oslávi 62. narodeniny a pri otázke, či sa chystá na zaslúžený dôchodok koncom novembra 2020 odpovedá, že na 90 percent áno, ale ešte to zváži. Rozhodne sa podľa toho, ako sa vyvinie situácia na závode po parlamentných voľbách, či ostane aj po nich zachovaná medzi kolegami súčasná priaznivá atmosféra

a pred lesníkmi zaujímavé vízie. V jeho terajšom osobnom živote sú mu oporou manželka Táňa, syn Štefan a dcéra Martina so svojimi rodinami.

Kam mu až pamäť siaha, vždy chcel byť lesníkom. Po skončení základnej školy sa rozhodol ísť na Strednú odbornú lesnícku školu do Prešova, ale na prvý raz ho neprijali. Rok navštevoval Stredné lesnícke učilište v Bijacovciach a potom sa vďaka výbornému prospechu predsa len ocitol na lesníckej škole v Prešove. Svojho sna sa nevzdal ani vtedy, keď sa na prvýkrát nedostal na Vysokú školu lesnícku a drevársku vo Zvolene. Dva mesiace pracoval na rožňavskom závode. Ale vzápätí sa karta obrátila a v roku 1978 mohol začať študovať na dnešnej Lesníckej fakulte Technickej univerzity vo Zvolene.

STÁLE V LESNÍCKEJ VÝROBE, V KONTAKTE S PREVÁDZKOU I LESOM

Na strednej aj vysokej škole výborne striedal z brokových aj guľových zbraní a tak reprezentantoval školy na rôznych súťažiach. „A doteraz ma to drží. Nevynechal som jediný ročník pretekov v Zámutove, odkedy tu pracujem. A stále pracujem v lesníckej výrobe. V roku 1984 som začínal ako ťažbový majster na Lesnej správe Rožňava a v roku 1985 som pokračoval na pozícii samostatného prevádzkového inšpektora na Lesnom závode Rožňava. V tejto budove som dokonca ešte v roku 1979 robil diplomovú prácu, v tej istej miestnosti, v nej od decembra 2012 už siedmy rok posôbim vo funkcii vedúceho výrobo-technického úseku a gro mojej práce je v koordinácii činnosti lesných správ. Nikdy ma to neľahobalo inam, aj keď som mal viacerých kolegov a kamarátov, ktorí za tie roky odchádzali a prichádzali, ale ja som vydržal. Prešiel som viacerými organizačnými zmenami a vystriedal niekoľko pracovných pozícií.

V rokoch 1986 – 1990 som pracoval ako samostatný odborný prevádzkovo-technický pracovník LZ Rožňava, potom som bol rok vedúcim oddelenia prípravy výroby na závode a ďalších päť rokov vedúcim oddelenia riadenia výroby na tomto lesnom závode. Najradšej spomínam na dva roky, 1998 a 1999, kedy som bol riaditeľom Správy lesov Nižná Slaná. Tento organizačný model bol pod-

Ing. Štefan Manko

ľa môjho názoru najpružnejší, takže je škoda, že sa neujal a nevydržal dlhší čas. Po tom, ako boli správy lesov zrušené, bol som osem rokov vedúcim Lesnej správy Rožňava a päť rokov vedúcim Lesnej správy Krásnoborské Podbradie. Takže stále som pôsobil v lesníckej prevádzke a v kontakte s lesom,“ hovorí Ing. Manko.

LESNÍCTVO A POLOVNÍCTVO PATRIA K SEBE

Vo svojej práci vždy rád spájal lesníctvo s poľovníctvom a viedol k tomu aj svojich kolegov na lesných správach. „Myslím, že tak to má byť a vždy som to aj hovoril mojim chlapcom na lesných správach a na ústredí lesného závodu. Sám som sa presvedčil o tom, že ak by som nebol poľovníkom, ne navštívil by som ako lesník také

Ing. Manko stojí na vynovenej lesnej ceste Pipitka pri jednej z poľovníckych chát

miesta a zákutia, ktoré som v potulkách za parobami, za jeleňmi a za zverou videl a vnímal z lesníckeho pohľadu. Poľovníctvo mi teda pomohlo aj v lesníckej práci. Preto som rád, že režijné revíry na našom závode patria z bládiska počtu aj kvality zveri medzi najlepšie na Slovensku a poľovníctvo je u nás na vysokej úrovni. Tým, že sa snažíme maximálne plniť plány chovu a lovu, škody zverou v mladých lesných porastoch nie sú také ako v lokalitách, kde sa to poľovníkom nedarí a ich revíry sú prezverené," dodáva Ing. Manko.

Je rád, že sa tunajším lesníkom darí naplňovať programy starostlivosti o les a že majú veľmi dobrú spoluprácu so štátnou správou. Má radosť, že dokážu úspešne obnovovať a zabezpečovať lesné porasty. Zabezpečený porast považuje za základ ďalšieho úspešného hospodárenia. Ideálne by bolo, ak by mohli vždy postupovať podľa schválených programov starostlivosti o les, ale kalamity lesníkom život poriadne komplikujú aj na Gemerí. Výchrica z roku 2014 tu spôsobila podľa slov Ing. Manku doslova katastrofu, pretože vyvrátila porasty na Rejdovej, Zverníku, Stromiši, Ľadovej a na ďalších miestach. Ako zápalky padali nielen smrek, ale aj 130-ročné duby.

Do vetrom poničených porastov vletel podkôrník a s ním bojovali tunajší lesníci až do roku 2019, kedy podkôrníková kalamita v tomto kraji doznieva. Na rok 2020 má byť ešte vyťažených 40 000 kubíkov kalamitnej hmoty. V porovnaní s ročnými objemami spracovanej kalamity na úrovni 190 000 m³ počas uplynulých rokov, je to už lykožrúťová labutia pieseň v tomto regióne. „Teší ma, že sme to utiabli a zvládli z bládiska objemu aj hospodárskeho výsledku a zrealizovali sme aj všetky prerezávky a prebierky do 50 rokov. Po 37 rokoch v lesníckej praxi som sa snažil v tejto vypätej a náročnej situácii maximálne využiť svoje skúsenosti a uplatniť predvídavosť a intuíciu v riadení,“ konštatuje Ing. Manko.

Vracia sa k poľovníctvu a vyznáva sa z lásky k nemu. Najradšej má jeleniu ruju, stále ešte sprevádza poľovních hostí, ktorí odchádzajú podľa jeho slov vždy spokojní. Potom má aj on dobrý pocit. Ten v ňom prevláda na sklonku profesijnej kariéry aj vďaka tomu, že jeho syn, Ing. Štefan Manko mladší a jeho nevesta, Ing. Martina Manková, pracujú takisto v štátnych lesoch, syn na Lesnej správe Rožňava a nevesta na ústredí závodu. Syna od desiatich rokov brával do lesa,

Ing. Manko (vpravo) so synom a nevestou, v pozadí jeho rodná Pača

viedol ho k láske k tejto práci a k záľube v poľovníctve. Je hrdým starým otcom dvoch vnúčat, vnuka Štefka a vnučky Nelky, jeho 8-ročný vnuk hovorí, že buď bude hokejista alebo lesník.

NAŤAHOVAČKY S OCHRANÁRMÍ K NIČOMU DOBREMU NESMERUJÚ

„Lesník už možno ani nebude môcť byť, pretože ochranári chcú lesníkov pohltiť. Čo sa tu teraz deje, to nikdy predtým nebolo. S niektorými sa dá hovoriť, ale s inými nie. Tlačia nás bez diskusie do vecí, s ktorými nemôžeme súhlasiť. Iba kreslia do máp a vydávajú rozhodnutia a predbežné opatrenia. Bez toho, aby sa nás opýtali, čo si o tom myslíme. Je to o ľudoch a ich prístupe. Neustále natábovanie sa s ochranármi, ktorí nám zakazujú hospodáriť v lesoch, neustále sprísňujú a rozširujú svoju sféru záujmu, to nie je dobré a k ničomu dobrému to podľa môjho názoru ani nesmeruje,“ zamýšľa sa Ing. Manko.

Ing. Štefan Manko starší hrával súťažne hokej, ešte aj teraz si ho rád zahrá s kamarátmi v Rožňave. Okrem toho lyžuje, hráva bedminton, stolný tenis a tenis. Hovorí, že kým vládze, stále sa bude hýbať a športovať. Aj naše stretnutie nekončíme v kancelárii na závode, ale

pohybom po viacerých miestach, ktoré sa stali pevnou súčasťou života Ing. Štefana Manka st. A aj v spoločnosti jeho syna a nevesty sa ocitám na hrebni Bielych skál, na ktorom Ing. Manko st. najradšej poľuje. V snehu vidíme vlčie stopy a pod nimi v údolí sa rozprestiera obec Pača. V diaľke vidieť zasnežený vrchol legendárnej Kráľovej hole a v popredí gemerské vrchy s názvami ako sú Stolica a Kohút. Z rozprávania Ing. Manka cítiť, ako má tieto časokrásne miesta, plné pokoja a pohody, rád.

A je toho skutočne veľa, čo mu prirástlo za tie roky k srdcu. Vezieme sa desať kilometrov dlhou novučičkou lesnou cestou Pipítka a následne prechádzame Silickou planinou, o ktorej Mankovci hovoria, že pre tých, ktorí tieto miesta nepoznajú, nie je problém v spleti porastov, ciest a chodníkov zabľdiť. Naše stretnutie zakončuje úžasný výhľad z Dievčej skaly na Rožňavu v údolí a veniec gemerských vrchov, pokrytých rozsiahlymi komplexami lesov, okolo nej. V pozadí sa beľajú končiare Vysokých Tatier a človek má pocit, že k nim má skutočne blízko. Rovnako ako k lesníckej osobnosti, s ktorou som sa iba pred pár hodinami zoznámil a o ktorej som s radosťou napísal tento článok.

Text a foto Jozef Marko

Ing. Manko ukazuje na svoje obľúbené miesto na hrebni Bielych skál

Povojnové obdobie v lesnom hospodárstve (3. časť)

Banderovci kontra lesníci na Slovensku

Pre tých neskôr narodených snáď pár slov na vysvetlenie kto to boli „banderovci“: Ukrajinská povstalecká armáda známa tiež pod zaužívaným názvom Banderovci, podľa vodcu Stepana Andrijovča Bandera (1909 – 1958) bola ozbrojená zložka Organizácie ukrajinských nacionalistov. Spočiatku bojovali proti Červenej armáde, ale keď sa ich na sklonku roka 1941 Nemci pokúsili rozpustiť, prešli na partizánsky spôsob boja. Premenovali sa na Ukrajinskú povstaleckú armádu (UPA) a bojovali proti boľševikom a Poliakom. Príslušníci Ukrajinskej povstaleckej armády (UPA), v dobových dokumentoch a československej historiografii známi skôr ako „banderovci“, robili po vojne na Slovensku najskôr protisovietskú propagandu. Obrat nastal v roku 1947, keď sa už proti nim na Ukrajine, v Poľsku i na Slovensku začal vyvíjať vojenský tlak, jednotlivé skupiny sa snažili prebiť na západ, do americkej zóny v Rakúsku. Uznesením vlády ČSR zo dňa 20. mája 1947 bola Ministerstvu vnútra uložená povinnosť posilniť pohraničné útvary. V dobe presunu pohraničného pluku pre-

nikla na Slovensko silná skupina banderovcov, ktorá napadla viacero obcí.

Stepan Andrijovč Bandera (*1.1.1909 – 15.10.1959) bol ukrajinský politik, jeden z vodcov ukrajinského národného hnutia na západnej Ukrajine v rokoch 1941–1959, ktorá po druhej svetovej vojne bojovala za vytvorenie Ukrajinského štátu. Po napadnutí ZSSR nacistickým Nemeckom Bandera využil situáciu a 30. júna 1941 v Ľvove vyhlásil nezávislosť Ukrajiny za podpory Nemcov. Vo februári 1945 bol zvolený za veliteľa Organizácie ukrajinských nacionalistov, ktorej cieľom bolo nastolenie samostatného ukrajinského štátu. V tej dobe však už bolo celé územie Ukrajiny pod kontrolou sovietskych vojsk. Organizáciu riadil zo západného Nemecka. Jej príslušníci sa pokúšali od roku 1945 do začiatku 50. rokov 20. storočia pútať pozornosť partizánskou a teroristickou činnosťou na území ZSSR, Poľska a Československa. Neskôr žil v exile v Mníchove v Západnom Nemecku. 15. októbra 1959 bol zavraždený agentom KGB Bogdanom Stašinským pomocou kyanidu.

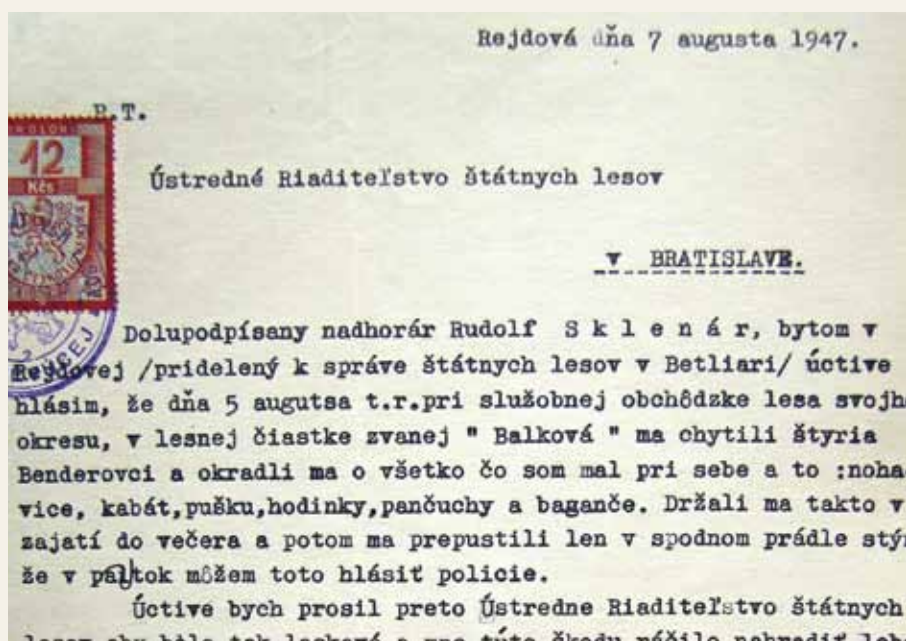
Jednotlivé skupiny banderovcov prepadávali za účelom zásobovania potravinami osady, samoty a prirodzene najvhodnejšie pre nich sa stali osamelé hájovne. V tomto roku riaditeľstvá štátnych lesov dostávali mnoho hlásení lesníkov o prepadanutí a žiadosti o náhradu vzniknutej škody.

Hlavné veliteľstvo Národnej bezpečnosti v Bratislave pod č. 1700-248 zprav./1946 zo dňa 8.1.1947 oznamuje Poverenictvu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, že dňa 24.11.1946 neznáma ozbrojená skupina prišla na osadu „Brhlov dvor“, obec Nová Bystrica k horárovi Františkovi Klučkovi. Tento ani na výzvu dvere na horárni neotvoril, ženu a deti ukryl v pivnici domu. Nasledovala streľba do dverí a okien, horár Klučka bol ľahko zranený. Vzápätí sa celá skupina pobrala preč, predtým mu ale zapálila stodolu a maštal, kde uhorela krava, jalovica a dve ošipané. Predpokladá sa, že išlo o ozbrojenú skupinu z Poľska.

Riaditeľstvo štátnych lesov, Liptovský Hrádok listom č.117-II-1947, zo dňa 17.1.1947 na adresu Poverenictva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, spravodajca Ing. F. Žilák, riaditeľ, pisateľ Ing. L. Pfeffer, hlási, že v noci z 28. na 29.12.1946 bolo prepadnuté štátne polesie Lužná. Vedúci polesia M. Porošín oznámil streľbu na budovu polesia.

Riaditeľstvo štátnych lesov v Oravskom Podzámku listom č. 5120-V-1947, zo dňa 25.8.1947 na adresu Poverenictva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, spravodajca a pisateľ listu Dr. Alexander Kudlička, oznamuje, že dňa 23.8.1947 pred poľnou nocou prepadlo asi 30 ozbrojených banderovcov hájovňu Flajšová, Správa ŠL Zákamenné a lesnému dozorcovi Jozefovi Buknovi odcudzili oblečenie, obuv, potraviny v hodnote asi 21.000.- Kčs.

To isté Riaditeľstvo v Oravskom Podzámku listom č. 5061-V-1947, zo dňa 9.9.1947, spravodajca a pisateľ Dr. Alexander Kudlička, hlási Poverenictvu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy vykradnutie hlavného horára Antona Rypáka banderovcami v noci dňa 10.8.1947. Menovaný utrpel škodu vo výške 12.000.- Kčs. Išlo o oblečenie, obuv a potraviny. V liste sa udáva, že horár Rypák

list lesníka Rudolfa Sklenára o ozbrojení banderovcami

Poverenictvo Slovenskej národnej rady pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu v Košiciach

Číslo: 150 — VI. 19 45 7068

Predmet: Výkazy o škodách spôsobených vojnovými operáciami.

Došlo dňa: , pod číslom zo dňa / 19

Od oravských tilarovských jednotiek

Predošlý spis:

Neskorší spis č.: 2478/45

Súvislý spis č.:

Poznámka súrnosti:

Lehota:

Upomenuté:

Výkazy poverenictva o spôsobených vojnových škodách

utrpel škodu už druhýkrát, keď počas partizánskych bojov bola jeho horáren vypálená a domácnosť vykradnutá.

Riaditeľstvo štátnych lesov v Oravskom Podzámku píše do tretice oznam Poverenictvu listom č. 6939-II-1947 zo dňa 15.12.1947, spravodajca a pisateľ listu Ing. D. Klinovský. Oznamuje, že dňa 1.12.1947 bola Správa ŠL v Mútnom prepadnutá ozbrojenými banderovcami z Poľska. Z inventáru správy odcudzili písací stroj „Continental“ a telefónny prístroj. Okrem toho boli osobne olúpení zriadenci Ján Skach (krátky zimník, hubertus, ďalekohľad, 1 brokovnica, 1 guľovnica a pištoľ) a Imrich Filip (1 pár bagančí, 2 guľovnice, 1 flobertka, košeľa a obleková látka).

Riaditeľstvo štátnych lesov v Košiciach, listom č. 42/Rez/1947 zo dňa 2.6.1947 na Poverenictvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, spravodajca a pisateľ A. Marko, oznamuje, že dňa 30.4.1947 v neskorých večerných hodinách banderovské jednotky vo väčšom počte obsadili vyšný koniec obce Vydraň v obvode Správy ŠL Medzilaborce. Skupina 5 ozbrojených mužov vtrhla do domu lesného zriadencu Michala Šalamona, odkiaľ vzali šatstvo, obuv, potraviny, cestovný kufr a finančnú hotovosť 800.- Kčs. Súčasne boli olúpení aj ďalší občania obce.

Riaditeľstvo štátnych lesov v Revúcej listom č. 5225-I/1947, zo dňa 26.8.1947, referent a pisateľ Štefan Pachinger, oznamuje Poverenictvu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, že nadhorár Rudolf Sklenár zo skonfiškovaného majet-

ku Maldeghéma v Rejdovej si podal žiadosť u uhradenie škody vo výške 6.900.- Kčs, ktorá mu vznikla vykradnutím domu neznámymi páchatelmi.

Riaditeľstvo štátnych lesov v Liptovskom Hrádku listom č. 5510-II-1947 zo dňa 2.8.1947, pisateľ a spravodajca Ing. L. Pfeffer, oznamujú Poverenictvu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, že rozsah škôd spôsobených prepadmi banderovcov u lesného personálu sa zväčšuje nasledovne:

U Správy ŠL Čierny Váh vedúcemu poľsia Jánovi Mišúthovi zrekvirovali zásoby potravín, odev, obuv, prádlo, výstroj v hodnote 16.713.- Kč. Zriadencovi Jánovi Mravčíkovi z Medvedzej ulúpili potraviny, odevy a obuv, hotovosť v sume 27.375.- Kčs. Lesnému dozorcovi Rudolfovi Včelákovi z Ráztok vzali potraviny, ošatenie a obuv za 217.375.- Kčs. Pomocným zriadencom Františkovi Barillovi a Jozefovi Ološtiakovi z Ráztok zrekvirovali potraviny.

U Správy ŠL Liptovská Teplička škodu utrpeli lesný hájnik Jozef Zelina, vedúci I. o. o. Rovenky, ktorému banderovci vzali tiež potraviny a šatstvo. Vedúcemu I.o.o. Staníkovi Rudolfovi Pavlovskému, vzali odevy, obuv, prádlo a potraviny v celkovej hodnote 1.384.- Kčs.

U Správy ŠL Hrabušice sa rabovanie dotklo vedúceho poľsia Rudolfa Jelínka, lesného dozorca Vojtecha Kováčika, zriadencu Jozefa Kapsdorfera a kočiša Jozefa Rešovského. U všetkých išlo o potraviny a obuv v celkovej hodnote 650.- Kčs.

Na služobnej chate bolo po jej vylamaní odcudze-

ná postelňa bielizeň a zariadenie v hodnote 21.000.- Kčs.

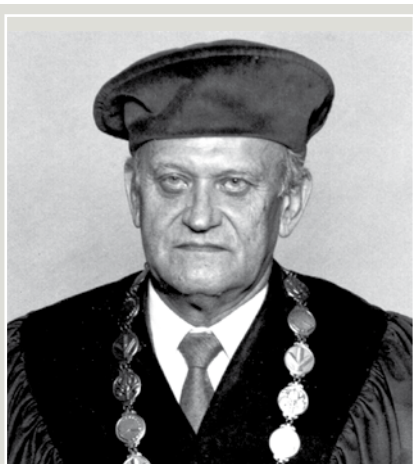
Riaditeľstvo štátnych lesov v Banskej Bystrici vydalo pod č. 5982-I-1947 zo dňa 30.7.1947 obežník pre všetky správy ŠL v ktorom sa oznamuje, že každý lesný robotník dostane na miestnej stanici Národnej bezpečnosti potvrdenie, že pracuje v lese. Súčasne musí mať každý lesný robotník osobnú legitimáciu. Netreba sa stykať s neznámymi osobami, všetok pohyb v lese hlásiť našim bezpečnostným hliadkam.

Riaditeľstvo štátnych lesov v Banskej Bystrici následne vydalo pod č. 31-Rez-1947 zo dňa 12.8.1947 bezpečnostné opatrenia pre svoj lesný personál, v ktorom sa uvádzalo, že prebiehajú vojenské operácie proti banderovcom, ktorí z východu republiky postupujú na západ. Koncom júla došlo k spoločným očisťovacím akciám jednotiek Národnej bezpečnosti, československého a poľského vojska, najmä v oblasti Nízkyh Tatier. V dôsledku tohto Poverenictvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy nariadilo zákaz vstupu do lesa, zohnanie dobytku z holí, aby lesní robotníci a pastieri neprišli do kontaktu s potulujúcimi sa banderovskými skupinami.

Banderovský presun cez naše územie sa skončil ešte v roku 1947. Časť banderovských skupín padla v bojoch s príslušníkmi československých a poľských ozbrojených zložiek a časti sa podarilo prebiť na rakúske územie.

Ing. Viliam Stockmann, CSC.

MAREC

24. 3. 1930

sa v Slavci, okres Rožňava narodil lesný inžinier, vysokoškolský učiteľ **Štefan Šmelko**. Študoval na Lesníckej fakulte VŠLD vo Zvolene, kde od roku 1953 nepretržite pracoval ako vysokoškolský učiteľ na Katedre hospodárskej úpravy lesov a geodézie. Po odchode do dôchodku v roku 2000 pracoval v Národnom lesníckom centre vo Zvolene ako výskumný pracovník. Vo vedeckovýskumnej činnosti rozpracoval nové metódy inventarizovania lesov a prispel k rozvoju modelovania biometrických zákonitostí rastu a prírastku lesných stromov, porastov a monitorovania zdravotného a produkčného stavu lesných ekosystémov. Je autorom 8 samostatných monografií a viac ako 140 pôvodných prác a odborných článkov. V rokoch 1966–1972 bol prodekanom, 1966–1980 riaditeľom Vedeckovýskumného ústavu lesníckeho, 1980–1990 prorektorom, 1990–1994 vedúcim katedry a v roku 1994 zastával funkciu rektora, ktorú musel zo zdravotných dôvodov predčasne ukončiť. Vyvíjal značné aktivity v medzinárodnej spolupráci školy. Za svoju prácu bol viackrát ocenený, okrem iného v roku 1981 udelením Ceny ministerstva školstva SSR, v roku 1991 Cenou nadácie SRN za rozvoj lesníckej biometrie. V roku 2002 mu bolo udelené štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy. Zomrel len nedávno, 14. 2. 2020 vo Zvolene.

4. 3. 1940

bola vydaná Vyhláška ministra hospodárstva č. 34/1940, ktorou bol zrušený **Výbor pre vývoz dreva**. Kompetencie prevzala Slovenská lesnícka a drevárska rada. Tá vznikla na základe vládneho nariadenia č. 121/1939, ako poradný zbor Ministerstva hospodárstva.

6. 3. 1855

v Pukanci narodil lesný inžinier Gejza Kraus. Študoval lesníctvo na Baníckej a lesníckej akadémii v Banskej Štiavnici. Po ukončení štúdia pôsobil ako pomocný lesník v Sedmohradsku a v rokoch 1877 – 1880 ako asistent Katedry poľovníctva a zúžitkovania lesov Baníckej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici. Ako lesný inžinier pôsobil v Kremnici a ako mestský lesmajster v Banskej Štiavnici. Zaoberal sa históriou banskoštiavnického lesného hospodárstva. Jeho dielo využil zať R. Erös na spracovanie dejín mestského lesníctva. V rokoch 1884 – 1901 bol členom Banskoštiavnickej lekárskej a prírodovedeckej spoločnosti. Zomrel 12. 2. 1901 v Banskej Štiavnici.

28. 3. 1930

sa v Banskej Štiavnici narodil drevársky odborník, vysokoškolský učiteľ **Pavol Petrík**. Študoval drevárske inžinierstvo na Vysokej škole poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach a na Drevárskej fakulte Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene. Od roku 1953 pôsobil na Drevárskej fakulte VŠLD vo Zvolene, kde od roku 1979 viedol Katedru ekonomiky a riadenia drevárskeho priemyslu. Venoval sa problematike efektívnosti využívania drevnej suroviny, základných fondov, výrobných kapacít, otázkam vlastných nákladov a kvalifikácie kádrov v drevárskom priemysle. Pričinil sa o rozvoj ekonomických disciplín v štu-

dijnom programe VŠLD, o prestavbu lesníckeho a drevárskeho vysokoškolského štúdia i o koncepciu a organizáciu štúdia odboru Ekonomika a riadenie drevospracujúceho priemyslu. V rokoch 1972 – 1980 bol prodekanom Drevárskej fakulty a od roku 1980 prorektorom VŠLD. Bol vyznamenaný titulom Zaslúžilý učiteľ a striebornou medailou VŠLD. Zomrel 17. 7. 1984 vo Zvolene.

30. 3. 1965

sa oficiálne považuje za vznik Arboréta Borová hora vo Zvolene, kedy sa začali realizovať prvé výsadby. Prvý návrh na vybudovanie arboréta vo Zvolene podal už v roku 1958 Ing. Jozef Pagan, odborný asistent Ústavu dendrológie a fytoecológie vtedajšej Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene. V súčasnosti je organizačnou súčasťou Technickej univerzity vo Zvolene a patrí medzi unikátne zariadenia svojho druhu.

1965

v Ulici bol založený Zbor ochrancov prírody, ako prvá dobrovoľnícka organizácia ochrany prírody na východnom Slovensku. Jej zakladateľom bol Ing. Miroslav Poliščuk, ktorý sa pričínal aj o vznik neskorších organizácií Slovenského zväzu ochrancov prírody v okrese Snina a Humenné.

*Ing. Bc. Mária Rošková
Fotografie (1, 2) pochádzajú
z archívu LDM vo Zvolene*

V roku 2020 sme sa rozhodli našu súťaž tematicky zamerať na problematiku ochrany lesa. Zároveň tak chceme dať čitateľom príležitosť získať za správnu odpoveď najnovšie publikácie z produkcie autorského tímu Lesníckej ochrannárskej služby z Banskej Štiavnice.

Ktorá z invázných drevín sa tvarom listov a tvarom semien podobá na náš domáci druh jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*)?

- Pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*)
- Javorovec jaseňolistý (*Negundo aceroides*)
- Agát biely (*Robinia pseudoacacia*)

Odpovede posielajte poštou alebo e-mailom do 29. februára 2020.
Redakcia časopisu LES & Letokruhy, P.O. Box 92, 974 04 Banská Bystrica
e-mail: gogola@lesmedium.sk

Víťaz čitateľskej súťaže získa odmenu, dve publikácie: Atlas poškodení lesných drevín a Invázne a nepôvodné druhy v lesoch Slovenska v sumárnej hodnote 40 €.

Súťaž pripravujeme v spolupráci s Lesníckou ochrannárskou službou v Banskej Štiavnici.

Správne odpovede z minulého čísla: Poloparazitický krík so žltými bobuľami sa nazýva imelovec európsky *Loranthus europaeus*.

Cenu za správnu odpoveď dostane od nás tentoraz Valentín Hura z Košíc.

LESOVINY Jána Heinricha

Najvýraznejšie sa pod klimatické zmeny v našich lesoch podpisujú štyri ročné obdobia.

Politik sa namočí aj v prázdnom bazéne.

Otázka: Klíma je už na nevydržanie, poraďte! Klímová.

Najprefikanejšie vtáky bniezdia v šepkárskych búdkach.

Čierny humor treba servírovať po lopate.

Aké ticho. Ani len DATEL sa neozýva... Ten má teraz lepšiu fušku!

Neverte takým, ktorí sľubujú prižmúriť jedno oko.

To vás chcú mať iba na muške.

Ten môj býval pekný vtáčik... Zobal babám z ruky do ruky!

Starému Smokovcu kontruujú Nové Smogovce.

Niektorí majú taký názor, že naše lesy by malo riadiť samostatné ministerstvo. Ja si myslím, že najskôr to treba skúsiť po dobrom!

Znie to zvláštne, ak sa povie: Je to smrek, zdravý ako buk!

Kto má strach z výšok, nech nežiada o zvýšenie platu.

Aká milá babka! To je vaša? Áno, dostal som ju za fúru dreva...

VESELÁ CERUZKA Luba Fuhása

FOTOGRAF MESIACA

MARTIN CHIRILA

Pomaly ale isto (v tomto roku rýchlejšie) sa k nám blíži jar. Príroda za začína prebúdzť a taktiež aj zvieratá zvyšujú svoju aktivitu. V tomto období sa porozprávame s ďalším špičkovým fotografom voľne žijúcich zvierat Martinom Chirilom.

Prezradte nám niečo o sebe.

Mám 37 rokov, bývam pri Žiline v malej dedinke Trnové (prímestská časť) a pracujem pre firmu, ktorá sa zaoberá predajom tovaru pre lesníkov a pilčíkov.

Odkedy sa venujete fotografovaniu? Ako ste sa dostali k tejto záľube?

Zvieratá pozorujem už od útleho detstva. Fotoaparát som si ale kúpil až neskôr, keď som mal 20 rokov.

Prvotným zámerom bolo doniesť si domov nielen zážitky, ale aj fotky na pamiatku. Hovoril som si, ak sa dožijem a už nebude síl v starobe chodiť do prírody, ostanú mi aspoň spomienky umocnené práve týmito fotkami.

Neskôr sa ale z fotenia stala vášeň a je to práve to, čo ma najviac baví a ťahá za novými dobrodružstvami do prírody. Serióznejšie sa fotografovaniu venujem od roku 2016. Nepriviedol ma k tomu nikto, ale myslím že to bolo prirodzené nakoľko v prírode sa cítim najlepšie.

Prečo ste sa rozhodli zamerať sa práve na fotografovanie prírody?

Od domu do prírody to mám pár krokov a tak sa niet čo diviť, ako som už spomenul, že tam chodím už od útleho detstva. Pamätám sa, že už ako malý chlapec som najradšej chodil pozorovať prírodu

a so zatajeným dychom sledoval pasúce sa jelene na lúke, alebo len tak sedel a užíval si to ticho, ktoré príroda ponúka. Poctivo som sledoval trasy zvierat, zapisoval čas kedy vychádzajú na pastvu alebo spoznával nové druhy, ktoré som stretol.

Po čase som si uvedomil, že sa k nim viem dostať naozaj

blízko, čo ma fascinovalo ešte viac a čo teraz samozrejme naplno využívam.

Prírodu i zvyky zvierat som spoznával veľmi rýchlo, nakoľko som v nej trávil veľa času. Prečítal som nespočetne veľa kníh, ale samozrejme najviac skúseností som získal priamo pobytom v nej.

Žijeme v uponáhľanom svete plnom stresu a hluku. Nepoznám lepší relax ako zobrať batoh, fotoaparát a vydať sa za nejakými dobrodružstvami ktoré sa mimochodom dejú v prírode neustále. Preto vždy keď sa dá, idem načerpať silu práve do prírody. So všetkým rešpektom k nej, som vďačný za každú chvíľu, každé jedno stretnutie s jej obyvateľmi a v neposlednom rade za každú novú fotku. Od pradávna boli muži lovcami a teda je to môj spôsob lovu – s fotoaparátom v ruke.

S akým aparátom ste začínali? Akú techniku používate dnes?

Môj prvý fotoaparát bol Kodak, typ už veru neviem. Kúpil som ho len tak, vôbec som tomu vtedy nerozumel. Potom neskôr som si kúpil prvú zrkadlovku Nikon D5200 a s ňou som vystriedal pomerne veľa objektívov. Tamron AF 70-300mm f/4-5.6 Di LD Macro 1:2, Tamron 70-300mm f/4-5.6 Di VC USD, Nikon AF-P 70-300mm f/4.5-6.3G ED DX VR. Potom som

si kúpil Nikon D7200 a objektív Tamron SP 150-600mm F/5-6.3 VC USD a Tamron SP 70-200/2,8 Di VC USD. Tejtto zostave som stále verný. Na krajinu používam hlavne širokohľový objektív Tokina AF 11-16 mm f/2.8 AT-X Pro DX II, Nikkor 35mm f/1.8G AF-S DX.

Aké sú Vaše najväčšie doterajšie úspechy? Na čo ste vo svojej kariére najviac hrdý?

Za úspech považujem každý výjazd do prírody, nakoľko skĺbiť tento koníček s rodinou a prácou je stále ťažšie a ťažšie. Potom sú to isto zážitky prežité v prírode a teda vždy keď som svedkom niečoho výnimočného.

Viete si spomenúť na Váš najzaujímavejší zážitok z prírody?

Tých príhod je veľa a som vďačný za každú jednu. Milujem na tom to, že keď som v prírode, ona je ten režisér toho, čo mi ukáže. Konkrétne napríklad cez minuloročnú jeleniu ruju som bol svedkom ich naozaj blízkeho zápasu. Zamaskoval som sa do krovia ďalej od rujoviska aby som nezasahoval do priebehu ruje s nádejou, že možno pôjde nejaký ten jeleň aj okolo mňa. Mal som zmapované kade chodia, nič som nenechal na náhodu, skontroloval vietor a čakal. Ani vo sne by mi nenapadlo že práve dvaja páni si

to rozdajú medzi sebou len pár metrov pred mojim objektívom. Bol to neskutočný zážitok plný hluku a adrenalínu.

Máte ako fotograf nejaký nesplnený sen?

Samozrejme. Dostať pred objektív druhý vtáctva a zveri ktoré ešte nemám v galériách mojej stránky – www.martinchirila.sk.

Mojim snom je, aby sa môj koníček stal aj mojím zamestnaním.

Vďaka Martin za Váš čas a otvorenosť! Prajem všetko dobré a nech sa vo všetkom darí. Fotolovu zdar!

Ing. Dominik Belica

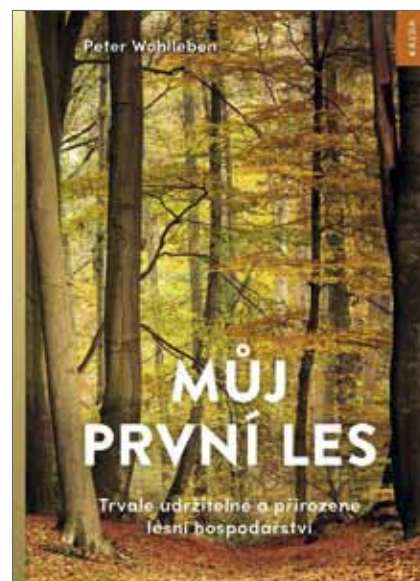

Do Vašej knižnice

MŮJ PRVNÍ LES

Trvale udržiteľné a prirodzené lesní hospodárství

Peter Wohlleben

V tejto knihe nám známy nemecký lesník Peter Wohlleben prezentuje spôsob hospodárenia podľa ekologických zásad, ktorý má vyskúšaný vo svojom revíri v Eifeli už viac ako 20 rokov. Na 250 stranách s krásnymi kvalitnými, aj vlastnými fotografiami, nám poradí ako postupovať pri kúpe lesa, výbere správnych drevín, pestovných opatrení a spôsobu hospodárenia podľa vzoru prírody. Vysvetlí aj úplným laikom základné lesnícke termíny a práce, ktoré sa v lese uskutočňujú, počnúc prirodzeným zmladením, či sejbou až po ťažbu a predaj dreva – všetko v súlade s trvalým udržaním a zachovaním zdravého lesa, ktorý by sa čo najviac približoval pralesu. Kniha je rozdelená na 4 časti, či celky kapitoly.

V prvej sa venuje správne mu výberu a získaniu pozemku a porastu, stanoveniu si cieľa, ktorý chceme v našom novom lese dosiahnuť, výber vhodných druhov drevín pre náš les a nakoniec v nemalej miere sa venuje základnej zložke prostredia, dôležitej pre zdravý les, pôde. Poradí nám, čo robiť aby sme chránili pôdu pred utlačením, aby stromy mohli mať hlboké korene a pôda mala schopnosť zadržiavať čo najviac vody. V druhej nás zoznamuje so všetkými základnými lesníckymi prácami, so sejbou a vý-

sadbou drevín, starostlivosťou o mladý porast, výberom a ťažbou zreých stromov a kmeňov. Celou knihou sa vinie myšlienka premeny nepôvodných smrekových porastov na prírode blízke, v Európe sa najviac vyskytujúce listnaté bukové, či zmiešané porasty. Aj neodborníci sa dozvedia ako si vo vlastnom lese vytýčiť a vybudovať približovacie linky, aby sa malo ako vyťažené drevo dostať z lesa. Či ako si vypočítať koľko dreva nám v lese vlastne rastie a koľko z neho môžeme vyťažiť, aby sme les dlhodobo zachovali, pretože aj „kácení vyžaduje rád“. Porovnáva klady výberkového lesa a hospodárenia podľa mechanizmov, aké prebiehajú v pralesi, s „kladmi“ a problémami, ktoré naproti tomu vznikajú v lese vekových tried.

V tretej časti dáva do pozornosti nebezpečenstvá, ktoré môžu ohrozovať náš práčne vybudovaný a vypestovaný les. Hlavnú úlohu tu hrajú vysoké, neúnosné stavy zveri, ktorú poľovníci nadmieru prikrmujú a ktorá potom enormne poškodzuje stromy odhryzom, obhryzom a lúpáním. Poradí ako sa proti takémuto stavu brániť a podľa čoho spoznáme, či máme v lese priveľa zveri alebo nie. Nezabúda ani na problém častého výskytu víchric. Čita-

teľ sa dozvie čo ich spôsobuje, ako pôsobia na lesné porasty a ako sa dá zabrániť škodám, ktoré spôsobujú. Zaujímavý je jeho názor na vytváranie porastových okrajov a prečo podľa neho nemá zmysel ale skôr prispievajú k vyšším škodám. Ak aj toto všetko les ustojí ešte stále musí vzdorovať ďalším nepriateľom v podobe podkôrneho hmyzu, húb a zmeny klimatických podmienok. Autor nebojácne nahľadáva bublinu o ekologicky neškodnom imidži dreva vo vzťahu ku kolobehu CO₂ v prírode, ktorá pri bližšom pohľade splasne ako mydlová bublina. Nebojí sa hovoriť ani o tom, aké záujmy sú v skutočnosti za využívaním štiepky a biomasy na energetické účely a aké neblahé dôsledky to prináša pre lesy. V mene efektívnosti sa z lesa zužitkuje všetko do posledného ihličia a lesy sa tak doslova drancujú.

Podáva tiež iný názor na odumieranie lesom ako sú bežne prezentované kyslé dažde a znečistené ovzdušie, a tým je nesprávny spôsob obhospodarovania. Zároveň radí ako správne hospodáriť tak, aby sme tieto chyby napravili a naše lesy obstáli proti klimatickým zmenám a dokonca ich zmiernili. Keďže takýmto prírode blízkym a ohľaduplným spôso-

bom hospodárenia v lese už nebude ťažba dreva prvordým príjmom z lesa, autor nám v poslednej časti knihy, na základe vlastných skúseností ukazuje cestu a aktivity, ktorými si môžeme aj mimo ťažby dreva zabezpečiť dostatok príjmov plynúcich z lesa.

Stojíme pravdepodobne na konci jednej éry, kedy sa ukazuje, že spôsoby a systém lesníctva z minulých storočí už dnes nepostačuje a „tváří v tvář klimatickým změnám je dnes potřeba vybudovat stabilní domácí listnaté lesy mnohem naléhavější než kdykoli dřív.“ Potrebujeme takýto nový pohľad na les – nesmierne komplexný ekosystém, ktorému „věda dosud ani náznakem neporozuměla“, na procesy ktoré v ňom prebiehajú a súvislosti medzi všetkými jeho zložkami. Nový prístup k využívaniu ich nesmierne vzácneho a nenahraditeľného bohatstva nezaťažovaný prioritne len túžbou po peniazoch, maximálnej produkcii a ekonomickej efektívnosti. Na záver knihy autor prináša krásnu myšlienku: „Zde ve střední Evropě neseme zodpovědnost za listnaté lesy. Přijměme ji.“

Ing. Alena Pástorová, PhD.

Lesnícke informačné systémy IterSoft

Pripojenie cez webový prehliadač v PC, tablete, mobile

Bezpečné pripojenie | Nastaviteľné práva pre užívateľov

Prístup k dátam bez inštalácie a kdekoľvek | Zjednodušenie komunikácie a administratívy

Lesnícky mapový portál

vhodné pre
dodávateľov, odberateľov,
taxátorov, poľovníkov,
verejnosť

Prístup k vybraným zostavám

vhodné pre
vlastníkov, manažérov,
kontrolné orgány

Tvorba dokladov a zdieľanie úloh

vhodné pre
externých dodávateľov,
sezónnych pracovníkov

Programy pre praktické lesníctvo - **VYBERTE SI**

www.itsersoft.sk

JUBILEJNÝ ROK BUDE PLNÝ PREKVAPENÍ

Rozhovor s konateľom spoločnosti FLEXIM s.r.o. Ing. Jánom Fedešom

Spoločnosť FLEXIM zastupuje na slovenskom trhu fínsku firmu PONSSE, ktorej harvestory a vyvážacie súpravy patria bezpochyby k svetovej špičke.

■ *Ako hodnotíte ekonomické výsledky, ktoré vaša spoločnosť dosiahla v uplynulom roku?*

Ak mám hodnotiť úspešnosť predaja za minulý rok, môžem povedať, že rok 2019 hodnotíme ako jeden z tých najlepších za uplynulé roky. Nechcem zachádzať do podrobností, ale medziročne sme dosiahli dvojciferný nárast predaja. Pochopiteľne, keďže pôsobíme na malom trhu, všetko sa odvíja od situácie, ktorá je v okolitých krajinách a v strednej Európe, mám na mysli hlavne Českú republiku a Nemecko.

Kalamitné premnoženie lykožrúta v smrečinách zrejme vytvára zvýšený dopyt na nasadzovanie harvestorových technológií v záujme čím skôr sa vysporiadať s kalamitou...

...áno, ale na našom trhu to ovplyvňujú ďalšie faktory: ťažšie terénne podmienky, kúpna sila spracovateľského sektoru, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily. Rozhodne to nie je ľahká situácia.

■ *Váš partner – fínska spoločnosť PONSSE – je známa svojou inovatívnosťou. Inak povedané, stále na svojich výrobkoch niečo vylepšujú. Môžeme sa v roku 2020 tešiť na nejakú novinku?*

Nepochybne áno. Už vo februári prichádza na trh nová vývozná súprava PONSSE BUFFALO KING. Je to stroj, ktorý opäť zvyšuje štandard a určuje trend vo svojej kategórii. Sme hrdí na to, že môžeme ponúknuť slovenským zákazníkom taký kvalitný stroj. Výborný motor, kvalitná prevodovka, schopnosť jazdy v ťažkom teréne, dokonca aj na dlhé odvozné vzdialenosti. K tomu komfortné pracovné podmienky pre operátora. S technickými detailmi radi oboznámime záujemcov pri osobnom stretnutí.

■ *Môže sa odborná verejnosť tešiť azda na nejakú „predvážačku“?*

Veru môže, a nie na hocikajú. Náš partner, spoločnosť PONSSE, oslávi v tomto roku 50. výročie založenia. Pri tejto príležitosti sa rozho-

dla usporiadať oslavu, ako sa patrí – bude to ROAD SHOW 2020. Uskutoční sa 16. a 17. júna v lesoch v okolí obce Čierny Balog v okrese Brezno. Môžem všetkých ubezpečiť, že pripravíme hodnotný a zaujímavý program. Všetkých záujemcov naň srdečne pozývam. Podrobnosti o tom, čo všetko čaká návštevníkov ROAD SHOW 2020 prezradím nabudúce.

■ *Budeme sa tešiť. Ďakujem za rozhovor.*

Peter Gogola

FLEXIM, spol. s r.o.

Lučatín 263

976 61 LUČATÍN

flexim@flexim.sk

Mobil: 0905 487 852

0908 815 320

www.flexim.sk

SPOLU

Pekka Hakkarainen je jedným z prvých operátorov PONSSE strojov. V začiatkoch jeho podnikania, Pekkoova spoločnosť vyvážala drevo na okraj cesty so strojom PONSSE PAZ.

Synna Henniken je novou generáciou operátorov lesných strojov, pracujúca s PONSSE strojmi v Nórsku. Pracuje s oboma typmi strojov - vyvážkami a harvestermi, plne entuziazmu a profesionality.

Pôvodne podnikateľ s lesnými strojmi - Einari Vidgrénov sen bolo postaviť najlepší stroj na svete. Tento rok PONSSE bude oslavovať 50 výročie. Týchto päť dekád malo veľký vplyv na rozvoj mechanizácie lesných strojov na celom svete. My budeme pokračovať v našej práci so skutočným PONSSE duchom a vedomosťami vedúcimi k produktívnym a environmentálnym lesníckym riešeniam. Čo je dôležité, že to nemôžeme dosiahnuť sami. Pracovať môžeme len spolu s Vami. Naše najúprimnejšie ďakujem.

PONSSE

A logger's best friend

www.ponsse.com

 FLEXIM

FLEXIM spol. s r.o.
Lucatin 263, 976 61 Lucatin SLOVAKIA

Tel. 00421 905 487 852
www.flexim.sk

NÁHRADNÉ DIELY A SERVIS

Na otázky čitateľov odpovedá
Vlastimil Zeman
riaditeľ Merimex, s.r.o., spoločnosti zodpovednej za predaj a servis strojov svetovej značky John Deere v Českej a Slovenskej republike.

■ *Používanie originálnych náhradných dielov je osobitná kapitola v prevádzovaní akéhokoľvek stroja alebo vozidla. Na trhu sú takzvané fejky, napodobeniny originálnych dielov na motorové vozidlá najrôznejších značiek, mnohé pochádzajú z Ázie.*

Dokonca som počul vtíp, že jediné vozidlo, ktoré nemá fejkové diely, je čínske vozidlo... Názory na to sú rôzne. Lenže u harvesterov sú mimoriadne vysoké nároky na stroj, jeho zaťaženie je extrémne, pracuje v náročných podmienkach a úspora na náhradných dieloch sa môže jeho majiteľovi kruto vypomstiť. Aká je Vaša skúsenosť v tejto oblasti?

Samožrejmé, že i v našom obore sa objavujú diely, ktoré nejsou originálne. Jedná se většinou o takové díly jako čepy, nože a pod. Zatím jsme se nesetkali s díly, které jsou specifické a vyráběny přesně podle požadavků výrobce.

Bohužel někteří naši zákazníci si neuvědomují, že použitím neoriginálních dílů mohou přijít o záruku

pokud tyto díly použijí na stroj v záruce, jelikož se jedná o porušení záručních podmínek. Ale rovněž kromě toho že použijí většinou nekvalitní díl, který nevydrží tak jako díl originální ale ve většině případů na tento díl nemají ani záruku a nebo ji nelze vymoci od dodavatelů.

Dost často se setkáváme s tím, že si zákazníci pořízují levná LED osvětlení na stroj a potom jsou překvapeni, že jim např. při jejich rozsvícení nehraje rádio ve stroji, jelikož tyto výrobky, které pochází většinou z Asie nemají příslušné chránění a neodpovídají normám pro použití na pracovních strojích.

■ *Netrúfam si odhadnúť počet dielov jedného stroja, ale predpokladám, že operatívny servis vyžaduje mať skladoom veľký počet náhradných dielov. Prezradíte čitateľom, koľko položiek máte skladoom?*

Jaký máme přesný počet položek skladem Vám nejsem schopen momentálně říci, ale jedná se o řádově tisíce položek v hodnotě několik mil. EUR.

■ *Ponúka Vaša spoločnosť len nové náhradné diely, alebo máte v ponuke aj repasované, prípadne alternatívne diely? Ak áno, ktoré a prečo?*

Většinu náhradních dílů nabízíme jako nové. John Deere má svůj opravárenský závod v USA, který se výhradně zabývá renovací nákladných náhradních dílů jako např. hydraulická čerpadla, části náprav, hydraulické motory, naftové motory atd. a to v tak zvaném Reman programu. Jedná se o profesionálně provedené repase ND, výhodou je příznivější cena u těchto dílů a to při zachování 100% záruky jako u nových dílů. Podmínkou pro za-

chování 100%, 12-ti měsíční záruky na díly, které vyžadují odbornou montáž je, že opravu provádí autorizovaný servis dle předepsaných postupů výrobce. Pokud toto není dodrženo je vysoká pravděpodobnost, že záruka nebude výrobcem uznána. Bohužel někteří zákazníci toto neakceptují a potom jsou překvapeni, když si nechají takovéto ND namontovat neautorizovaným servisem, že nemůžeme záruku v případě závady uznat. Jelikož došlo k závadě na dílu nedodržením předepsaných postupů výrobcem při montáži.

■ *Spoločnosť John Deere kladie veľký dôraz na operatívne riešenie problémov pri údržbe harvesterov a vývozných súprav. Vedenie spoločnosti dokonca predstavilo elektronický systém, ktorý on-line vyhodnocuje situáciu a v prípade poruchy rieši logistiku dodania náhradného dielu. Ako funguje tento systém v praxi?*

Diagnostiku závady u některých typů závad jsme schopni řešit na dálku a následně dodáváme ND na odstranění zjištěné závady. Tento systém již praktikujeme delší dobu.

■ *Ďakujem za rozhovor.*

Peter Gogola

MERIMEX, s.r.o.
 684 01 Nižkovice č. 60
 Tel.: 00420/544 212 887
 Mobil: 00420 606 771 320
 E-mail: sklad@merimex.cz
 www.merimex.cz

JOHN DEERE

ALL
SPRUCE PULP

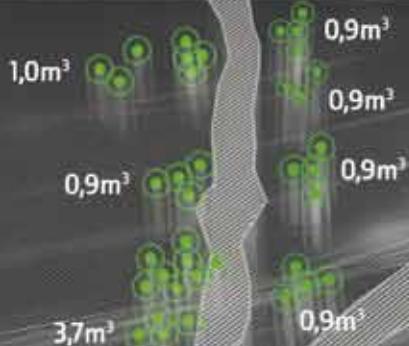
428m³
86m³

PRESNÁ INFORMÁCIA

86 m³ smrekovej vlákniny na zvolenej trase vyvážacieho traktora.

Presná poloha každého výrezu.

Prestaňte hádať.

TimberMaticTM
Maps

Dolní Jadruž 55, 348 15 Planá, tel.: +420 374 732 611
Nižkovice 60, 684 01 Nižkovice, tel.: +420 544 212 884
Třeboňská 268, 378 16 Lomnice nad Lužnicí, tel.: +420 774 955 235

www.merimex.cz
www.JohnDeere.com/Forestry

SILVA REGINA

MEDZINÁRODNÝ LESNÍCKY A POĽOVNÍCKY VELTRH

31. 3. – 4. 4. 20
Výstavisko Brno

silva-regina.cz

**TECH
AGRO**

**BIO
MASA**

SÚBEŽNE
PREBIEHA:

Central
European
Exhibition
Centre

BVV

Veletrhy
Brno

OBNOVA LESA JE TÉMOU VELTRHU SILVA REGINA

V posledný marcový deň sa otvoria brány brnianskeho výstaviska pre návštevníkov Medzinárodného lesníckeho a poľovníckeho veľtrhu SILVA REGINA, ktorý je súčasťou celku poľnohospodárskych a lesníckych veľtrhov. Súbežne sa konajú Medzinárodný veľtrh poľnohospodárskej techniky TECHAGRO a Veľtrh obnoviteľných zdrojov energie v poľnohospodárstve a lesníctve BIOMASA. Brnianske výstavisko bude úplne zaplnené, po novom sa poľnohospodárske a lesnícke veľtrhy uskutočnia od utorok do soboty.

Veľtrh SILVA REGINA bude umiestnený v pavilóne Z a jeho okolí, vnútri pavilónu Z nájdú návštevníci hlavne predajné expozície súvisiace s poľovníctvom, na voľných plochách sa bude prezentovať lesná technika. Obsadená je tiež galéria pavilónu Z, kde budú umiestnené predovšetkým výstavy trofejí a ďalšie sprievodné výstavy alebo expozície lesnej pedagogiky. Pódium pre odborný i osvetový a zábavný sprievodný program nájdú návštevníci na prízemí pavilónu Z. Lesnícka časť veľtrhu SILVA REGINA zaznamenala nárast v obsadenej ploche, ako aj v počte vystavovateľov. Najviac sa rozšírili odbory ťažby a prepravy dreva. Medzi ručným náradím sa objaví určite viac elektrických strojov s akumulátormi. Brnianske poľnohospodárske a lesnícke veľtrhy sú tiež prehliadkou komunálnej techniky. Výrobcovia nielen lesnej techniky budú vo svojich expozíciách ponúkať aj modely vhodné pre údržbu verejných priestranstiev, športovísk a verejnej zelene. K tomu sa viaže program pre predstaviteľov miest a obcí, ktorý bude v piatok ako súčasť sprievodného programu veľtrhu BIOMASA a bude sa zaoberať využitím podkôrnikového dreva, kompostovaním a využitím energetickej štiepky obcami.

Exponáty vystavovateľov SILVA REGINA pokrývajú celý proces ťažby a prvotného spracovania dreva, stroje určené na ťažbu vystavia napríklad firmy Merimex, Reparoservis, Forest Meri, Global-Logging, Karlow Karlshof, Binderberger, PL Biskupice, vyvážačky a ďalšie stroje na dopravu budú prezentovať aj Autoimpex, Schwarzmüller, Serviscentrum Vysočina, EverLift, SL Slovakia, Hořícké strojírny, Umikov, stroje na spracovanie vyťaženého dreva budú prezentovať napríklad JPJ Forest, Stoevelaar Recycling nebo Malcom. Niekoľko vystavovateľov predstaví ručné náradie, napríklad značky Stihl a Fiskars. Medzi vystavovateľmi budú tiež výskumné a vzdelávacie inštitúcie z oblasti lesníctva.

Lesnícka časť sprievodného programu veľtrhu SILVA REGINA sa bude zaoberať predovšetkým stavom lesov po podkôrnikovej kalamite a jeho riešením, ktoré musí vziať do úvahy tiež prebiehajúcu klimatickú zmenu a všetky jej dôsledky. Sprievodný program bude na pódiu na prízemí pavilónu Z, jeho súčasťou budú tiež stále výstavy na prízemí aj na galérii, okrem iného budú zamerané tiež na obnovu lesa po podkôrnikovej kalamite. Ďalšie osvetové a vzdelávacie infor-

mácie budú prezentované v stánkoch odborných partnerov. Aj sprievodný program súbežne prebiehajúceho veľtrhu TECHAGRO sa bude zaoberať novými spôsobmi hospodárenia v dobe klimatickej zmeny a niektoré témy budú prienikom oboch veľtrhov, napríklad agrolesníctvo. Rozsiahly sprievodný program sa bude venovať poľovníctvu, pripravené sú výstavy trofejí a na svojich hostí sa teší personál poľovníckej reštaurácie. Od stredy do soboty bude možné pozrieť si akčnú show TIMBERSPORT.

Slávnostné otvorenie poľnohospodárskych a lesníckych veľtrhov sa uskutoční v utorok o 10. hodine na pódiu v pavilóne Z, jeho súčasťou bude odovzdanie ceny Jiřího Nováka za prínos lesnícko-drevárskeho sektoru. Z odborného lesníckeho programu možno uviesť napríklad stredajší blok prednášok začínajúci o 10. hodine na tému zakladanie lesa v meniacich sa klimatických podmienkach, v ktorom vystúpi aj geológ a klimatológ Václav Čílek. V stredu popoludní bude pripravený program garantovaný Sdružením vlastníkov obecných a súkromných lesov ČR nazvaný *Bez lesov nebude voda, bez vody nebude les*. Súčasťou tohto programu je aj vystúpenie speváčky Věry Martinovej. Vo štvrtok predpoludním bude pozornosť venovaná téme obnovy kalamitných holín, v piatok predpoludním to bude budúcnosť lesov po podkôrnikovej kalamite. V pavilóne Z bude prezentovaná aj podkôrniková mapa.

Každý návštevník brnianskeho výstaviska môže súťažiť o záhradný traktor Stiga alebo o loveckú zbraň. Úlohou bude čo najpresnejšie odhadnúť, koľko návštevníkov príde v priebehu tohtoročných poľnohospodárskych a lesníckych veľtrhov na brnianske výstavisko a napísať tento údaj do súťažného formulára. Ten je k dispozícii na vstupenke zakúpenej prostredníctvom webu alebo v sprievodcovi návštevníka, ktorý bude možné zakúpiť v pokladniciach alebo v informačných stánkoch. Vyplnené formuláre sa odovzdávajú v stánkoch partnerov v pavilóne V alebo Z, podrobnejšie informácie sú na webe alebo na súťažnom formulári.

Organizátori pripravili výhodné podmienky pre návštevy organizovaných skupín – zájazdov, ktoré majú v piatok dokonca vstup zdarma. Pre individuálnych návštevníkov je najvýhodnejší nákup vstupenky na webe veľtrhu.

Viac informácií získate na www.silva-regina.cz.

Pozývame Vás na prezentáciu traktorov EQUUS

EQUUS

19.3.2020 o 10:00 v Žarnovici

Nová generácia stroja EQUUS 175N

Získate informácie o
novopripravovanom
modeli šesťkoly
EQUUS 175N-6WDC

Tešíme sa na stretnutie s Vami

tel: 0905 608 936

Mendelova
univerzita
v Brně

Školní lesní podnik
Masarykův les
Křtiny

EN ISO 9001:2008

Lesní lanovky LARIX

KOMBI H, 3T, LAMAKO, LAMAKO P, H3T-650, H4T-800,
LANOVÉ VOZÍKY: KOS, HORAL

Lesní lanovky MMF a KOLLER

SYNCHROFALKE, SF3t, SF4
LANOVÉ VOZÍKY: MM SHERPA,
MSK, USKA

KOLLER, K 602, K 702

Pěstební stroje

LESNÍ FRÉZY TPF-1N, TPF-2,
FV4088, 2051 DT

ZALESŇOVACÍ STROJE
RZS-1, RZS-2

ŠKOLNÍ LESNÍ PODNIK Masarykův les Křtiny MENDELU v Brně

CZ-679 05 Křtiny 175, tel.: +420 516 428 811, fax: +420 516 439 339, vyzkum@slpkrtiny.cz, www.forestmachinery.cz

Rozmýšľate, ako dobre predať drevo?
Alebo hľadáte niekoho, kto sa Vám postará o les?

NAKUPUJEME:

IHLIČNATÁ GULATINA

LISTNATÁ GULATINA

VLÁKNINA

špecializujeme sa už viac ako desať rokov na medzinárodný obchod s drevom

tel.: +421 903 914 009

www.drevia.sk